

7-8/2021

LOVEC

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

JULIJ – MALI SRPAN

AVGUST – VELIKI SRPAN

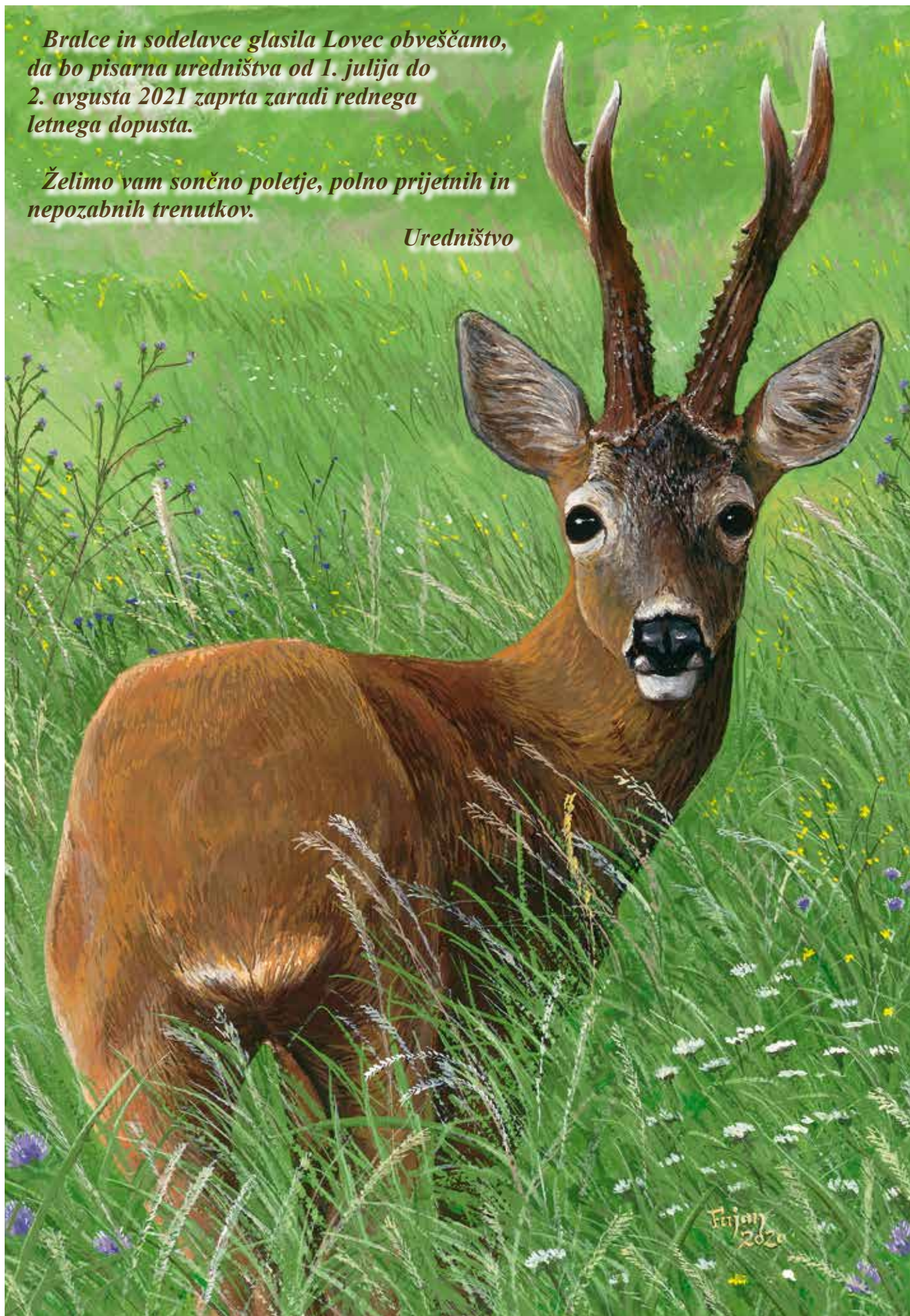

*Bralce in sodelavce glasila Lovec obveščamo,
da bo pisarna uredništva od 1. julija do
2. avgusta 2021 zaprta zaradi rednega
letnega dopusta.*

*Želimo vam sončno poletje, polno prijetnih in
nepozabnih trenutkov.*

Uredništvo

LOVEC

Revija za lovstvo, lovsko kinologijo in varstvo narave
Letnik CIV., št. 7–8
julij – mali srpan
avgust – veliki srpan

Lovlec je z odločbo Ministrstva za kulturo RS, št. 61510-129-2009/8, od 6. 7. 2011 vpisan v razvid medijev pod zap. št. 1633.
ISSN 0024-7014

Glasilo izdaja

Lovska zveza Slovenije

Župančičeva ulica 9, 1000 Ljubljana
TRR: SI56 0201 0001 5687 097 (NLB, d. d.)
ID za DDV: SI 23864516

Priprava in tisk
Tiskarna Evrografis, d. o. o., Maribor
Poština je plačana pri pošti
1102 Ljubljana

Odgovorna urednica:

Jasna Kovačič Siuka

UREDNIŠKI ODBOR:

Predsednik: dr. Arpad Kóveš
Bojan Avbar, Marjan Gselman, Jurij Lampe, dr. Boštjan Pokorny, Marko Rajkovič

Lektorica in korektorica:

Marjetka Šivic

Tehnični urednik: Milan Samar

Tajnik uredništva: Andrej Miklavčič

Lovlec izhaja v začetku vsakega meseca, razen poletne številke 7–8, ki je združena in izide v začetku julija.

Ta številka je izšla v 22.000 izvodih. Po zakonu o DDV je glasilo LOVEC obdavčeno po 5% stopnji.

Besedila za objavo v reviji Lovlec pošljite na e-naslov lovlec@lovska-zveza.si v Wordovem dokumentu, podpisane in žigosane uradne dopise pa skenirane ali po navadni pošti. Fotografije sprejemamo prav tako po e-pošti v formatu jpg, in sicer v nezmanjšani resoluciji.

Fotografi, ki se ukvarjajo z naravoslovno fotografijo, lahko svoje fotografije, namenjene za banko fotografij revije Lovlec ter Zlatorogove in Strokovne knjižnice, pošljejo po vnaprejšnjem dogovoru po katerem od elektronskih transferjev.

Avtorji s tem, ko pošljejo fotografije v uredništvo, soglašajo z obdelavo fotografij pred objavo v reviji Lovlec oziroma Zlatorogovi ali Strokovni knjižnici.

Uredništvo glasila Lovlec
Župančičeva ulica 9, 1000 Ljubljana
e-naslov: lovlec@lovska-zveza.si
Tel.: (01) 24-10-922
Glasilo Lovlec na spletu:
<http://www.lovska-zveza.si>
zavihek Glasilo Lovlec

Foto: Milija Kersnik

IZ VSEBINE:

I. Žižek:	Priložnost ali retardacija izobraževanja	324
ZAPISANO, IZBRANO, PREBRANO ...		326
LOVSTVO		328
Š. Vesel, B. Leskovic:	Letos povečano tveganje za okužbo z mišjo mrzlico	328
Več avtorjev:	Spremljanje varstvenega stanja volkov v Sloveniji v letih 2017–2020	333
B. Avbar:	Lovci za zeleno naravo brez plastike	337
M. Toš:	Hribarjeva vila Zlatica v ljubljanski Rožni dolini	340
B. Avbar:	Barja in močvirja rodé oblake meglene	342
DREVESNE VRSTE		345
M. Kišek:	Navadni brin	345
M. Kišek:	Lesnika	348
LOVSKO OROŽJE		351
D. Waldhütter:	Steyr Arms – evolucija lovskih pušk po avstrijsko	351
LOVSKI NABOJI		353
G. Hodnik:	.300 Weatherby Magnum	353
NA KRATKO IZ TUJEGA TISKA ...		356
LOVSKO PRIPOVEDNIŠTVO		357
M. Marenče:	Paberki z obronkov	357
S. Krnc:	Prisluhni gozdu, prisluhni zgodbi	361
LOVSKO PESNIŠTVO		364
T. Jerman:	Lovska soba	364
A. Rant:	Orel	365
LOVSKA ORGANIZACIJA		366
S. F. Kropce:	Sto let organiziranega lovstva na ptujskoormoškem območju	366
L. Senič:	Vtis o izobraževanju lovskih čuvajev in opravljanju izpitov na daljavo	367
F. Rotar:	Sely de Brea Šubic: odgovorna vzdrževalka lovskega tovarštva, izobraževanja in kulture	369
F. Rotar:	Koroška lovska čistilna akcija	371
M. Toš:	Pohorje je lovski paradiz, Slovenske gorice pa so blagoslovljeni kraj ...	372
JUBILANTI		373
MLADI IN LOVSTVO		374
Minicij Ljubljana:	V Minicijtu se otroci učijo odgovornosti do narave in živali	374
LOVEC ZA MLADE DIVJI PETELIN (<i>Tetrao urogallus</i>)		375
MLADI IN LOVSTVO		376
M. Vučič:	Gumb iz roževine ali: lovec bom ...	376
LOVEC ZA MLADE RUŠEVEC (<i>Tetrao tetrix</i>)		377
LOV NA ČRKE IN ŠTEVILKE		378
LOVSKI OPRTNIK		380
M. Mali:	Zdenko Primožič: že 45 let v službi lovstva	380
F. Wakounig:	Odšel je Valentin Folti Hartmann (1949–2021)	382
J. K. S.:	Naravoslovni dokumentarni film Divja Slovenija	383
Optics-Trade, d. o. o.:	Predstavljamo: daljnogled Kahles Helia S	384
M. Toš:	Karel Prušnik - Gašper (1910–1980)	385
Žan, Eva:	Fazan s sladkim janežen	385
V SPOMIN		386
LOVSKA KINOLOGIJA		387
Francijevi lovski tovariši		
(M. Brunskole):	Franci Svetec – lovska legenda iz dolenskih Benetk	387
J. Šumak:	Telesno ocenjevanje psov vseh lovskih pasem LKD Celje	389
J. Šumak:	Vzrejna preizkušnja za nemške prepeličarje in španjele v Braslovčah	390
KZS:	Predvidena legla lovskih psov	390

SLIKA NA NASLOVNICI:

Gams (*Rupicapra rupicapra*)

Foto: Oton Naglost

Na računalnik natiskane prispevke pošiljajte na elektronski naslov lovlec@lovska-zveza.si. Poslanih prispevkov in fotografij ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljavanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in Lovske zveze Slovenije. Morebitni priloženi letaki niso povezani z uredniško politiko Lovca in niso publikacije, ki bi jih izdala Lovska zveza Slovenije ali uredniški odbor. Za njihovo vsebino odgovarja naročnik storitve (oglaševalec).

LOVNE DOBE:

Ur. list, št. 101/17, 9. 2004
in št. 81/14, 11. 2014

Srna

srnjak, lanščak:

1. 5.–31. 10.

srna, mladiči obeh spolov:

1. 9.–31. 12.

mladica:

1. 5.–31. 12.

Navadni jelen

jelen:

16. 8.–31. 12.

košuta:

1. 9.–31. 12.

teleta:

1. 9.–31. 1.

junica, lanščak:

1. 7.–31. 1.

Damjak

damjak:

16. 8.–31. 12.

košuta:

1. 9.–31. 12.

teleta:

1. 9.–31. 1.

junica, lanščak:

1. 7.–31. 1.

Mufon

oven, lanščaki obeh spolov in

jagnjeta obeh spolov:

1. 8.–28. 2.

ovca:

1. 8.–31. 12.

Gams

kozel, koza, kozlički obeh spolov,

enoletni obeh spolov:

1. 8.–31. 12.

Kozorog

kozel, koza, kozlički obeh spolov,

enoletni obeh spolov:

1. 8.–31. 12.

Divji prašič

merjasec:

1. 1.–31. 12.

svinja:

1. 7.–31. 1.

ozimci in lanščaki obeh spolov:

1. 1.–31. 12.

Poljski zajec

1. 10.–15. 12.

Kuna belica, kuna zlatica

1. 11.–28. 2.

Jazbec

1. 8.–31. 12.

Lisica

1. 7.–15. 3.

Šakal

1. 7.–15. 3.

Rakunasti pes (enok)

1. 8.–31. 3.

Navadni polh

1. 10.–30. 11.

Alpski svizec

1. 9.–30. 10.

Pižmovka

1. 1.–31. 12.

Nutrija

1. 1.–31. 12.

Fazan

1. 9.–28. 2.

Poljska jerebica (gojena)

1. 9.–15. 11.

Raca mlakarica

1. 9.–15. 1.

Šoja

1. 8.–28. 2.

Sraka

1. 8.–28. 2.

Šiva vrana

1. 8.–28. 2.

Medved in volk

Po veljavnem Pravilniku in Odločbi o odvzemu osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in volka (*Canis lupus*) iz narave

Priložnost ali retardacija izobraževanja

retardo – lat. glagol: zadržati, ustaviti, ovirati
retardatio, onis – lat.: zadrževanje

Ivan Žižek,
predsednik Komisije LZS
za izobraževanje

Stokratnim uvodnikom bi se rad dotaknil problematike izobraževanja na daljavo in nekaterih odprtih vprašanj, ki se porajajo ob izvedbi takšnega izobraževanja ter izobraževanja v celoti.

Minulo leto je zaznamovala korona, katere posledica je bila razglasitev epidemije v marcu, preklicana za čas šolskih počitnic in ponovno razglašena v jesenskem času.

Tukaj se bo kdo vprašal: »Kaj pa ima zgornji odstavek z izobraževanjem?« V odgovor lahko podam bežen pregled razpisov (bilo jih je devet) v obliki prenesenih nalog s področja izobraževanja, ki jih je razpisala Komisija Lovske zveze Slovenije (LZS) za izobraževanje. Od 20 območnih zvez se je prijavilo 12 izvajalcev. V proces izobraževanja je bilo vključenih 963 slušateljev, od katerih je izobraževanje zaključilo 794 lovčev in lovk. Ugotavljam, da se je glede na razpisane teme v primerjavi s prejšnjimi leti prijavilo veliko manj slušateljev, kot smo pričakovali pri načrtovanju. Očitno je, da je bila v tem delu prisotnost korone najbolj opazna, ker izvajalci izobraževanja največkrat izvedejo spomladi in v jeseni, ko so bile omejitve zakonsko predpisane.

Kaj pa teoretično izobraževanje lovskih pripravnic in pripravnikov generacije 2019/2020?

V primerjavi s številom prijavljenih kandidatov in kandidatov s prejšnjimi leti v letu 2020 nismo beležili velikega odstopanja, vendar pa se je pri izvedbi izobraževanja odražala razglasitev epidemije. Nekaj izvajalcev je za čas prepovedi združevanja izobraževanje prekinilo, nekaj pa jih je izvedlo izobraževanje na daljavo oziroma kombinirano: klasično in na daljavo. Prav zaradi nastale situacije smo od Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pridobili pisno soglasje za takšno obliko izobraževanja, saj jih do takrat veljavna Navodila za izvajanje praktičnega in teoretičnega dela lovskega izpita ter vodenje evidenc niso opredeljevala.

Sicer smo bili na začetku dokaj nepripravljeni, vendar smo se hitro prilagodili nastali situaciji. Tudi napovedano jesensko ponovno širjenje epidemije nas je spodbudilo, da smo se v letu 2021 pravočasno pripravili in izpeljali izobraževanje čim bolj nemoteno. Nova navodila opredeljujejo tovrstno izobraževanje in tako imamo tudi pravno podlago. Po pridobljeni analizi izvajalcev izobraževanja je večina območnih lovskih zvez izpeljala izobraževanje na daljavo. Prvi odzivi slušateljev na

tovrstno izobraževanje so pozitivni, manj pa odzivi predavateljev, saj pogrešajo sprotne odzive na predavanju in v veliki večini dojemajo podajanje snovi kot brezosebno. V dopisih, ki so bili naslovljeni na Komisijo LZS za izobraževanje, podpirajo tovrstno izobraževanje, vendar samo v izrednih razmerah, sicer pa predlagajo, da se ustaljen način izobraževanja (v živo) opredeljuje kot primaren.

Pred začetkom izobraževalnega procesa sem imel kar nekaj pomislekov glede izobraževanja »online«, torej prek spleta. Ne z vidika predavatelja, ampak glede prilagoditve in priprave slušateljev, saj vsako generacijo sestavlja dokaj mešana skupina tako glede starosti kot tudi računalniškega znanja. Iz povratnih informacij, ki sem jih pridobil, sem ugotovil, da je bil moj dvom neupravičen, saj so se pripravnice in pripravniki hitro prilagodili nastali situaciji. Določene tehnične težave posameznikov smo odpravili ter jim omogočili prisotnost na predavanjih in pri preverjanju znanja. Kaj pa predavatelji? Menim, da je bila večja težava pri usposobljenosti predavateljev. Prav zato smo organizirali tudi izobraževanje predavateljev, ki ga je zelo kakovostno izpeljal Miha Ristič in nam predstavil uporabnost računalniškega programa za pripravo in izpeljavo predavanja na daljavo, s posebnim poudarkom na preverjanju znanja. Prav tako kot pri pripravnikih je bila tudi pri nas predavateljih razlika v računalniškem predznanju. Od več kot 80 prijavljenih slušateljev je po osemurnem izobraževanju licenco pridobilo 21 slušateljev. Če bo zanimanje, bomo tovrstno izobraževanje ponovili v poznojesenskem času.

Ena od možnosti je tudi, da bi posamezne izvajalke izobraževanj izšolali in usposobili nekaj predavateljev (lahko tudi enega), ki bi nato znanje prenesli na druge. Tak način smo izbrali na Lovski zvezi Maribor, kjer je strokovni tajnik Božidar Kunej pripravil vse, kar je bilo potrebno za izobraževanje na daljavo, predavatelji pa smo pripravili predavanja v želeni obliki in izpitne pole, ki so jih pripravnice in pripravniki izpolnili ter jih nato dostavili predavatelju v ocenitev. Takšno kombinirano izobraževanje smo lahko izpeljali zaradi izpolnjevanja pogojev glede velikosti prostora in števila oseb v njem. Zato smo tudi začeli s poznejšim izobraževanjem, ko je bila odpravljena prepoved prehajanja občinskih mej. Odpira pa se večkrat postavljeno vprašanje: »Kaj bo s to obliko izobraževanja v prihodnje, ko bo epidemija preklicana?«

V letu in pol smo dokazali, da znamo in zmremo izobraževati na daljavo. V Zakonu o divjadi in lovstvu je v 61. členu opredeljeno, da opravljanje lovskih izpitov organizira LZS. Zanj pa vemo, da je uveljavljen način, da to dejavnost v obliki prenesenih nalog prenese na usposobljene članice. Moja želja in želja Komisije LZS za izobraževanje je, da izobraževanje v živo ostane tudi v prihodnje, na daljavo pa ga vključimo v izrednih razmerah. Nakazuje pa se še druga možnost, o kateri pa se bo treba resno in odgovorno pogovoriti, dogovoriti, analizirati in šele takrat o tem sprejeti sklepe: ali smo dovolj zreli in

sposobni izpeljati izobraževanje z enega mesta, k temu pritegniti najboljše predavatelje in tako slušateljem dati največ v danem trenutku. Izdelati bo treba natančen stroškovnik in presoditi, ali takšna oblika poceni oziroma podraži izobraževanje, ki je samoplačniško. Veliko je še odprtih vprašanj, na katera bo treba razumsko odgovoriti in sprejeti odgovorne sklepe. Na tem mestu se moram zahvaliti prav vsem, ki so v dani situaciji resno in odgovorno izpeljali izobraževanje generacije 2021.

Naj navedem še pozitiven odziv na obnovitveno izobraževanje odgovornih oseb za pregled uplenjene divjadi. V prvem razpisu se ga je udeležilo nekaj manj kot 600 slušateljev, drugi razpis je odprt in pričakujemo podobno število udeležencev in če bosta zanimanje in pobuda upravljavcev lovišč, bomo pripravili še več obnovitvenih tečajev. Na kar pa smo na LZS lahko odgovorni nadvse ponosni, pa je, da smo prijavljenim kandidatom ponudili izobraževanje brezplačno. Po pridobljenih povratnih informacijah je predavanje kakovostno in nadvse uporabno pripravil predavatelj Marko Burgar, dr. vet. med.

Zdaj pa naj se vrnem k naslovu Priložnost ali retardacija ... Priložnost, ki se nam je ponudila s prilagoditvijo in iznajdljivostjo slovenskih lovcev v času epidemije, smo dodobra izkoristili z novimi oblikami izobraževanja. Tisto na daljavo prinaša pozitivne, pa tudi negativne posledice. Pozitivne so glede neomejenega števila prisotnih na izobraževanju oziroma jih lahko sodeluje nekaj sto. Za določena razpisana izobraževanja je tak način izobraževanja primeren, za druge pa manj. Negativne posledice so, da je odnos predavatelj – slušatelj brezoseben, slušatelji se med sabo ne poznajo in spoznajo, zato se ne razvija lovsko tovarištvo. Opažam, da se je v teh nekaj mesecih z druženjem teoretičnega izobraževanja izoblikovala enovita skupnost, ki je za razvoj lovstva in obstoj lovske organizacije še kako pomembna. Prijateljstva, ki se stkejo v času izobraževanja, so po navadi trajna. Lovke in lovci se obiskujejo, tudi za nekaj sklenjenih trajnih zvez med slušateljicami in slušatelji smo »krivi«. Kaj pa retardacija?

Mogoče bo kdo temu glasno oporekal. Vendar pa vam in sebi lahko kaj hitro odgovorim z da. Tudi to je mogoče, in to zelo hitro. Če bodo nastale zlorabe oziroma prekoračitve pooblastil izvajalcev izobraževanja in se nanje LZS ne bo odzvala, lahko odgovorne službe odvzamejo začasno ali trajno tovrstno pooblastilo. Po pregledih dokumentacije in poročil, ki jih posredujejo območne lovske zveze, v preteklosti ni bilo večjih odstopanj. Manjše pomanjkljivosti so bile odpravljene sproti ali bodo v naslednjem izobraževalnem ciklu.

Model in oblika izobraževanja sta se skozi obstoj slovenske lovske organizacije vseskozi spreminjala in oblikovala. Od začetka, ko so naši predhodniki ustanovili Slovenski lovski klub in zapisali, da je ena od osnovnih nalog izobraževati slovenskega lovca, je vsaka generacija dodala nekaj novega in dopolnjevala prejšnjo. Trenutni model izobraževanja, ki je bil sprejet v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, je bil usmerjen k poglobljenemu izobraževanju s sprotnim preverjanjem znanja. Rezultati so bili nadpovprečno dobri in tudi oblika izobraževanja je bila odlično sprejeta. Sam proces je bil najprej preizkušen na manjšem številu izvajalcev, nato pa je model postal vseslovenski. Tudi zdajšnji čas, ki ni najbolj naklonjen nobeni obliki izobraževanja, nas je prisilil, da smo naredili korak naprej. Če smo ga v pravo smer, pa bo pokazal čas.

»Model in oblika izobraževanja sta se skozi obstoj slovenske lovske organizacije vseskozi spreminjala in oblikovala. Od začetka, ko so naši predhodniki ustanovili Slovenski lovski klub in zapisali, da je ena od osnovnih nalog izobraževati slovenskega lovca, je vsaka generacija dodala nekaj novega in dopolnjevala prejšnjo. /.../ Tudi zdajšnji čas, ki ni najbolj naklonjen nobeni obliki izobraževanja, nas je prisilil, da smo naredili korak naprej. Če smo ga v pravo smer, pa bo pokazal čas.«

Foto: Pixabay

Never stop learning ali v prevodu iz angleškega jezika: nikoli se ne prenehajte učiti.
Ever top learning ali v prevodu iz angleškega jezika: vedno vrhunsko učenje.

Foto: Lojz Avsenik

DIVJINA OKOLI NAS

DELO, 13. 5. 2021 (Špela Kuralt) – Novice o ustrejenem medvedu in netopirjih, ki so ostali brez strehe nad glavo, so predvsem novice o vstopu ljudi v življenjski prostor živali. Ob brezsravnem prilaščanju tega prostora velikokrat pozabljam, da smo si pravzaprav podobni ali pa vsaj naši mladiči. Pred časom je po spletu zakrožil videoposnetek mame medvedke s štirimi mladiči, ki so prečkali cesto in povsem ustavili promet. Prva dva mladička sta varno prišla na drugo stran, z drugima dvema pa je bila cela drama: eden je že šel čez, pa se je vrnil, drugi je medtem plezal na drevo, mama se je vrnila ponju, pa sta se sredi ceste ustavila, eden je šel spet nazaj na drevo ... Ob ogledu videa verjetno ni bilo mame na svetu, ki ne bi sočustvovala z medvedko, in verjetno ni bilo mame, ki se ne bi strinjala, da so medvedji mladiči zelo podobni človeškim oziroma človeški medvedjim. Tudi druge živalske vrste imajo podobne težave. S fotografom sva na Kozjanskem sredi belega dne čakala mamo srno, ki je skušala čez cesto spraviti mladička. Pogledovala je proti nama in se obračala k svojima otrokoma, češ,

pohitita, že prihajajo. Mladička se nista prav veliko obremenjevala z vidno zaskrbljeno mamo. Prekopicavala sta se po travi, našla očitno nekaj slastnega, mama pa je bila iz minute v minuto bolj živčna; prestopala se je sem in tja, spet postala sredi ceste in ju čakala. Ni ju dočakala, ampak ju je, ker sva se očitno že preveč približala, odpeljala v bližnje grmovje.

OD KOD JE PRIŠEL ŽETALSKI MEDVED

ŠTAJERSKI TEDNIK, 14. 5. 2021 (Estera Korošec) – V Halozah se je pred dnevi prvič v zgodovini pojavil rjavi medved. Žetalskega lovca je presenetil v bližini naselja Čermožice, zato ga je ustrelil. Kot so sporočili iz Zveze lovskih druženj Ptuj - Ormož, je pojav medveda na tem območju izredno redek, saj ga v Spodnjem Podravju v zadnjih sto letih praktično ni bilo. Kot je povedal Srečko Felix Krobe, predsednik ZLD Ptuj - Ormož, je prihod medveda v haloške kraje nenavaden. Sklepajo sicer, da bi lahko k tokratnemu pojavu medveda na omenjenem območju pripomoglo zaraščanje površin v haloški krajini zaradi opuščanja kmetijske (vinogradniške) obdelave na

težje dostopnih terenih. V javnosti je še vedno veliko ugibanj, ali bi uplenjeni medved v Žetalah morebiti lahko bil tisti, ki se je potepal na Pohorju in Kozjaku. V zadnjih tednih so medveda opazili še na Koroškem, v okolici Vitanja in Slovenskih Konjic ter na območju Radeč. Ob tem je Krobe dodal, da bi lahko uplenjeni medved prišel z Madžarske ali Hrvaške, tudi Kočevje ni izključeno. Po mnenju strokovnjakov bi ga najverjetneje na poti do Haloz že opazili. »Če medved ni v naravi pustil določenih ostankov, na primer iztrebkov ali dlake, tudi z analizo ne moremo ugotoviti, za katero žival gre; sam odtis šape je premalo,« je dodal Krobe. Več znanega bo sicer po opravljeni analizi DNK, ki bo pokazala morebitno sorodstveno povezanost z medvedi, ki živijo na območju Slovenije.

PEŠPOTI, KRMIŠČA, LOVSKE PREŽE IN VONJ PO MRHOVINI V KOČEVSKIH GOZDOVIH

www.vestnik.si, 18. 5. 2021 (Antun Katalenič) – »Prej sem 20 let nemoteno hodil po gozdu in poteh, pa ni bilo nobe-

nih težav.« Tako je Roman Vesel iz Kočevja za Svet24 opisal izkušnjo, ko se je lani na začetku prvega vala koronavirusa nič hudega sluteč odpravil na sprehod v bližnji gozd, domov pa se je vrnil z opozorilom lovskega čuvaja. Manj kot mesec pozneje je priromalo še pismo, tokrat s podpisom in žigom inšpektorja za lovstvo in ribištvo Jerneja Marolta s pisnim obvestilom, da je bil »uveden postopek za prekršek zaradi suma storitve prekrška po 15. točki prvega odstavka 75. člena Zakona o divjadi in lovstvu, ki ste ga storili z vznemirjanjem divjadi na krmiščih, polegališčih in pasiščih z večkratnim zadrževanjem ob ter na samem krmišču, v mirni coni za jelenjad, pri čemer ste ob sebi imeli tudi svojega psa«. V obvestilu je navedeno, da je Vesel potem, ko je parkiral vozilo, z belim labradorcem, ki ga ni imel na povodcu, odšel do krmišča prek pasišča in mirne cone za jelenjad. Lovski čuvaj naj bi ga o tem opozoril, rekoč, da ga je tam videl že tretjič (čeprav po pričevanju Vesela prvič dvakrat na sami poti), in sprehajalec je obljubil, da se ne bo ponovilo. Zgodba bi se lahko končala, a junija je z inšpektorata Vesel dobil uraden opomin za svoje dejanje. Namesto grozeče kazni od 420 evrov navzgor, kot

to predvideva zakon, mu je bilo naloženo »le« plačilo sodne takse v višini 30 evrov.

MLADA LOVKA: OB SVITU SE IZ TRAVE ZAČNO KAZATI KOŽUŠČKI. OPAZUJEŠ, OCENJUJEŠ IN ŠTEJEŠ DIVJAD

Www.mariborinfo.com, 15. 5. 2021 – Med več kot dvajset tisočimi člani Lovske zveze Slovenije je bilo leta 2019 le 514 lovka. Ena izmed mladih lovka je tudi Eva, Ptujčanka, del Lovske družine Dravinja Majšperk, ki obožuje občutek miru pri opazovanju narave. To je njen trenutek, pove Eva. Eva Kaučič je 26-letna lovka, ki sicer končuje podiplomski študij kemijske tehnologije v Mariboru. Prav v času na fakulteti pa je spoznala lovstvo. Začelo se je kot raziskovanje hobija, a je dejala, da je lovstvo postalo več, postalo je način življenja. Povedala je, da že od nekega rada preživlja svoj čas v naravi, kar pa zaradi hitrega tempa življenja postaja vedno pomembnejše. »Zaradi hitrega življenjskega tem-

pa in stresa bi vsak kdaj moral sesti na prežo, izklopiti telefon, vdihniti svež zrak, umiriti svoje misli ter opazovati, kako se življenje v naravi prebuja, ko se vse umiri. Ta občutek, točno ta občutek miru, je razlog, da sem se pridružila lovcem.«

TRIGLAVSKI NARODNI PARK ZAČENJA Z DOGODKI OB PRAZNOVANJU 40-LETNICE

STA, 22. 5. 2021 – Triglavski narodni park (TNP) začenja z dogodki, s katerimi bodo obeležili 40-letnico zakonske ustanovitve parka in 60-letnico zavarovanja Doline Triglavskih jezer. Dogodki se bodo zvrstili vse do konca leta, z njimi pa želijo poudariti predvsem pomen zagotavljanja ravnovesja med varstvom narave in človekovimi interesi.

TRŽIŠKI GASILCI IZ MOŠENIKA REŠILI SRNO

Www.24ur.com, 29. 5. 2021 (N. Š.) – »Včasih se zgodi, da tudi divje živali zaidejo v

težave.« S tem stavkom so tržiški gasilci in komentatorji na družbenih omrežjih pospremili posnetek reševanja živali, ki se je znašla v precejšnjih težavah. Na sobotno jutro, 29. maja, nas je prebudil pozivnik za reševanje male srnice iz struge Mošenika, so o nenavadni akciji povedali predstavniki tržiških gasilcev, ki so se brez pomisleka takoj odpravili na teren. »Devet naših članov je srnico iz struge rešilo in jo spustilo nazaj v naravo,« so po končanem reševanju srnice iz struge povedali gasilci. Za uspešno intervencijo so si gasilci na družbenih omrežjih prislužili številne pohvale. O reševanju srnice v Trziču so istega dne poročale tudi **SLOVENSKE NOVICE**.

NA SOTOČJU SAVE IN SAVINJE V NARAVO VRNILI MLADO VIDRO

RADIO SLOVENIJA, 29. 5. 2021 (Matija Mastnak) – Vidro, ki so jo na začetku leta našli na Koroškem, je ekipa živinozdravnika Zlatka Goloba pozdravila in usposobila za samostojno življenje v naravi. A pred mlado samico je težka pot, da si bo izborila svoj prostor pod

soncem. Po tehtnem premisleku so se odločili, da vidre ne bodo spustili na Koroškem, kjer so jo našli, ampak na približno sto kilometrov oddaljenem sotočju Savinje in Save. Vidre so teritorialne živali, ki svoje območje ljubosumno ščitijo, je pojasnil biolog Dušan Klenovšek iz **Kozjanskega parka**: »Zlatko Golob je presodil, da habitat, kjer so našli vidro, ni v najboljšem stanju. Prav tako je tam že druga vidra, ki bi jo napadla in pregnala. Zraven pa je ozemlje naslednje vidre in naša samica ne bi preživela niti enega tedna. Zato sva presodila, tudi po posvetu z drugimi strokovnjaki, da bi jo bilo najbolje spustiti na sotočju Save in Savinje. Prvi razlog je simbolni, gre namreč za največji slovenski reki. Drugi razlog pa je, da je tukaj zelo veliko rib, in čeprav je velika verjetnost, da si to ozemlje že lasti ena od slovenskih vider, se bo mlada samica lahko potuhnila in si pozneje neke ob Savi ali Savinji ali ob katerem od številnih drugih pritokov v bližini našla svoj košček prostora pod soncem.« Populacija te čudovite zveri je zdaj stabilna. A še pred desetletji so bile vidre na robu izumrtja. Od srednjega veka naprej so jih ljudje lovili in preganjali.

Pripravil:
dr. Marjan Toš

Foto: Marko Richter - Zeleni

LETOS POVEČANO TVEGANJE ZA OKUŽBO Z MIŠJO MRZLICO

Prejšnjo jesen si bodo polharji zapomnili kot eno uspešnejših sezon lova na polhe. Navadni polh je namreč edini glodavec, ki s svojo »biološko uro« začuti vnaprej, kdaj lahko poveča svojo populacijsko številčnost, še preden obrodi gozdno drevje. Vsi drugi manjši glodavci povečajo svoje populacije šele naslednje leto, ker jim je to omogočila bogata prehranska ponudba izjemnega gozdnega obroda. Temu posledično v časovnem zamiku sledijo njihovi naravni plenilci (na primer srednje velike zveri, še posebno lisice, kune in podlasice, pa tudi ujede in sove), ki prenamnožitve nekaterih vrst spet uravnajo na okolju zmerno številčnost.

Bogat gozdni obrod posredno vpliva tudi na povečano tveganje za okužbo z mišjo mrzlico

Po minuli mili zimi je v gozdu ostalo še vedno v izobilju hrane za prostoživeče živali, ki se prehranjujejo pretežno z rastlinsko hrano, mraza in snega pa v nižinah tudi ni zapadlo veliko.

Tako lovci zdaj z zadovoljstvom opazujemo divjad v dobri telesni kondiciji. Lovci so poročali tudi o slabem obisku divjih prašičev na privabljalnih krmiščih, čeprav je bilo njihovo prisotnost (stopinje, razriti travniki in privzdignjeno listje pod košatimi bukvami in hrasti ...) opaziti na vsakem koraku. Po tem tudi ugotovimo, kateri hrani divji prašiči dajejo prednost! Vendar naj to dejstvo v nas ne vzbuja

Letos je eno tistih let, ko po lanskem jesenskem obilnem obrodu v naravi spet opažamo več miši in drugih glodavcev, kar v praksi povezujemo tudi s povečanim tveganjem okužbe ljudi s povzročiteljem bolezni mišje mrzlice (hemoragične mrzlice z renalnim sindromom – HMRS).

pretirane brezskrbnosti, saj se v naravi pogosto prepleta dobro s slabim. Najbrž so le redki med nami, ki letošnjo pomlad še niso slišali za *mišjo mrzlico* in *mišje leto*.

Kako je ta bolezen povezana z obilnim obrodom plodonosnega gozdnega drevja? Posredno zelo, saj velika količina razpoložljive hrane posledično vedno prispeva k znatnemu povečanju številčnosti (območnih populacijskih gostot) mnogih prostoživečih živali, ki se prehranjujejo s tako hrano; tako tudi malih vrst glodavcev. Letos je zato eno tistih let, ko po lanskem jesenskem obil-

Letos se na obhodih lovišča pogosto srečujemo s številnimi malimi glodavci (mišmi in voluharicami), ki pogumno, kot že dolgo ne, obstanejo pod našimi nogami ter zvedavo opazujejo dogajanje okoli sebe ali se celo vpričo nas prenaledajo z gozdnimi plodovi.

nem obrodu v naravi spet opazamo več miši in drugih glodavcev, kar v praksi povezujemo tudi s povečanim tveganjem okužbe ljudi s povzročiteljem bolezni mišje mrzlice (hemoragične mrzlice z renalnim sindromom – HMRS).

V letošnjem spomladanskem obdobju so zdravstvene službe **Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ)** zabeležile občutno povečanje primerov mišje mrzlice v Sloveniji. Do maja je bilo uradno zabeleženih 75 primerov, leta 2012, ko je bil tudi izbruh te bolezni v mišjem letu, pa jih je bilo zabeleženih 185. Podobna obolevnost se je ponovila tudi v letu 2019. Skoraj 70 % več zbolijo moških kot žensk, kar je povezano s poklicem. Do maja je bilo ob letošnjem pojavu največ primerov zabeleženih na Dolenjskem in v Podravju, sledijo Pomurje, pa idrijsko, savinjsko, notranjsko, zasavsko in gorenjsko območje. Smrtnost med bolniki s to boleznijo je zaradi blažjih bolezenskih zapletov v povezavi s to boleznijo v Sloveniji sicer majhna, se pa lahko zaradi primerov poznega zdravstvenega ukrepanja naglo poveča. V zadnjih 35 letih smo pri nas zaradi te bolezni beležili 15 nesrečnih primerov (po podatkih NIJZ).

Mišja mrzlica ali hemoragična mrzlica z renalnim sindromom (HMRS) je akutna virusna bolezen, ki jo povzročajo RNK-virusi iz rodu *Hanta* (družina Bunyaviridae), ki se pojavlja v okolju kronično okuženih živali malih sesalcev, še zlasti malih glodavcev. V Sloveniji bolezen pri ljudeh povzroča več kot 25 antigenskih različic (sevov) virusa.

Z malce pretiravanja bi lahko rekli, da letos nekaterim malim glodavcem lahko stopimo celo na rep. Očitno sta bili lanska jesen in zima več kot idealni za mišji razplod, saj jih z malce pozornosti zlahka opazimo na vsakem koraku. Podobno poročajo z vseh koncev Slovenije.

Kakšna bolezen je mišja mrzlica?

Mišja mrzlica ali hemoragična mrzlica z renalnim sindromom (HMRS) je akutna virusna bolezen, ki jo povzročajo RNK-virusi iz rodu *Hanta* (družina Bunyaviridae), ki se pojavlja v okolju kronično okuženih živali malih sesalcev, še zlasti malih glodavcev. V Sloveniji bolezen pri ljudeh povzroča več kot 25 antigenskih različic (sevov) virusa; pogosta sta puumala in dobrava - kurkina (slednji je bil izoliran na območju Slovenije, točneje

Dobrave). Prvi primer HMRS v Sloveniji je bil potrjen leta 1954.

Mišja mrzlica je zoonoza, torej je bolezen, ki se z živali (pretežno malih vrst glodavcev) lahko prenese na človeka. Po navadi se obolenje pojavlja v pomladansko-poletnem in jesenskem obdobju ter je povezano z opravi na vrtu, polju, v gozdu ali z drugimi dejavnostmi v naravnem okolju. Tako je okužba pri ljudeh povezana pretežno z moškim spolom.

Naravno žarišče povzročiteljev bolezni so predvsem glodavci (Rodentia). Najpogostejši prenašalci teh virusov (kronični nosilci) so miši in podgane (Muridae) ter voluharice (Arvicolidae), in sicer predvsem z iztrebki, urinom in slino ter pretežno prek raznosa z okuženim zrakom). Nekateri avtorji prenos bolezni povezujejo tudi s polhi, ki so prav tako manjši glodavci, vendar o tem še ni dovolj dokazov in objav. Število obolenj ljudi z mišjo mrzlico se vedno poveča v letih populacijskih eksplozij omenjenih glodavcev, ki so kronični prenašalci virusa.

To naj bi se pogosto dogajalo na vsakih štiri do pet let. Ljudje smo le naključni gostitelji omenjenih sevov virusa hanta. Prenosi s človeka na človeka naj ne bi bili dokazani. Prav tako jih na ljudi ne prenašajo mačke ali psi, če ni z iztrebki in urinom glodavcev zamazana njihova dlaka.

Znaki bolezni

Pri bolnih osebah se prvi znaki bolezni pokažejo dva do štiri tedne po stikih s povzročiteljem bolezni. Bolniki najprej

Naravno žarišče povzročiteljev bolezni so predvsem glodavci (Rodentia). Najpogostejši prenašalci teh virusov (kronični nosilci) so miši in podgane (Muridae) ter voluharice (Arvicolidae), in sicer predvsem z iztrebki, urinom in slino ter pretežno prek raznosa z okuženim zrakom). Nekateri avtorji prenos bolezni povezujejo tudi s polhi, ki so prav tako manjši glodavci, vendar o tem še ni dovolj dokazov in objav.

dolgotrajno: od nekaj tednov do več mesecev. Bolezen naj ne bi bila nalezljiva, torej se ne prenaša z bolnih ljudi na zdrave.

Vir okužbe

Človek se najpogosteje okuži z vdihavanjem prahu, ki vsebuje posušene izločke malih glodavcev, v katerih je velika količina virusa, ki pri ljudeh povzroča mišjo mrzlico. To se najpogosteje pripeti pri različnih opravilih, pri katerih se dviguje okužen prah.

Še posebno je nevarnost okužbe ljudi velika, kadar taka dela opravljamo v zaprtih prostorih, do katerih imajo dostop glodavci (kletih, shrambah, kaščah, zida-

nekaj dni tožijo o povišani telesni temperaturi, močnem glavobolu in mrzlici (vročici). Težavam se lahko pridružijo še močnejše bolečine v predelu ledvic in trebuhu. Dokaj pogosto nas na to bolezen opozorijo že bolezenski znaki, ki se izražajo s prehodnimi motnjami vida, ki po navadi trajajo dan, dva, potem pa izzvenijo. Lahko pa se bolezenski znaki stopnjujejo z močno bolečino pri obračanju očesnega zrkla, očesne veznice postanejo zelo rdeče, pa tudi sicer bolnik postane rdeč v obraz, kot bi ga zelo opeklo sonce.

Pri blažjem poteku bolezni se zdravstveno stanje obolelega počasi izboljša in bolezenski znaki lahko izzvenijo brez hujših posledic. Pri težjem poteku bolezni omenjenim težavam in znakom bolezni sledi še nenaden padec krvnega tlaka. Bolnik postane nemiren, pojavijo se motnje zavesti, krči, krvavitve v koži in sluznicah. Pri odlašanju z iskanjem zdravstvene pomoči bolezen napreduje, pojavijo se obsežnejše krvavitve na koži

Pred vsakim začetkom čiščenja jasl senikov se je priporočljivo, če ne kar nujno, dobro zaščititi pred morebitnim vdihavanjem prašnih delcev z ostarelega sena. Ne smemo zanemarjati dejstva, da je lahko takšno okolje idealno bivališče malih glodavcev in celo pogosto izbrano mesto tudi za ureditev njihovih gnezd in vzrejo mladičev. Torej upravičeno domnevamo, da je med senom in senenim drobirjem ostalo veliko posušenih izločkov (iztrebkov in posušenega urina) malih glodavcev, ki so se zadrževali v njem. Če so bili okuženi z virusom mišje mrzlice, povzročitelje bolezni kaj hitro prenesemo nase in zbolimo.

Mišja mrzlica je zoonoza, torej je bolezen, ki se z živali (pretežno malih vrst glodavcev) lahko prenese na človeka. Po navadi se obolenje pojavlja v pomladansko-poletnem in jesenskem obdobju ter je povezano z opravili na vrtu, polju, v gozdu ali z drugimi dejavnostmi v naravnem okolju. Tako je okužba pri ljudeh povezana pretežno z moškim spolom.

in sluznicah, zaznavni so tudi prvi znaki odpovedovanja normalnega delovanja ledvic. V urinu se pojavijo beljakovine in kri, zmanjšano je odvajanje urina. Bolezenska stanja se lahko končajo tudi s 5–10 % umrljivostjo. Okrevanje je lahko

nicah, skladiščih), ni pa tudi izključena možnost, da se ne moremo okužiti v naravnem okolju. Bolezen se pogosteje pojavlja na podeželju kot v mestih. Vsekakor je verjetnost okužbe toliko večja, če so med prašnimi delci na tleh vidni posušeni

Na splošno se proti bolezni najučinkoviteje zoperstavimo z upoštevanjem vseh znanih preventivnih ukrepov, s katerimi preprečimo ali vsaj na najmanjšo mero zmanjšamo možnost neposrednega stika s povzročiteljem bolezni (vdihavanje virusa).

izločki glodavcev (iztrebki, urin), v katerih je nevaren virus. Po navadi prenos poteka z živali na človeka in ne s človeka na človeka.

Preprečevanje širjenja bolezni

Na splošno se proti bolezni najučinkoviteje zoperstavimo z upoštevanjem vseh znanih preventivnih ukrepov, s katerimi preprečimo ali vsaj na najmanjšo mero zmanjšamo možnost neposrednega stika s povzročiteljem bolezni (vdihavanje virusa).

Zato si v domačem okolju prizadevamo, da:

- v največji mogoči meri glodavcem preprečujemo dostop do notranjih bivalnih prostorov,
- sproti in varno odstranjujemo organske odpadke,

Znano je, da so tako imenovane zaprte preže idealno zatočišče za male glodavce, ptice, netopirje in žuželke. Že zato je neodgovorno morebitne ostanke hrane in embalažo odlagati in puščati v prežah, saj tako le še dodatno privabljamo glodavce in druge nepovabljene goste. Na fotografiji je primer odložene embalaže sadnega soka, ki je očitno privabila miši, da so se na tistem mestu začasno naselile ter za seboj pustile veliko svojih iztrebkov in posušenega urina, kar je postalo idealno žarišče za vir okužb s povzročitelji bolezni mišje mrzlice.

Prostor še pred začetkom čiščenja najprej prezračimo: na stežaj odpremo vsa okna in vrata. Zatem prostor navlažimo in ga zapustimo vsaj za pol ure. Čas prezračevanja izkoristimo za pripravo ustrezne razkužilne raztopine in se primerno zaščitimo. Med razprševanjem razkužilne raztopine in ob poznejšem čiščenju si moramo nadeti zaščitno masko, da zaščitimo dihalne poti (usta, nos) in pljuča, saj tako preprečimo vdihavanje škodljivih prasnih delcev. Praviloma moramo biti tudi oblečeni v primerno delovno obleko in imeti zaščitno pokrivalo. Roke si zaščitimo z ustreznimi vodoneprepusnimi rokavicami.

- živila in pijačo hranimo v zaprtih posodah, kar je še posebno pomembno v času del na prostem,
- redno uničujemo in odstranjujemo glodavce (deratizacija) v urbanem okolju.

Med zadrževanjem v naravnem okolju:

- skrbimo, da sta hrana in pijača zaščitena pred glodavci (hranjena v zaprti posodi),
- hrane nikoli ne polagamo na tla,
- ob pitju vode iz naravnih izvirov moramo biti prepričani, da je neoporečna,
- izogibamo se poležavanju na golih

tleh, še posebno v okolju, kjer upravičeno pričakujemo, da je lahko velika številčnost glodavcev,

- ves čas skrbimo za visoko raven osebne higiene, še posebno higiene rok.

Pri opravljanju različnih opravil v naravnem okolju:

- svoje osebne stvari imamo pod nadzorom in jih ne puščamo dlje časa nezaščitene na tleh,
- posedamo le na pokrita tla (podložena),
- pri opravljanju, pri katerih se dviguje prah, si zaščitimo dihalne poti (usta, nos) in pljuča z ustrežno zaščitno masko,
- previdni bodimo pri uporabi vode za pitje ali pri vzdrževanju osebne higiene iz naravnih izvirov,
- skrbimo za visoko raven osebne higiene in higiene rok, še posebno pred hranjenjem in po opravljeni potrebi,
- po hranjenju morebitne ostanke hrane in embalažo skrbno odstranimo na varno in preprečimo, da bi privabljali glodavce iz naravnega okolja. Pozneje poskrbimo za ustrezno njihovo neškodljivo odstranitev.

Med čiščenjem zaprtih prostorov (skladišč, shramb krme, krmišč, senikov, drvarnic in drugih pomožnih prostorov) upoštevamo naslednja priporočila.

- Pred začetkom čiščenja temeljito prezračimo prostor tako, da na stežaj odpremo vsa okna in vrata, prostor navlažimo in ga zapustimo vsaj za pol ure.

Če smo opazili znake okužbe, je treba nemudoma poiskati zdravniško pomoč. Po izkušnjah je pri hitro odkritih bolezenskih stanjih zdravljenje krajše in uspešnejše. Zaščitnega cepiva proti bolezni mišje mrzlice (hemoragične mrzlice z renalnim sindromom – HMRS) ni! Podobno tudi nimamo specifičnega zdravila zanj, zato zdravljenje poteka v odpravljanju bolezenskih težav in zapletov.

– Čas prezračevanja izkoristimo za pripravo ustrezne razkužilne raztopine. Priporočljiva je uporaba klornih pripravkov (na primer varikine). Lahko uporabimo že pripravljeno razkužilo in ravnamo po proizvajalčevih navodilih.

– Ob začetku razkuževanja si zaščitimo dihalne poti (usta, nos) in pljuča z ustrezno zaščitno masko.

– Ko naletimo na površine, kjer so opazni iztrebki ali celo mrtve miši, smo pri razprševanju razkužilnega sredstva še posebno previdni. Po opravljenem razprševanju spoštujemo predvideni čas delovanja razkužila (skladno s proizvajalčevimi navodili ali vsaj pet minut).

– Ves čas razkuževanja in čiščenja moramo imeti tudi roke zaščitene z ustreznimi

rokavicami. Pri pobiranju iztrebkov in mrtvih glodavcev si pomagamo s papirnato brisačo. Zbrane ostanke v primerni embalaži odložimo med komunalne odpadke ali jih neškodljivo uničimo s sežigom.

– Po odstranitvi poginulih glodavcev in iztrebkov razkužimo še površine in predmete, ki so bili v stiku z iztrebki in bi bili lahko posledično kužni.

– Ves čas čiščenja in razkuževanja moramo biti pazljivi, da ne povzročamo pretiranega dvigovanja prahu.

– Na koncu je treba prostor in površine še enkrat temeljito mokro očistiti.

– Uporabljeno zaščitno opremo (zaščitno masko in rokavice) odvržemo v vrečko za smeti in poskrbimo za primerno neškodljivo uničenje.

– Ob koncu opravila si roke obvezno temeljito umijemo s primernim detergentom (milom) in speremo s higiensko neoporečno pitno vodo.

Če smo se okužili

Če smo opazili znake okužbe, je treba nemudoma poiskati zdravniško pomoč. Zdravnik bo po vsej verjetnosti odredil pregled urina, blata in krvi ter tako v kratkem času, na podlagi rezultatov analiz, lahko ovrgel sum ali potrdil bolezen. Po izkušnjah je pri hitro odkritih bolezenskih

stanjih zdravljenje krajše in uspešnejše. Zaščitnega cepiva proti bolezni mišje mrzlice (hemoragične mrzlice z renalnim sindromom – HMRS) ni! Podobno tudi nimamo specifičnega zdravila zanj, zato zdravljenje poteka v odpravljanju bolezenskih težav in zapletov, ki so najpogostejše povezani z umetnim čiščenjem krvi (tako imenovano dializo). Okrevanje je lahko dolgotrajno in se v posameznih primerih lahko zavleče tudi do pol leta. Ob ustreznem zdravljenju pa bolezenski znaki počasi izzvenijo brez hujših posledic. V posameznih primerih so posledice tudi hujše.

V prispevku smo navedli le osnovne informacije o bolezni mišje mrzlice, povzete s spleta. Gradiva in podrobnosti ter opisanih izkušenj s to boleznijo je še veliko na voljo. V primeru potrebe konkretnega odgovora in priporočila se ob morebitnem soočenju z nekaterimi od naštetih bolezenskih znakov brez odlašanja obrnite na osebnega zdravnika, ki vam bo zagotovo dal ustrezna navodila ali pa vam celo predpisal ustrezno zdravljenje. Nikakor pa ob opažanju značilnih znakov ne zavlačujte z obiskom zdravnika.

mag. Štefan Vesel in Boris Leskovic

Vir:

www.nijz.si

SPREMLJANJE VARSTVENEGA STANJA VOLKOV V SLOVENIJI V LETIH 2017–2020

Lani je bil končan projekt Spremljanje varstvenega stanja volkov v Sloveniji v letih 2017–2020, neformalno imenovan Monitoring volka 2017–2020. Skupina treh partnerjev – Zavod za gozdove Slovenije, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani in društvo Dinaricum – je v sodelovanju z lovci in drugimi prostovoljci izvajala številne aktivnosti, potrebne za poglobljeno razumevanje razvoja populacijske dinamike te vrste na območju Slovenije.

Kako je potekal projekt?

Obdobje projekta smo razdelili na tri sezone. Posamezna sezona spremljanja (monitoringa), usklajena z razmnoževalnim ciklom volkov, se je začela v maju tekočega leta in končala aprila naslednje leto. Tovrstna struktura monitoringa je omogočila tri zaporedne ocene številčnosti populacije in natančen vpogled v njeno prostorsko širjenje. Skozi celotno trajanje posamezne sezone, torej od maja do aprila, je potekalo zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev (iztrebkov, urina, dlake, sline z naravnega plena) in tkivnih vzorcev mrtvih živali, enkrat na leto v poletnih mesecih, juliju in avgustu, pa je potekal popis volčjih legel s pomočjo izzivanja tuljenja, imenovanega »howling«. Pri obeh osrednjih projektnih aktivnostih je v treh letih sodelovalo več

kot 500 prostovoljcev, med njimi tudi številni člani lovskih družin. Spremembe v volčji populaciji smo beležili tudi s pomočjo vprašalnika o opažanju znakov prisotnosti velikih zveri v posameznem lovišču, s spremljanjem pojavljanja škodnih dogodkov zaradi volkov in beleženjem vseh volkov, katerih smrtnost smo zaznali v posamezni sezoni.

Zaključku sezone spremljanja je sledila analiza vseh zbranih neinvazivnih genetskih vzorcev. Poročila s predstavitevijo rezultatov smo objavljali med oktobrom in novembrom v letu zaključka posamezne sezone, saj analiza neinvazivnih genetskih vzorcev obsega laboratorijski del, ki vključuje izolacijo dednine in določitev genotipa, prek katerega prepoznamo posamezen osebek, ter nadaljnje analize genotipov, potrebne za oceno številčnosti, in ugotavljanje sorodstvenih odnosov.

Rezultati za sezono 2019/2020

Rezultati, predstavljeni v nadaljevanju, prikazujejo stanje volčje populacije od maja 2019 do aprila 2020 in so podrobneje predstavljeni v poročilu *Spremljanje varstvenega stanja volka v Sloveniji v letih 2017–2020, končno poročilo*, poročilo za sezono 2019/2020 (dostopno na spletu: www.volkovi.si).

V avgustu 2019 smo z metodo sistematičnega popisa volčjih legel s pomočjo izzivanja tuljenja popisali celotno območje zaznane prisotnosti teritorialnih volkov. Zaradi prostorske širitve volčje populacije v predalpski in alpski prostor smo popisno mrežo prvič razširili tudi na tisti del Slovenije. S popisom smo zajeli slabih 5000 km² gozdnega prostora in zabeležili 27 odzivov volkov. V dvanajstih primerih

Ocena števila volkov na območju Slovenije za sezono 2019/2020 znaša 113 živali (104–129; 95 % interval zaupanja). Za sezono 2019/2020 ocenjujemo, da je v Sloveniji 16 volčjih tropov, od katerih jih imajo štirje del teritorija na Hrvaškem.

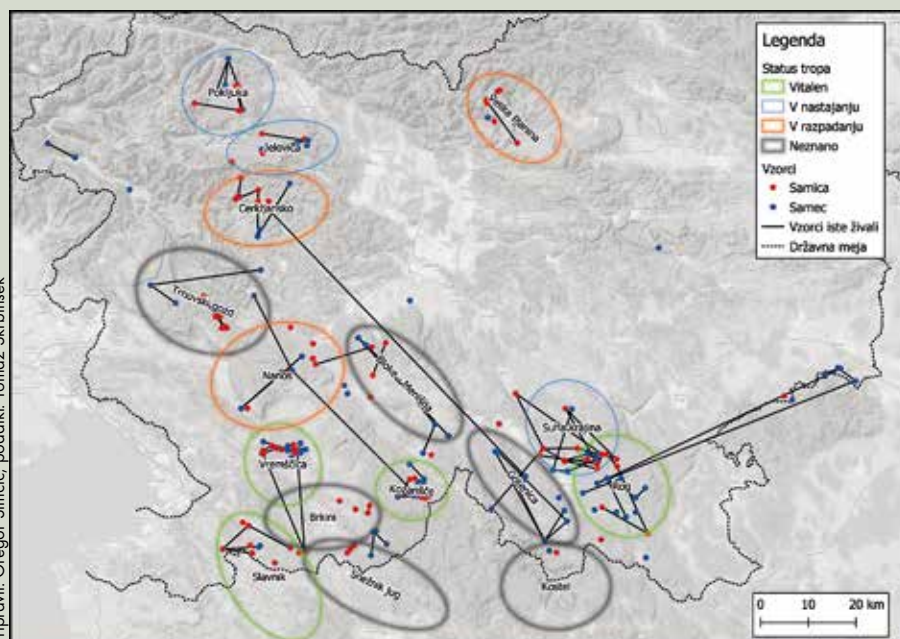
Slika 1: Večletna dinamika populacije volkov v Sloveniji; z rdečo je predstavljena ocena številčnosti za superpopulacijo (kjer so v številko vključeni vsi volkovi iz čezmejnih tropov), s črno pa popravljen oceno za Slovenijo (kjer volkove v čezmejnih tropih »razdelimo« med državi in tako dobimo oceno, ki je prilagojena za našo državo in je v rabi za upravljanje populacije pri nas).

smo zabeležili tudi odziv mladičev, s čimer smo potrdili, da je bilo v avgustu 2019 na območju Slovenije prisotnih najmanj dvanajst volčjih legel.

Okvirni oceni prostorske razporeditve in številčnosti volčjih tropov, pridobljeni z metodo izživanja tuljenja, je sledilo intenzivno zbiranje neinvazivnih genetskih vzorcev, ki se je končalo konec aprila 2020. V tistem obdobju nam je uspelo zbrati 508 vzorcev, večinoma iztrebkov. Ker iz vsakega nabranega vzorca ni mogoče pridobiti dovolj ohranjene dednine za uspešno prepoznavo posamezne živali in ker so nekateri izmed zbranih vzorcev pripadali drugim vrstam (lisici, šakalu, domačemu psu, medvedu), smo v končno analizo vključili 188 neinvazivnih genetskih vzorcev, ki so pripadali volkovom. Tem vzorcem smo dodali še tkiva 28 mrtvih volkov in 67 delujočih vzorcev slin, pridobljenih iz ugriznih ran na škodnih primerih. Skupno smo tako za pridobitev rezultatov sezone 2019/2020 uporabili 283 genetskih vzorcev volkov, ki so pripadali 103 različnim osebkom.

Vzorci smo uporabili za izračun ocene velikosti populacije, pri čemer smo upora-

Sistematično in stalno spremljanje dogajanja v populaciji volkov je dandanes nujen del upravljanja te zavarovane vrste. Volk je vrsta, ki je sposobna premagovati velike razdalje in se uspešno prilagaja različnim življenjskim okoljem, zato se je v zadnjih desetih letih v Sloveniji številčno okrepila in prostorsko razširila tudi na območja, kjer je bila v prejšnjih stoletjih iztrebljena.

Slika 2: Približna prostorska razporeditev teritorijev tropov v sezoni 2019/2020

bili tako imenovano *metodo označevanja in ponovnega ulova*, s katero ocenimo, kolikšen delež volkov smo zajeli v vzorcu in kolikšno je skupno število volkov v populaciji (torej tudi ocena števila volkov, ki jih neposredno z vzorčenjem nismo zaznali). Najprej smo izračunali oceno za tako imenovano *superpopulacijo*, v katero so vključeni vsi volkovi, tudi ti, ki pripadajo tropom, katerih teritorij sega na sosednjo Hrvaško. Za sezono 2019/2020 je velikost superpopulacije ocenjena na 131 volkov (121–150; 95 % interval zaupanja). Temu izračunu sledi popravek ocene številčnosti za potrebe upravljanja volkov v Sloveniji, pri kateri odštejemo polovico živali, zaznanih v

čezmejnih tropih. Ocena števila volkov na območju Slovenije za sezono 2019/2020 znaša 113 živali (104–129; 95 % interval zaupanja) (*slika 1*).

Poleg ocene številčnosti so genetski vzorci podlaga za spremljanje prostorske razširjenosti volkov in ocenjevanje števila volčjih tropov, ki ga je mogoče določiti na podlagi sorodstvenih vezi med volkovi. Prek lokacij posameznih vzorcev lahko določimo tudi okvirna območja, kje so tropi. Za sezono 2019/2020 ocenjujemo, da je v Sloveniji 16 volčjih tropov, od katerih jih imajo štirje del teritorija na Hrvaškem (*slika 2*).

Od kod so prišli volkovi na Gorenjsko?

V obdobju trajanja projekta *Spremljanje varstvenega stanja volkov v Sloveniji* v letih 2017–2020 se je številčnost volčje populacije povečala s 75 (72–78) na 113 (104–129) živali (*slika 1*). Prav tako se je povečalo tudi število tropov, ki jih

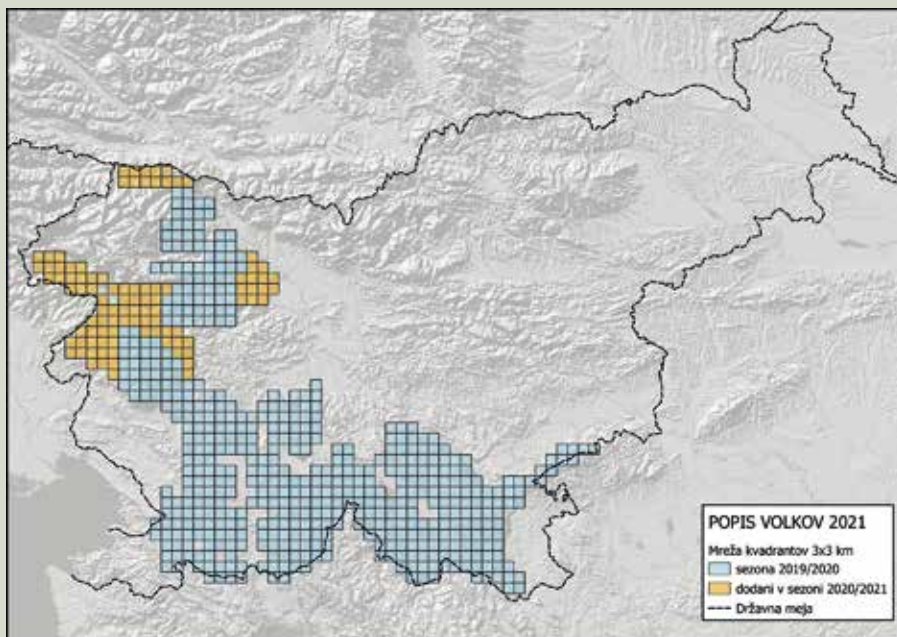
beležimo na območju države. Ker se v Sloveniji število volkov veča, se povečuje tudi območje njihove stalne in občasne prisotnosti. Zaznavanje volkov v alpskem in predalpskem delu države prek načrtnega spremljanja se je začelo že v času projekta *LIFE SloWolf (2010–2013)*, vendar je bilo vse do leta 2018 omejeno na opažanja posameznih živali. V sezoni 2018/2019 smo v predalpskem in alpskem delu države začeli beležiti vedno več znakov prisotnosti volkov, naslednjo sezono pa smo potrdili prva volčja legla na območju Pokljuke, Jelovice in Škofjeloškega hribovja.

Velika prednost genetskega monitoringa je tudi možnost sklepanja o sorodstvenih povezavah med volkovi, kar omogoča

Pripravi: Tomaz Skrbinek

Pripravi: Gregor Simčič, podatki: Tomaz Skrbinek

Pripravi: Gregor Smičič

Slika 3: Mreža popisnih kvadrantov – popis volkov 2021; z modro je označeno popisno območje iz sezone 2019/2020, z rumeno pa kvadranti, dodani v sezoni 2020/2021.

sestavljanje rodovnikov, ocenjevanje števila volčjih tropov in spremljanje prostorskega širjenja. Prve zametke vseh treh gorenjskih tropov beležimo v letu 2018, saj smo takrat na območju Pokljuke, Jelovice in Škofjeloškega hribovja začeli zaznavati tri volčje pare.

V primeru jeloviškega in cerkljanskega tropa poznamo natančen izvor obeh reproduktivnih parov. Trop, ki ima svoj teritorij na Jelovici, sestavljajo potomci samice iz tropa Trnovski gozd in samca iz tropa Vremščica. Obe reproduktivni živali smo prvič zaznali v letu 2017, takrat še kot mlada volkova na območju svojih rodnijskih tropov. Prve vzorce samca na območju Jelovice smo zbrali konec julija 2018, samico pa smo prvič na tem območju zaznali aprila 2019. V sezoni 2019/2020

smo prek neinvazivnih genetskih vzorcev zabeležili štiri mladiče tega para.

Trop na območju Škofjeloškega hribovja sta osnovala samica, ki prav tako izvira iz tropa Trnovski gozd, in samec iz pretežno čezmejnega tropa, ki je v Sloveniji leta 2015 poseljeval južni del Snežniške planote. Samico, ki izhaja iz istega legla kot reproduktivna samica tropa na Jelovici, smo prvič zaznali decembra 2017 na območju njenega rodnejskega tropa v Trnovskem gozdu. V letu 2018 smo njene iztrebke našli na območju Nanosa, nato v začetku leta 2019 ponovno na Trnovski planoti. Prvi vzorec, ki je potrjeval njeno prisotnost v Škofjeloškem hribovju, pa smo zabeležili aprila 2019. Vzorce njenega partnerja, prihodnjega reproduktivnega samca, smo dobili v

Ker bodo živali v iskanju novega življenjskega prostora vedno odhajale na nova območja, ki ustrezajo potrebam njihove vrste, je pričakovati, da se bodo tudi volkovi v Sloveniji razširili v dele države, kjer trenutno niso stalno prisotni. Spremljanje (monitoring) volkov omogoča hitro prilagajanje ukrepov za zmanjševanje konfliktov, ki neogibno spremljajo vsako širitev volčje populacije na nova območja.

času, ko je še iskala prostor za svoj nov teritorij avgusta in oktobra 2018 na obronkih Ljubljanskega barja, kjer se je najverjetneje zadržal le kratek čas, saj je bil prvi vzorec, ki potrjuje njegovo prisotnost na Gorenjskem, prav tako iz oktobra 2018. Pri tem paru smo zaznali pet potomcev. Reprodukativni samec je bil odstreljen decembra 2019.

Samec in samica, ki sta se ustalila na Pokljuki, sta priseljenca iz volčjih populacij iz drugih držav. Samec izvira iz Italije in je neposredni potomec slavnega volka **Slavca**, ki je iz Slovenije prepotoval pot z območja Slavnika do parka Lessinia v okolici Verone in tam skupaj z italijansko volkuljo ustanovil prvi volčji trop na tamkajšnjem območju po več kot sto letih odsotnosti te vrste. Samica pa je na območje Pokljuke prišla iz južnega dela Dinarske populacije. V zadnji sezoni spremljanja smo pri tem paru zaznali pet mladičev.

Spremljanje stanja volčje populacije v letu 2021

Monitoring populacij zavarovanih vrst je za Slovenijo obveznost, ki izhaja iz domače in evropske zakonodaje. Zato

Foto: Žan Kuralt

Slika 4: Tuljenje volkovom

Povabilo k sodelovanju pri popisu volčjih legel s pomočjo izzivanja tuljenja

V avgustu 2021 bo potekal popis volčjih legel s pomočjo izzivanja tuljenja, ki ga koordinira društvo Dinaricum. Nekateri med vami pri popisu sodelujete že več let, vabimo pa tudi vse druge, ki vas to zanima, da se nam pridružite. Še posebno dobrodošli ste sodelujoči z območij severne Primorske in Gorenjske, kjer bo na nekaterih delih popis zaradi povečanja mreže popisnih kvadrantov potekal prvič.

Popis bo potekal v dveh sklopih – alpski in dinarski del (oba dela sta dodatno razdeljena na posamezna območja). V začetku avgusta bodo izobraževanja za popisovalce, kjer bosta predstavljena potek popisa in učenje oponašanja volčjega tuljenja. V drugi polovici meseca (od 17. do 29. 8. – točni datumi bodo izbrani na podlagi vremenskih razmer) pa bomo v dveh zaporednih nočeh skupaj izvedli popis na posameznih območjih.

Ce želite sodelovati, izpolnite prijavni obrazec, ki bo v juliju objavljen na spletni strani www.dinaricum.si. Vse potrebne informacije o poteku popisa boste prijavljeni prejeli prek elektronske pošte. Veselimo se uspešnega sodelovanja z vami.

je lani **Ministrstvo za okolje in prostor** razpisalo nov projekt: *Spremljanje stanja ohranjenosti volkov v Sloveniji v sezoni 2020/2021*. V okviru omenjenega projekta skupina štirih partnerjev (poleg tistih, sodelujočih v prejšnjem projektu, v trenutnem sodeluje še **Triglavski narodni park**) na podoben način kot prejšnje sezone zbira podatke o stanju volčje populacije. Tekoča sezona 2020/2021 je načrtovana nekoliko drugače od sezon v preteklosti: začne se z neinvazivnim genetskim vzorčenjem, ki se je že končalo konec aprila 2021, in se konča s popi-

som legel po metodi izzivanja oglašanja. Novost je tudi povečanje popisnega območja zaradi širitve območja prisotnosti volka na alpskem območju. Mreža popisnih kvadrantov se je povečala za 85 kvadrantov: na območju Kranjske Gore, Kobarida, Mosta na Soči, Kanala, Straže, Železnikov (*slika 3*); po novem zajema 604 kvadrante velikosti 3×3 km, kar je dobrih 25 % površja Slovenije.

Sistematično in stalno spremljanje dogajanja v populaciji volkov je dandanes nujen del upravljanja te zavarovane vrste. Volk je vrsta, ki je sposobna premagovati

velike razdalje in se uspešno prilagaja različnim življenjskim okoljem, zato se je v zadnjih desetih letih v Sloveniji številčno okrepila in prostorsko razširila tudi na območja, kjer je bila v prejšnjih stoletjih iztrebljena. Ker bodo živali v iskanju novega življenjskega prostora vedno odhajale na nova območja, ki ustrezajo potrebam njihove vrste, je pričakovati, da se bodo tudi volkovi v Sloveniji razširili v dele države, kjer trenutno niso stalno prisotni. Ob tem dejstvu se je pomembno zavedati, da imamo na ravni celotne države vzpostavljen utečen sistem spremljanja dogajanja v volčji populaciji, s katerim lahko hitro zaznamo tovrstne širitve. To pomembno upravljavsko orodje omogoča hitro prilagajanje ukrepov za zmanjševanje konfliktov, ki neogibno spremljajo vsako širitev volčje populacije na nova območja.

Gregor Simčič,
Živa Hanc,
Marjeta Konec,
Rok Černe,
Miha Krofel,
Rudi Kraševac,
Maja Jelenčič,
Matej Bartol,
Žan Kuralc,
Hubert Potočnik in
Tomaž Skrbinšek

Foto: Lojzi Avenik

LOVCI ZA ZELENO NARAVO BREZ PLASTIKE

Plastika ali plastična masa je skupno ime za vrsto sintetičnih in pol-sintetičnih snovi, ki sodijo med sodobne, v našem življenju najbolj uporabljene materiale tako v industriji kot v gospodinjstvih. Njeno ime izhaja iz grške besede plastikós, ki pomeni oblikovati, ulivati.

Pridobivanje plastike

Večino vrst plastike pridobivajo s predelavo surove nafte. Za razširjenost in široko paleto uporabnosti plastike so ključne njene uporabne značilnosti, kot so prožnost, trdnost ter toplotna in kemična stabilnost. Zaradi relativno nizke cene proizvodnje plastične mase uporabljamo za izdelavo številnih

Večino vrst plastike pridobivajo s predelavo surove nafte. Za razširjenost in široko paleto uporabnosti plastike so ključne njene uporabne značilnosti, kot so prožnost, trdnost ter toplotna in kemična stabilnost.

izdelkov za industrijsko in vsakdanjo rabo. Žal odvržemo na tisoče ton plastike v naravo, ki je zato ogrožena in škoduje zdravju ljudi, rastlin in živali.

Plastika je škodljiva za vse vrste organizmov

Plastika je trdovratno trpežna in se razgrajuje zelo počasi. Odpadna plastika obsega ogromen delež odpadkov, ki jih ustvarja človeštvo. Zaradi njene stabilnosti so v naravo odvrženi plastični predmeti velika grožnja naravnemu okolju. Plastika, zlasti mikroplastika, je prodrla v vse pore življenja: preplavila je morja, reke in oceane. Najdemo jo povsod: v prebavilih trupel morskih in zemeljskih bitij ter

ptic. Mikroplastika je že zašla v ljudsko prehrano in povzroča hudo bolelost in posledično smrt.

Pri plastiki je težava v njenem dragem recikliranju in njeni obstojnosti. Potrebno je dosledno ločevanje, postopki njene predelave pa so dragi. Pri segrevanju plastika brez dodatkov razpade na ogljik in vodik, ki reagira z atmosferskim kisikom in nastane voda. Nekatere vrste plastik vsebujejo kemikalije, ki se sproščajo ob stiku s tekočinami ali ob sežiganju kot plini. Plastika vsebuje strupene ftalate, ki so nevarni za zdravje ljudi.

Morje, gozdovi in kulturna krajina niso koši za smeti

Opadna plastika je vedno večja ekonomska in ekološka težava svetovnih razsežnosti. Prikladnost in uporabnost poceni plastike preprosto ne moreta in ne bi smeli biti vredni številnih tveganj. Za zdravje in življenje ljudi in vseh živih bitij

Zle posledice izdelkov iz plastike. Sodobno življenje = življenje s plastiko.

plastike tako za enkratno uporabo kot v industrijske namene. Odpovedati bi se morali plastičnim vrečkam in embalaži za enkratno uporabo, ki v velikem odstotku konča v naravi, kjer pa so potrebna desetletja, da se razgradi.

Odnos lovskega sveta do plastike in plastičnih izdelkov

S posledicami neželene, v svoji srži pa odvečne plastike se vsak dan srečujemo tudi slovenske lovke in lovci. Praktično vsak izmed nas se bolj ali manj zavestno ukvarja s problematiko plastike in plastičnih izdelkov tako doma kot pri lovskih dejavnostih, zlasti z embalažo. Marsikateri lovčev dom se utaplja v plastiki in embalaži. Včasih smo se ubadali z odvečnim papirjem, danes pa ne vemo, kam s plastično embalažo.

Žal odvržemo na tisoče ton plastike v naravo, ki je zato ogrožena in škoduje zdravju ljudi, rastlin in živali.

na Zemlji je plastika škodljiva, ker ogroža in ubija živali vseh vrst v svetu, bistveno prispeva k podnebnim spremembam in nas ohranja odvisne od fosilnih goriv.

Skozi svoj življenjski cikel resnično ogroža naravo. Plastični predmeti, ki pristanejo v morju, so velika nevarnost za morske ptice, o čemer obstajajo številna poročila.

Plastična embalaža je grožnja za vse ekosisteme

Onesnaževanje s plastično embalažo je za vse ekosisteme velika grožnja, ki ji namenimo premalo pozornosti. Onesnaževanje morij s plastiko ni omejeno le na Sredozemsko morje oziroma Jadransko, ampak je globalna težava. V oceanih plavajo gore plastike, ki presegajo površino Slovenije. Plastika je smrtna grožnja človeškemu zdravju na vsaki stopnji njenega življenjskega cikla, ki se začne pri sproščanju nevarnih kemikalij in se nadaljuje z izpostavljenostjo ljudi kemičnim strupom ter se konča z onesnaževanjem okolja in naše hrane.

Delčki mikroplastike, ki nas spremljajo na vsakem koraku, neželene vstopajo v organizme živali in ljudi, prodrejo v celična jedra in tako zastrupljajo organizme.

Pri plastiki je težava v njenem dragem recikliranju in njeni obstojnosti. Potrebno je dosledno ločevanje, postopki njene predelave pa so dragi. Plastika vsebuje strupene ftalate, ki so nevarni za zdravje ljudi.

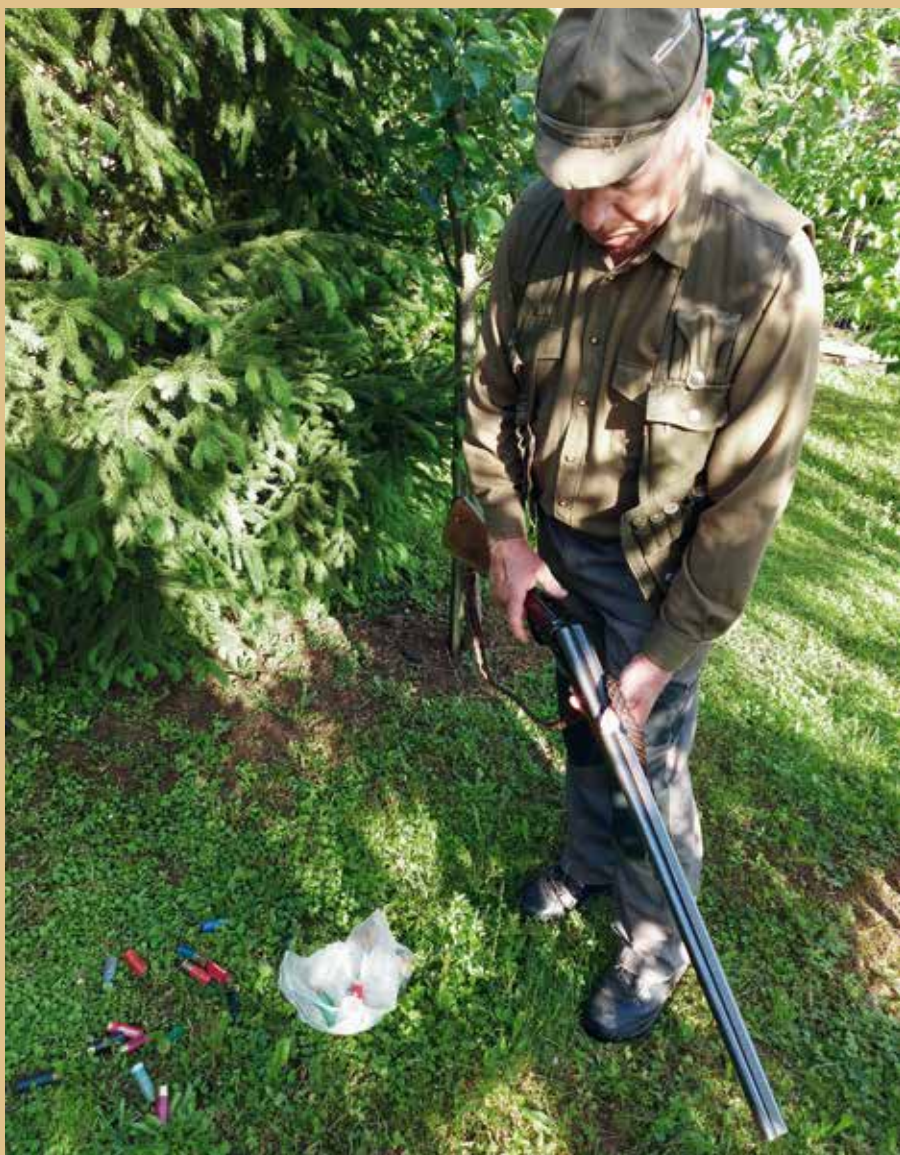

Neodgovorno zavržena posoda za bencin ob gozdni cesti. Tudi po končani delovni akciji moramo lovci pospraviti za seboj.

Postali smo ujetniki plastičnega primeža, ki se mu moramo upreti, saj smo v zadnjih desetletjih kot družba postali odvisni od

Skrbeti bi nas moralo, kam odlagamo plastično embalažo pri lovskih dejavnostih. Že plastične vrečke in posode za

Lovci moramo pospraviti tulce šibrenih nabojev.

pijačo, v katerih, vsaj nekateri, prinašajo s seboj v gozd ali na gozdni rob malico, so lahko težava. Ne smejo končati v grmovju za prežo skupaj s pločevinkami ali praznimi plastenkami! Tudi plastične posode za gorivo, ki jih v gozdovih puščajo ljudje po sečnji v gozdu, ne sodijo v gozdni prostor. Ljudje bi jih morali odgovorno odnesti s seboj in poskrbeti, da bi takšne predmete iz plastične mase reciklirali. Težava so lahko tudi odvrženi tulci šibrenih nabojev, ki ostajajo v lovišču. Zanje bi lovci morali poskrbeti in jih odnesti domov, ne pa po strelu zavreči v naravo. Lovke in lovci bi morali uporabljati cekarje ali vrečke iz blaga, ki so narejene iz razgradljivih materialov. Namesto pijač v plastenkah bi bilo bolje, da bi posegli po usteklenjenih pijačah ali pa imeli pijačo na lovu

Plastične smeti onesnažujejo naša lovišča. Prizadevati si moramo za aktivnosti proti odlaganju plastike v naravi, ki bi morala končati na odlagališču za odpadke.

shranjeno v steklenicah ali čutaricah, ki niso iz plastike.

Slediti je treba pozivu, da ne uporabljamo ničesar, kar je v plastični embalaži. V Sloveniji imamo srečo, da v večini primerov iz pip teče čista pitna voda. Ker je pitna voda kakovostna, ni potrebe po nakupih vode v plastenkah. Z nakupom vode – za izdelavo ene same plastenke ustekleničene vode proizvajalci porabijo približno deset litrov vode – dejansko plačamo plastično embalažo, ki onesnažuje planet. V grmovju pod visoko prežo lahko vedno znova opazimo kupe plastičnih vrečk, pločevink in nerazgradljivih plastenk. Plastične smeti onesnažujejo naša lovišča, ki jih dopolnjuje odvržena embalaža posod za gorivo in baterijski vložki. Prizadevati si moramo za aktivnosti proti odlaganju plastike v naravi, ki bi morala končati na odlagališču za odpadke. Grozljivo je, da vse prevečkrat konča v naših gozdovih, na obrežjih vodotokov, v rekah, jezerih in morjih, čeprav so v njih strupeni in škodljivi polivinilkloridi, ftalati, polikarbonati in polietileni ter

polistiren. Posebno nevarna je mikroplastika, ki vsebuje strupene snovi in prehaja v hrano, s čimer zastruplja ljudi in živali.

Kako zmanjšati onesnaženost zaradi plastike?

Zaradi plastike in plastičnih mas si je človeštvo na eni strani ustvarilo industrijski napredek, na drugi pa se sooča s škodljivimi vplivi strupene plastike, s katero ima težave pri recikliranju. Plastika se kopiči zaradi dviga cen in zmanjšanja zmogljivosti obdelave v tujini. Ni pa znano, kaj se bo zgodilo s kompoziti, iz katerih izdelujejo tudi lovsko orožje in opremo. Kompoziti so materiali, ki so sestavljeni iz dveh ali več sestavin in imajo sposobnost, da imajo na različnih delih različne lastnosti. Srž je v potrošništvu, ki

Plastični deli šibrenih nabojev, ki jih lovci ne pospravimo za seboj, ogrožajo naravo.

naravo potiska v lasten propad. Rešitve so v izbiri okolju in za zdravje ljudi in živali prijaznih in neškodljivih snovi.

Zadeve so resne – znanstveniki so namreč potrdili prisotnost mikroplastike v človeškem organizmu. Tudi svinčnim kroglam bo nekoč odklenalo, saj je za zdravo okolje bistveno, da uporabljamo neškodljive drugovrstne snovi. Na vseh področjih bo potrebna sprememba zakonodaje, ki bo uzakonila tudi odgovornost proizvajalcev za embalažo iz plastičnih mas, tako da bodo neposredno odgovorni za kopičenje škodljive plastike in embalaže, ki jo neodgovorno odlagamo v naravo. Za vedno mora iz naravnega okolja, pa tudi iz civilne krajine. Za vselej morajo izginiti tudi prizori uničenega okolja in plaž, prekritih s plastiko, ter živali s kljuni in trebuhu, polnimi plastike.

Lovke in lovci, pozivam vas, da sledimo pozivom nevladne organizacije **Ekologi brez meja** ter se odpovemo plastiki in izdelkom iz plastičnih mas.

Bojan Avbar

HRIBARJEVA VILA ZLATICA V LJUBLJANSKI ROŽNI DOLINI

Ob 9. maju 2021, prazniku Ljubljane, so odprli vrata prenovljene Hribarjeve Vile Zlatica v Rožni dolini v Ljubljani. Spomin na nekdanjega ljubljanskega župana **Ivana Hribarja** tako še naprej živi. Hribar je bil bančnik, politik in svetovljan, obenem pa tudi prvi predsednik slovenskih lovcev. Na naslovni fotografiji je vrtna stran prenovljene Hribarjeve vile v Rožni dolini v Ljubljani. Prizidek je bunker, na katerem je napis I. H. 15. 5. 1940.

Odprtje prenovljene Hribarjeve vile

V okviru obeleževanja mestnega praznika je aktualni ljubljanski župan **Zoran Janković** z gosti slovesno odprl prenovljeno *Vilo Zlatica*, ki je bila domovanje nekdanjega ljubljanskega župana Hribarja. Vila, s katero po prenovi upravlja zavod **Muzej in galerije mesta Ljubljana**, je lep in funkcionalen razstavni prostor ter novo prizorišče za predavanja, izobraževanja in druge prireditve, ki jih bodo snovali skupaj s **Forumom slovanskih kultur**, ki ima v pritličju vile tudi svoj sedež. Hribarjevo vilo z vrtom je **Mestna občina Ljubljana** v celoti prenovila v skladu s smernicami konservatorskega načrta, ki

Vir: Arhiv Muzeja in galerij mesta Ljubljane (MGML)

ga je leta 2016 pripravil **Konservatorsko-restavratorski atelje Šentjošt**. Prenova je znašala 1,9 milijona evrov.

Muzejska zbirka v Vili Zlatica

Muzejska zbirka v vili je posvečena bivalni kulturi ljubljanskega meščanstva, ki jo nadgrajuje pregledna razstava o delu nekdanjega

Ivan Hribar je vodil »Hubertusov« dnevnik, iz katerega veje zanimivo lovsko sporočilo. Dnevnik je izredno dragocen muzejski razstavni predmet v obnovljeni Vili Zlatica.

Ivan Hribar z ženo Marijo in hčerko Zlatico leta 1940

Vir: Arhiv Medobčinskega muzeja Kamnik

Hribarjeva vila, poimenovana *Vila Zlatica*, je bila zgrajena leta 1912 v naselju poštnih uradnikov v Rožni dolini. Ivan Hribar jo je kupil leta 1918. Naslov vile se je od izgradnje večkrat spremenil, leta 1918 je bil Cesta na Rožnik 41 (enako tudi v letih 1933, 1941 in 1970); leta 1995 pa je bil naslov Cesta v Rožno dolino 47, Ljubljana. Pred izgradnjo vile je bil naslov lokacije Cesta na Rožnik 39 (leta 1909). Omenjata se tudi naslova Večna pot 41 in Večna pot 44. Aktualen naslov je Cesta 27. aprila 47.

no, saj je bil Hribar zagovornik Zedinjene Slovenije in združitve južnih Slovanov v skupno državo. Bil je nosilec častnih priznanj carske Rusije, Kraljevine Srbije in Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS) ter veleposlanik Kraljevine SHS na Češkoslovaškem. Lahko rečemo, da je

uspešnega ljubljanskega župana Hribarja. Leta 1907 je bil izvoljen za prvega predsednika **Slovenskega lovskega kluba** in je s svojim ugledom in avtoriteto dal lovski organizaciji javno veljavo. Na to se vse preveč pozablja in samo upamo lahko, da bo kmalu dokončno zgodovinsko ovrednotena tudi Hribarjeva vloga pri nastajanju slovenske lovske organizacije.

Nova muzejska postavitev v *Vili Zlatica* v dobršni meri vključuje eksponate (pohištvo, osebni predmeti, slike in drugo) iz zapuščine Hribarjeve hčere **Zlatice**. Domovanje Foruma slovanskih kultur v prenovljeni *Vili Zlatica* seveda ni naključ-

Nova muzejska postavitev v *Vili Zlatica* v dobršni meri vključuje eksponate (pohištvo, osebni predmeti, slike in drugo) iz zapuščine Hribarjeve hčere **Zlatice**.

Vir: Arhiv Zmaga Tančiča, Konservatorski načrt Konservatorsko-restavratskega dela št. 361/01

Vila Zlatica pred drugo svetovno vojno

Vila Zlatica pred prenovno

Foto: Nik Rovar, Mesina občina Ljubljana

bila slovanska duša vtkana v njegovo bit. Njegova povezava s slovanskim svetom je bila večplastna in je zelo vplivala na kulturno življenje v Ljubljani.

Ponosno ohranjajmo spomin na Hribarja

Morda bomo slovenski lovci v dograjevanju muzejske postavitve lahko pripevali majhen delež k popolnejšemu prepoznavanju vloge tega pokončnega Slovenca, ki je tudi ob okupaciji in razkosanju Slovenije aprila 1941 pokazal, kaj pomenita dostojanstvo in narodni ponos. Slovenski lovci moramo biti ponosni nanj in lahko tudi z občasnim obiskom njegovega domovanja krepiamo njegov častni in zgodovinski spomin.

Pripravil: dr. Marjan Toš

BARJA IN MOČVIRJA RODÉ OBLAKE MEGLENE

Vsako leto zadnjo nedeljo v juliju obeležujemo mednarodni dan barij.

Barja so vodnate površine, kjer voda zastaja stalno ali občasno, in sodijo med mokrišča. Porasla so z vodnim rastlinjem in vlagoljubnimi rastlinami, iz katerih nastaja šota. Pomembna so za ohranjanje biotske pestrosti in za blažitev podnebnih sprememb. Človekovi nedomiselni in škodljivi posegi v močvirna barjanska tla so zaradi nerazumevanja pomena naravnih čistilnih naprav (ali celo pohlepa) marsikje na Zemlji povzročili obsežno in škodljivo uničenje močvirij¹, barij in mokrišč. Za njihovo zaščito na svetovnem nivoju je bila februarja 1971 v iranskem mestu Ramsar sprejeta konvencija o mokriščih, ki je mednarodni pravni akt svetovnega pomena za zaščito habitatov vodnih ptic in vodnega življa. Ramsarska konvencija je zavezujoč medvladni sporazum, ki podpira mednarodno zaščito biotske raznovrstnosti v skrbi za ohranjanje barij, močvirij in mokrišč, ki so zaradi človekovih dejavnosti marsikje spremenjena, degradirana ali uničena. V Sloveniji jih ohranjamo zlasti na območjih Natura 2000 in v zavarovanih naravnih območjih (Jovsi, Šijec, Zelenci, Mali Plac, Lovrenška jezera, Lahinja ...). V čast mednarodnega dneva barij in močvirij v kratkem opisu predstavljam naši največji močvirji, Ljubljansko barje in Jovse, ki so del Nature 2000.

¹ Svetovni dan mokrišč je vsako leto 2. februarja.

Ljubljansko barje

Naše največje barje je Ljubljansko barje, ki leži v Ljubljanski kotlini. Slednja je nastala s tektonskim pogrezanjem na prehodu iz pliocena v pleistocen. V geološkem pogledu je barje pozнопliocenska udornina na stičišču alpskega in dinarskega sveta. Prvotno se je naše največje barje imenovalo *Ljubljansko močvirje*, v drugi polovici devetnajstega stoletja pa ga je pisatelj **Fran Levstik** preimenoval v *Ljubljansko barje*. Po dostopnih virih

Naše največje barje je Ljubljansko barje, ki leži v Ljubljanski kotlini. Prvotno se je naše največje barje imenovalo Ljubljansko močvirje, v drugi polovici devetnajstega stoletja pa ga je pisatelj Fran Levstik preimenoval v Ljubljansko barje. Območje je bogato z rastlinskim in živalskim svetom.

Foto: Jasna Kovačič Šiuška

Ljubljansko barje je naše največje barje. Na njegovem južnem robu iz več kraških izvirov izvira reka Ljubljanica, ki ne prinaša velikih količin naplavin. Nekraški pritoki, predvsem Iška (na fotografiji) na jugovzhodu in Gradaščica na severu, so nasuli obširne vršaje, tako da je površje Ljubljanskega barja najnižje v sredini in se polagoma dviguje proti robovom. Ljubljansko barje je bogato z rastlinskim in živalskim svetom.

je pisatelj prisluhnil Ižancem, ki so hodili v močvirni svet, zaraščajoč se z borovci, in pri tem govorili, da gredo na »borje«.

V kotlini so se kopičile velike količine sedimentov, kamninsko podlago v južnem delu Barja pa gradijo triasni dolomiti, ki kot barjanski osamelci molijo iz sedimentov. Na triasne dolomite osamelcev so narinjene tudi karbonske kamnine. Na

južnem robu Barja iz več kraških izvirov izvira reka Ljubljanica, ki ne prinaša velikih količin naplavin. Nekraški pritoki, predvsem Iška na jugovzhodu in

Vsi moramo skrbeti za naravo in njeno čistost. Katera obča nadloga je hujša kot krivica, ki jo delamo naravi. Zato bi se morali tudi lovke in lovci zavzemati za biotsko pestrost in v loviščih skrbeti tudi za barja, močvirja in mokrišča.

Gradaščica na severu, so nasuli obširne vršaje, tako da je površje Barja najnižje v sredini in se polagoma dviguje proti robovom. Ljubljansko barje je bogato z rastlinskim in živalskim svetom.

Med živalskim svetom je svoje domovanje na Barju našel veliki škurh, ki si gnezdo splete na močvirnem travniku. Kosec in južna postovka sta ogroženi vrsti travniških ptic. Na Barju zasledimo tudi prepelice, pribe, poljske škrjance, repaljščico, močvirsko trstnico in bobnarico. Na širšem območju Ljubljanskega barja živi več vrst sesalcev, med njimi velja omeniti vidro in bobra. Pomemben člen barjanskega ekosistema so številne voluharice, ki živijo na travnikih, poljih in v gozdovih. V močvirskem svetu lahko naletimo na želvo močvirsko sklednico, od dvoživk velja omeniti zeleno rego, urha, rjavo in zeleno žabo ...

Na Barju med rastlinskimi vrstami prevladujejo vrste travniških rastlin, ki jih barvito dopolnjujejo vijolične močvirske logarice, rožnate kukavičje lučce, rumene zlatice in kalužnice ter bele travniške penuše. Na ostankih visokega barja je mogoče najti tudi ogrožene vrste šotnega maha, okroglostro rosiko, rožmarinko in jesenske vrese. Na zaraščenem delu Barja prevladujejo jelša, hrast, rdeči bor in breza. Za Barje so značilni neskončno dolgi pasovi lesene vegetacije črne jelše, ki so razpredene po celotnem Ljubljanskem barju.

Foto: Jasna Kovačič Šiuška

Foto: Jasna Kovačič Šiuška

Naravni spomenik Jezero pri Podpeči, del Krajinskega parka Ljubljansko barje, velja za zavarovano območje narave.

Podpeško jezero s sicer majhno jezersko površino sodi med slovenska globlja jezera; potapljači so mu izmerili več kot 50 m globine. Jezero je dom številnim živalim in rastlinam.

Foto: Bojan Avbar

Močvirni Jovsi so obsežna naravna ravnica, posejana z mokrišči. Ležijo v Občini Brežice, območje pa je zaradi naravovarstvenega pomena zavarovano. Pomembni živalski prebivalci močvirskih Jovsov z zaledjem nižinskega dela poplavnega gozda Dobrava so dvoživke. V barjih in na poplavnih travnikih Jovsov živi kar štirinajst dvoživk od skupno devetnajstih, ki živijo v Sloveniji.

Jovsi so naše naravno bogastvo. Močvirni Jovsi so obsežna naravna ravnica, posejana z mokrišči, ki se v Občini Brežice razprostirajo na površini nekaj manj kot 5 km² med Kapelskimi goricami in reko Sotlo. Zaradi naravovarstvenega pomena je območje zavarovano kot posebno varstveno območje. Jovsi so lepi v vseh letnih časih.

Jovse

Majsko nedeljo, ki jo je popestrila mokra nevihta, sem se odpeljal v Kapele, kjer sem obiskal Jovse. Njihovo ime izvira iz nemškega izraza *Jauchsee* (Gnojnično jezero). Močvirni Jovsi so obsežna naravna ravnica, posejana z mokrišči, ki se v Občini Brežice razprostirajo na površini nekaj manj kot 5 km² med Kapelskimi goricami in reko Sotlo. Zaradi naravovarstvenega pomena je območje zavarovano kot posebno varstveno območje – Območje Natura 2000 (Ur. l. RS, št. 49/2001), ekološko pomembno območje (Ur. l. RS, št. 48/2004), naravna vrednota (Ur. l. RS, št. 111/2004) in naravni spomenik (Ur. l. RS, št. 58/1995).

Območje Kapel in Jovsov je poraščeno

Foto: Bojan Avbar

Pogled na Jovse s Kapel

Foto: Bojan Avbar

V travnati ruši gnezdijo kosci. Populacija travniških koscev v Jovsih, v pomembnem panonskem delu Slovenije, je stabilna in je velikega naravovarstvenega pomena.

z bukovim in kostanjevim gozdom ter z navadnim gabrom in debli čremse. V živalskem svetu je posebnost Jovsov travniška ptica kosce, car močvirskih travnikov. V Jovsih živi stabilna kolonija koscev, do 30 centimetrov velikih ptic selivk, ki se vsako

leto iz Afrike vračajo konec aprila ali maja. Dež mi je preprečil, da bi jih opazoval, ker za opazovanje ni bilo ustreznih vremenskih razmer. Če ne bi deževalo, bi lahko občudoval njihovo oglašanje. Samci z brušenjem, podobnim brušenju kose, privabljajo samice,

Pomembni živalski prebivalci močvirskih Jovsov z zaledjem nižinskega dela poplavnega gozda Dobrava so dvoživke. V barjih in na poplavnih travnikih Jovsov živi kar štirinajst dvoživk od skupno devetnajstih, ki živijo v Sloveniji. Omeniti velja zeleno rego, rosnico in velikega pupka. Za območje Jovsov sta značilna tudi hribski in nižinski urh, ki se križata med seboj. Plavček ali barska žaba je značilen prebivalec mokrotnih travnikov in gozdov, kjer je prisoten tudi močerad.

Skrbimo za barja, močvirja in mokrišča v loviščih

Vsi moramo skrbeti za naravo in njeno čistost. Katera obča nadloga je hujša kot krivica, ki jo delamo naravi. Zato bi se morali tudi lovke in lovci zavzemati za biotsko pestrost in v loviščih skrbeti tudi za barja, močvirja in mokrišča (ne zgolj za lovsko tehnične objekte, ki služijo odlovu divjadi). Zavedati se moramo, da sveta ne bodo uničili tisti, ki delajo zlo, temveč tisti, ki jih gledajo, ne da bi ukrepali.

Bojan Avbar

NAVADNI BRIN

Aromatični skromnež

Navadni brin (*Juniperus communis* L.) je Slovencem še kar dobro znan grm oziroma manjše drevo. Kljub temu je le redkim znano dejstvo, da navadni brin sodi med drevesne vrste z največjim območjem razširjenosti na svetu! Najdemo ga lahko tako na ameriški celini kot na stari celini in Daljnem vzhodu. Navadni brin je prav zares velik skromnež, saj za svojo rast poleg zadostne svetlobe od rastišča ne terja veliko. V bodeči igličasti krošnji skrbno varuje svoj največji zaklad – nadvse cenjene zdravilne in široko uporabne brinove jagode. Navadni brin je sveti grm, katerega dim je nekoč znal iz starih hiš izgnati samega hudiča. Dandanes znamo to njegovo nadnaravno moč s pomočjo znanosti prav dobro pojasniti. Vas zanima, kaj tako zelo svetega je v njem?

Igličast in jagodast

Brini so drevesa z igličastimi listi in nimajo storžev, kot bi si večina ljudi predstavljala pod imenom iglavci. Plodovi so namreč drobcene jagode, ki so botanično res omeseneli storži, vendar resnici na ljubo niso videti prav nič storžasto in tudi imenujemo jih kar brinove jagode. Ko dozori, postanejo temno modre in srebrnkasto poprhnjene. Imajo aromatičen vonj in grenko-sladek, nekoliko smolnat okus. V notranjosti so po navadi po tri rjavkasta semena. Navadni brin je dvodomna rastlina, zato bomo na moških drevesih zaman čakali na jagode. Moška drevesa imajo rumenkaste, do 5 mm dolge cvetove, ženski pa so zelenkasti in podobni listnim brstom. Navadni brin nas tako nič kaj bogato ne očara s svojim cvetjem. Tudi njegove iglice so človeku prav neprijazne in prav nemarno bodeče. Nenavadno izraščajo po tri skupaj iz nekakšnega vretenca in ostanejo na drevesu do štiri leta. Na zgornji strani je značilna vzdolžna bela proga in iglice strašansko bodejo.

Območje razširjenosti navadnega brina je izjemno veliko. Kako zelo je neobčutljiv in prilagodljiv, priča dejstvo, da ga v Sloveniji lahko najdemo tako na suhem in vročem Krasu kot v hladnejšem in ostrejšem podnebju visokogorskega sveta. Navadni brin bo med prvimi grmovnicami in drevesnimi vrstami, ki se bodo naselile na opuščene in izčrpane travnike. S svojim močnim koreninskim sistemom bo pomagal pri obnovi rastišča in ga pripravil na prihod tistih vrst, ki so po svojih ekoloških potrebah bolj izbirčne in potrebujejo več. Navadni brin tudi zelo dobro prenaša onesnažen zrak in pogosto ga vidimo kot okrasno drevo v mestnem okolju.

Foto: Mateja Kišek

Veje navadnega brina ne rastejo v vejnih vencih, ampak so usmerjene na vse strani ter tvorijo gosto in zbito krošnjo. Iglice so zelo bodeče, do 2 cm dolge, zgoraj je značilna vzdolžna bela proga in največkrat rastejo po tri iglice iz enega vretenca.

»Kadar na brinju jagode zorijo, brinjeve na Kras priletijo. Naši pašniki samotni, preprosti so, zadovoljni s tihimi gosti.« Tako se glasita prvi kitici pesmi z naslovom *Brinjevka* Srečka Kosovela. V tej pesmici so pravzaprav povzete bistvene značilnosti pojavljanja brina pri nas, vključena pa je tudi ptica, ki je po brinu dobila svoje ime. Brinovke (*Turdus pilaris* L.) so ptice iz družine drozgov, velike kot nam precej bolj znani kosi. V Sloveniji se vrsta pojavlja kot zimski gost, saj gnezdi na severu Evrope in ji je posledično že naša zima dosti prijetnejša od severnjaških nizkih temperatur. V

Sloveniji velja splošno prepričanje, da je brinjevka ogrožena ptica, čeprav je njena populacija v Evropi velika in številčna, le naše ozemlje ji ni tako zelo domače. Brinove jagode pa niso pomembne le za brinovko, ampak so dragocen vir hrane za številne ptice in druge gozdne živali.

Brinovec in izganjalec hudiča

Brinove jagode znamo na številne zanimive načine uporabljati tudi ljudje. Med bolj znanimi slovenskimi tradicionalnimi proizvodi je žganje, ki se imenuje brinovec. Brinove jagode, ki jih lahko v zmernih količinah uporabljamo kot začimbo k mesnim jedem, bi lahko še bolj kot na kuhinjske police spadale na zgledno urejene in sterilne police lekarn; imajo namreč toliko zdravilnih lastnosti, da jih lekarnarji prav občudujejo. Po navadi so zdravila odvratnega, grenkega in nasploh neprijetnega okusa in prav takšni so tudi

zdravilni izdelki, v katerih se pojavijo brinove jagode; imajo prav brinasto grenak »zdravilen« okus. Brinovo olje deluje antiseptično, protivnetno, protivirusno in protiglivično, poleg vsega pa vsebuje še mnogo antioksidantov. Znani so njegovi izrazito razstrupljevalni učinki. Brinovo olje je desetkrat dražje od že tako dragega pravega brinovca in tistim, ki razumejo njegovo zdravilno vlogo, ni težko nameniti zahtevanih velikih vsot denarja zanj. Olje pridobivajo med žganjekuho brinovca, saj plava na gladini alkohola. S posebno ozko in visoko posodo uspejo dragocene oljne kapljice uloviti v majcene stekleničke.

Navadne brine večkrat sadijo tudi v okrasne namene, mogoče jih je uspešno obrezovati. Zaradi svoje skromnosti in vzdržljivosti dobro prenašajo onesnaženo mestno okolje, paziti je treba le, da so drevesa dobro osvetljena, saj v nasprotnem primeru životarijo in izgubljajo svojo vitalnost.

vični bolniki, saj izredno močno vplivajo na ledvice.

Drugi člani brinove družine in sovražnik brinjakaz

Rod brinov je obsežen in že v osnovi razdeljen na tri podrodove. Dendrologi ločijo do 70 različnih vrst brinov. V Sloveniji v okrasne namene najdete marsikatero od njegovih vrst, v naravnem okolju pa lahko nad zgornjo gozdno mejo srečamo sibirski brin (*Juniperus sibirica* Burgsd.), ki je še bolj trdoživ in skromen od navadnega, tudi podobnost med njima je za nepoznavalce lahko precejšnja.

V slovenskem Primorju bomo na sončnih, vročih in skalovitih legah našli rdečeploдни brin (*Juniperus oxycedrus* L.). Zanj so značilni rdečkasti plodovi, ki pa niso tako splošno uporabni kot plodovi navadnega brina. Pri nas je rdečeploдни brin redek, pa vendar je pomemben gostitelj zajedavske rastline, ki se imenuje brinjakaz (*Arceuthobium oxycedri* M. Bieb.). To je pravzaprav majhen zelen grmiček, ki raste na drevesu in s svojim maskirnim videzom površnemu opazoval-

Foto: Mateja Kišek

Brinove jagode ne smejo manjkati v zbirki začimb pravih kuharjev. Odlično se podajo k rdečemu mesu in divjačini, treba pa je paziti, da jih v jed ne dodamo preveč, saj imajo zelo intenziven okus.

Brinove jagode so pravzaprav omeseneli jagodasti storžki, sestavljeni iz treh plodnih lusk. Dozorijo šele v drugem ali tretjem letu in takrat postanejo modrikaste barve s sivim poprhom.

Včasih so z vejicami navadnega brina kurili v hišah in z aromatičnim dimom poskrbeli, da so iz hiše pregnali hudiča. So že vedeli, zakaj so uporabljali ravno brin! Ima namreč neverjetne razkuževalne

lastnosti in tako so se vsaj za kratek čas prav zares lahko rešili umazanih bolezni. Brinov les so uporabljali tudi za sežiganje v obredne namene. Ker je bilo to sveto drevo, so telo umrlih zažgali z brinovimi vejami in tako sta lahko duša in telo pokojnika v svetem dimu odšla pred samega Boga. Brin in Bog sta povezana tudi tako, da je to sveto drevo po starih legendah vedno privilegirano in zaščiteno pred udari ognjenih strel.

Pripravki iz brina pomirjajo želodec in prav to je vzrok, zakaj vam bodo starejši še vedno svetovali eno šilce brinovca v primeru želodčnih težav. Brinove jagode in pripravki iz njih naj bi pomagali spodbuditi delovanje želodčnih mišic in spodbuditi krvni obtok. Pri revmatskih bolnikih lahko masaža z brinjevim oljem zmanjša bolečine. Kljub vsej obilici zdravja pa se morajo brinovih pripravkov vzdržati led-

cu sploh ne izda, kako sovražno vlogo igra. Gostiteljskemu brinu namreč krade vodo, hranilne snovi in produkte fotosinteze ter se prav hinavsko razrašča v krošnjo drevesa, kjer v resnici nima kaj iskati. Redkeje se pojavlja tudi na navadnem brinu, kadar le-ta raste nekje v bližini rdečeploдного sorodnika. Poleg navadnega in rdečeploдного bi v naših krajih z malo sreče našli tudi veleplodni brin (*Juniperus macrocarpa* Sibth. et Sm.), ki se pred svojimi sorodniki postavlja z večjimi plodovi, saj merijo do 1,5 cm v premeru. Največkrat se skriva med grmičevjem sredozemske makije.

Med vsemi brini pa je treba omeniti še predstavnika luskastega brinja. Smrdljivi brin (*Juniperus sabina* L.) je prav zares en velik smrdljivca in zlobnež. Ima tako zelo strupene plodove, da so ga v pre-

Foto: Mateja Kišek

Skorja na skupaj zraščeni debelcih je rjavkasta in se lušči v dolgih tankih trakovih. Brinov les je sicer uporaben; je precej trd in diši, vendar pa je težko dobiti primerno velike kose lesa za uporabo v mizarstvu.

teklosti ženske uporabljale kot sredstvo za sprožitev splava. V približno polovici primerov je poleg zarodka umrla tudi ženska, saj je bila količina zaužitega strupa hitro prevelika. Smrdljivi brin ne raste kot

drevo, ampak je pritlehen grm, prilagojen ostrim rastiščnim in podnebnim razmeram. Poleg tega je tudi eden izmed brinov, ki skupaj s hruškami poskrbi za razvoj nevarne bolezni, ki se imenuje *brinova*

Ali veste ...

... koliko brinovih jagod je potrebnih za pridelavo enega litra brinovca?

Za en liter pristnega tradicionalnega brinovca je potrebnih osem kilogramov brinovih jagod! Samo predstavljajte si, kako dolgo in mučno mora biti ročno obiranje jagod. Po obiranju jih zmeljejo, zmešajo z vodo in namakajo en mesec. Nato dodajo kvasovke in mešanico pu-

Foto: Mateja Kišek

V Sloveniji brinovec tradicionalno kuhajo na Krasu.

stijo še en mesec, preden začnejo s kuho žganja. Pravi brinovec iz kotlov priteče šele po drugi prekuhi in je precej drag. Različni cenejši brinovci so v resnici ponaredki – brinove jagode namočijo kar v tropinovec, kar pa je seveda daleč od pravega brinovca.

... kakšna je razlika med brinovcem in ginom, ki je v zadnjih letih vse bolj priljubljena pijača?

Gin je daljni sorodnik brinovca, v katerem pa je brina le za vzorec. Gin je v osnovi ceneno žitno žganje, v katerega namakajo brinove jagode z dodanimi zelišči. Za liter gina je potrebnih le 20 g jagod in nekaj zelišč. Obstaja več različnih načinov priprave gina in vsak izdelovalec prisega na svojega.

... da je brin, ki raste južneje, bolj aromatičen od brinov s severa Evrope?

Brini, ki rastejo južneje v Evropi (na primer na Balkanu), vsebujejo več eteričnih olj – okrog 2 % – kot tisti, ki rastejo severneje (na primer v Skandinaviji), kjer je eteričnih olj v plodovih precej manj: 0,5 %. Tako so tudi različni brinovci, ki nastanejo iz brinovih jagod, nabranih na Balkanu, v samem vrhu med brinovimi žganimi izdelki na svetu.

rja (*Gymnosporangium sabinae* Oerst.). To je pravzaprav glivična bolezen, ki se najraje razmnožuje na smrdljivih brinih, za zaključek svojega razvojnega kroga pa potrebuje tudi hruškove liste. Posledica je sušenje hruševih vej in celih dreves, kar je lahko še posebno nevarno v hruševih sadovnjakih. Odločiti se bo torej treba bodisi za smrdljivca na našem okrasnem vrtu ali pa za hruškova drevesa. Obe vrsti hkrati zaradi vsiljive posrednice rje žal ne bosta mogli preživeti.

Skromen, pa vendar bogat

Že v naslovu smo poudarili neverjetno skromnost, ki jo premorejo navadni brini. Lahko se naselijo v ostrih in neprijaznih razmerah, kjer lahko preživi le malo drevesnih vrst. Kljub temu znajo iz revne zemlje in žgočega sonca izvleči le najboljše. Vse to lahko najdemo v aromatičnim plodovih in

Foto: Mateja Kišek

Navadni brin največkrat raste kot manjše drevo ali grm in redko doseže višino več kot deset metrov. Na fotografiji je manjši grm, ki živetari tik ob deblu starega kostanja.

dišečem lesu in lahko bi rekli, da je navadni brin vrsta, ki nas kljub svoji nezahtevnosti obdari prav zares bogato in velikodušno. Z navadnim brinom načrtno ne gospodarimo, vsepovsod ga je malo in nikjer prav veliko. Ko ga boste naslednjič opazili nekje na opuščnem travniku, verjamem, da boste nanj gledali s povsem drugačnimi očmi, morda malo bolj spoštljivimi.

Mateja Kišek, mag. inž. gozd.

Viri:

Robert Brus: Dendrologija za gozdarje (2008).
Jože Maček: Gozdna fitopatologija (2008).
<https://www.dnevnik.si/1042784463>
<https://www.brinjevo-olje.com/>
<https://www.abczdravja.si/hrana/navadni-brin-zdravilo-in-zacimba/>
<https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=127813&lang=slv>

LESNIKA

Neznanka z gozdne jase

Lesnika (Malus sylvestris (L.) Mill.) je drevesna vrsta, o kateri bi vsak, ki se vsaj malo spozna na sadna drevesa, vedel nekaj povedati. Vsak kmetovalec ve za vsaj en jablanov »divjak«, ki nekje čaka, da ga bo izurjena sadjarjeva roka cepila v žlahtnejšo sorto s sladkimi, debelimi in privlačno rdečimi jabolki. Toda ali je tisti »divjak« res lesnika? In ali so res lesnike tudi tista drevesa z neprivlačnimi in neokusnimi plodovi na gozdnem robu? V resnici je pri tej vrsti vse mnogo bolj zapleteno in zavozlano, kot je videti na prvi pogled.

Vse foto: Matjaž Kišek

Navadno so lesnike drevesa, ki jih najdemo na gozdnem robu ali na jasah. Na tej fotografiji pa lesnika raste na travniku; razvila je široko krošnjo, njeno deblo pa je že nizko razvejeno v več vrhov.

Prepoznavanje lesnike v naravi – zapletena zavozlanka

Lesnika se v gozdovih pojavlja redko in precej težko jo je najti. Ker je slabo poznana, jo mnogi celo zamenjujejo z divjo hruško, čeprav je v resnici to edina evropska vrsta divje jablane. Pravzaprav je lesnika edina vrsta med vsemi jablanami, ki je v evropskem prostoru zares doma – je domorodna. Žlahtne jablane (*Malus × domestica* Borkh.), ki rastejo v sadovnjakih in na vrtovih, so, tehnično gledano, priseljenke iz azijskih dežel. Že pred dawnimi tisočletji so po znani trgovski svilni poti prišle z Bližnjega vzhoda skupaj s svetovnimi popotniki in trgovci. Dandanes žlahtne jablane poznamo v neskončnem številu vedno novih in vedno znova drugačnih sort z različnimi okusi, barvami in oblikami. V sredini

19. stoletja je bilo na svetu znanih okrog dvesto sort, zdaj pa je priznanih že več kot 10.000 različnih sort žlahtnih jablan. Žlahtnjenje odpornejših, okusnejših in privlačnejših jabolk je še vedno v razcvetu in v prihodnje se bo število novih sort zagotovo samo še povečevalo.

Od gojene žlahtne jablane pa nazaj k lesniki. V naravi bi jo najlažje prepoznali po enostavnih listih, ki so spodaj popolnoma goli. Na olesenelih poganjkih se pogosto pojavljajo tudi trnati izrastki, ki niso trni v pravem pomenu besede, ampak so pravzaprav zlomljeni poganjki in jih pri žlahtnih jablanah nikoli ne opazimo. Lesnika cveti kakšen teden ali dva pred žlahtnimi jablanami, vendar pa so v razgibani slovenski pokrajini s hitro spremenljivimi ekološkimi razmerami razlike v času cvetenja manj očitne. Njeni cvetovi so romantično beli z rahlim rožnatih pridihom. Plodovi so majhna jabolka, rumene ali zelene barve, s premerom do 3,5 cm, dozoriijo pa že v poznem poletju. Plodovi žlahtne jablane so vsem znani in vemo, da se lahko pojavljajo v številnih barvnih različkih in velikostih. Listi žlahtne jablane so na spodnji strani precej dlakavi, večji od listov lesnike in nekoliko podolgovati.

Pravzaprav je morfološki opis lesnike in žlahtne jablane takole na papirju videti nedvoumen, v resnici pa je prepoznavanje lesnike v naravi mnogo bolj zapleteno. Razlog za to tiči v križanju z drugimi vrstami iz rodu jablan, najpogosteje z žlahtno jablano. Rezultat križanja so potomci, ki so po videzu podobni tako lesniki kot žlahtni jablani in zanesljiva določitev vrste je tudi za dobre poznavalce lahko precej težavna. V naravi lahko namreč najdemo vse različke križancev, od tistih zelo podobnih lesniki do tistih,

Plodovi lesnike in stare sorte žlahtne jablane, ki ima izrazito debela jabolka kiselkastega okusa.

Lesnikini plodovi so rumenih ali zelenih odtenkov in niso debelejši od 3,5 cm. So kislega in trpkega okusa, vsebujejo veliko pektina, zato ga gospodinje dodajajo jabolčnim marmeladam.

ki so po svojih lastnostih bolj podobni žlahtni jablani. Pojav ni nobena posebnost Slovenije, ampak so zelo podobne ugotovitve raziskovalcev v celotni Evropi. Dejstvo, da je genetsko čistih lesnik (tistih dreves, pri katerih v preteklosti ni bilo križanja z žlahtno jablano) zelo malo, je za nadaljnje preživetje lesnike pravzaprav precej zaskrbljujoče.

Jablanovi divjaki

Da bo zmeda med jablanami popolna, podrobneje spoznajmo, kakšno je tisto drevo, ki zraste iz pečke sladkega žlahtne-

Lesnikini listi so enostavni in nekoliko jajčasto oblikovani. Vrh listne ploskve je zašiljen. Listi na spodnji strani niso dlakavi, kar je ena izmed pomembnih lastnosti, na podlagi katere lesniko ločimo od žlahtne jablane.

Lesnikina skorja je rjavo-sive barve, v starosti pa se z nje luščijo tanke ploščice. Skorja se pravzaprav ne razlikuje od skorje dreves žlahtnih jablan, ki gojene rastejo v sadovnjakih.

ga jabolka v domačem sadovnjaku. Taka mlada drevesa pogosto imenujemo kar jablanovi »divjaki« in kmetje si jih po navadi ogledujejo kot primerne kandidate, da bodo nanje nacepili nove okusne sorte žlahtnih jablan. Če teh drevesc ne bi cepili, bi nekoč na njih zrasla neugledna, kisla jabolka in tako drevo bi mnogi napačno poimenovali kar lesnika. Klopčič volne, ki ga imenujemo prepoznavanje lesnike, je tako zavozlan do konca.

Čeprav jabolka na divjakih res niso prav nič podobna tistim debelim in sladkim beluškam, iz katerih je zraslo novo drevo, je divjak v resnici žlahtna jablana. V 90 % se iz semen žlahtnih jablan namreč razvijejo drevesa, ki kažejo morfološke znake prednikov – vrst, iz katerih se je žlahtna jablana razvila in le v 10 % iz semena tudi dejansko zrastejo drevesa, ki rodijo plodove, ki jih ljudje razumemo

kot žlahtno jablano. Divjaki tako v resnici nimajo nobene povezave z lesniko, imajo le to nesrečo, da so ji na las podobni.

Kot osamljena nevesta

V naravnem okolju lesnika največkrat raste na gozdnem robu ali na svetlih gozdnih jasah. Ker je po svojih ekoloških potrebah izrazito svetlobo ljuba drevesna vrsta, ji življenje pod zastorom višjih in konkurenčnejših drevesnih vrst niti malo ne ustreza in ujeta v spodnjih slojih sestoja lahko le životari ter čaka na gotov propad. Znotraj gozdnih sestojev se njena krošnja ne zmore okrasiti s cvetovi in posledično tudi ne rodi plodov. Lesnika se rada nastavlja soncu in prav zato ji morajo gozdarji sproščati utesnjeno krošnjo ter ji pravočasno zagotoviti dovolj ravnega prostora. V Sloveniji lesnike nikjer ne

bomo našli v strnjnem gozdnem sestoju. Največkrat jo bomo opazili v svetlem spomladanskem gozdu, ko se bo v svoji cvetoči beli obleki nekje na robu gozda pojavila osamljena, kot nesrečna in od vseh pozabljena nevesta.

Nepogrešljiva plodonosna vrsta

V gozdovih, kjer po navadi primanjkuje sočnega sadja, so plodonosne drevesne vrste nadvse dobrodošla popestritev prehrane divjih živali. Še posebno se lesnike v jeseni razveselijo medvedi, saj se radi hranijo z njenimi plodovi. Medvedi so tudi tisti, ki lesniko razširjajo na dolge razdalje, saj se plodov danes najedo tukaj, že jutri pa svoje iztrebke pustijo nekje daleč stran. Lesnika ima tako urejeno svojo ekspresno kurirsko službo in zagotovljeno razširjanje svoje vrste po svetu.

Divje živali rade jedo tudi vse tisto, kar jim na krmišča nastavimo lovci. V jeseni številne pridne roke lovcev pobirajo sadje izpod tistih jablan, ki so jih vsi pozabili. Sočno sadje ima divjad izjemno rada, toda s tem nevede povzročajo težave lesniki. V gozd z žlahtnimi jabolki prinesemo tudi semena, ki jih živali pridno raznesejo vse naokrog po gozdu. Tako lahko daleč stran od kakršnekoli gojene jablane zraste žlahtna jablana, ki je sicer sredi gozda prav zares ne pričakujemo. Taka priseljenka

Lesnikin cvet je bele barve, včasih rahlo rožnatih odtenkov na zunanji strani venčnih listov. Prašnice so rumene barve.

nekoč zacveti in se skriža s sosednjimi lesnikami in ponovno lahko govorimo o hibridizaciji med dvema sorodnima vrstama.

Mnogi lesniko razumejo kot zanemareno in neugledno sestro žlahtne jablane, ki se baha z živopisnimi velikimi in sladkimi jabolki. Lesnikina jabolčka so blede barve in, kar je najhuje – so kislega in trpkega okusa, da je niti največji požrešneži ne bi mogli zgristi in pogoltniti. Kljub temu so ljudje v preteklosti našli mnogo načinov, kako take plodove vseeno koristno uporabiti: pripravljali so čaj iz posušenih jabolčnih olupkov in ga pili za zbijanje vročine. Iz zmletih lesnikinih jabolč so pripravljali razne likerje in kis. Domačemu jabolčniku so sok stisnjenih

jabolč dodajali zato, da je postal čistejši in bolj bistre barve. Liste so uporabljali kot oblogo za zdravljenje vnetij ali ran, saj vsebujejo protibakterijsko snov, ki zavira rast bakterij že v zelo nizkih koncentracijah. Poleg listov in plodov je koristen in uporaben tudi lesnikin les. V Sloveniji ga tradicionalno uporabljamo za dimljenje izdelkov iz suhega mesa, saj ima goreč les rahlo sladkast vonj, dim pa

Lesnike dodajajo domačemu jabolčniku, saj naj bi zbistrile to opojno pijačo.

je svetle barve. V lesu, ki je svetle barve in rahlih roza odtenkov, so pogoste rastne napake. V tehničnih lastnostih in videzu lesa med lesniko in žlahtno jablano pa ni bistvenih razlik.

Ohranimo jo!

Lesnika je manjšinska drevesna vrsta in s svojo prisotnostjo prispeva k biotski raznovrstnosti naših gozdov. Pomembno prispeva k hitrejši obnovi gozda, kadar nastanejo različne motnje. Poleg tega je nosilka številnih genov, ki bi v procesih žlahtnjenja lahko pripomogli k večji odpornosti žlahtne jablane. Prav je, da to drevesno vrsto ohranimo v naših gozdovih. Čeprav je neugledna, z neurejeno trnato krošnjo, trpka in neokusna sestra žlahtnih jablan, je za naše gozdove neprecenljiva. Za nekatere povsem spregledana drevesna vrsta lahko drugim pomeni veliko ... in še več!

Mateja Kišek, mag. inž. gozd.

Vir:

Robert Brus. Dendrologija za gozdarje (2008)

Ali veste ...

... kaj pomeni, če so plodovi »lesnike« rdečkasto obarvani?

Prava lesnika obrodi plodove, ki so vedno rumenih ali zelenih odtenkov, nikoli pa na njih ne vidimo rdeče obarvanosti. Če so jabolka drobna in z rdečkastimi lisami, črtami ali pegami, to pomeni, da drevo, ki ga opazujemo, skoraj zagotovo ni lesnika, ampak ver-

Lesnikin les je uporaben prav tako kot les žlahtne jablane. Je nekoliko rdečkastih odtenkov in ima pogoste rastne napake, ki delujejo okrasno. Na fotografiji je pručka, ki je nastala v lesarski delavnici Mirjane Kumer, inženirke lesarstva, ki je ustvarila največjo slovensko zbirko pručk iz več kot 160 različnih vrst lesa.

jetneje kakšen križanec med lesniko in žlahtno jablano ali pa podivjan osebek žlahtne jablane.

... da les jablane dosega visoke vrednosti na vsakoletni dražbi vrednejših gozdnolesnih sortimentov v Slovenj Gradcu?

Ker so lesnike in žlahtne jablane večjih debelin prej redkost kot pravilo, se hlodovina pravzaprav zelo dobro prodaja. Na dražbi vrednejših gozdnolesnih sortimentov v Slovenj Gradcu je bila v letu 2020 povprečna cena za kubični meter jablanovega lesa 283 €/m³, najdražje prodan hlod pa je dosegel ceno 455 €/m³. To ne pomeni, da moramo množično v sečnjo starih jablanovih dreves. Podatek naj bo le koristna informacija v primeru, če bi bil potreben posek drevesa, katerega hlod bi bil primeren za nadaljnjo obdelavo. Prava škoda je, da tako uporaben les konča v domačih pečeh.

... kako pogost je priimek Lesnika ali Lesnikar v Sloveniji?

Priimek Lesnika se v Sloveniji pojavi pri 51 prebivalcih Slovenije, priimek Lesnikar pa pri šestih.

STEYR ARMS – EVOLUCIJA LOVSKIH PUŠK PO AVSTRIJSKO

Z inovacijami v najnovejši lovski repetirki *Monobloc* in z dvema preizkušeni puškama *SM 12* in *CL II* predstavlja **Steyr Arms** novo razvojno stopnjo sodobnega orožnega inženirstva. Izjemen dizajn, kakovostni materiali, inovacije in mojstrska izdelava lovskih pušk so najpomembnejši gradniki uspeha tega avstrijskega proizvajalca in vir zaupanja lovcev, športnih strelcev in pripadnikov različnih oboroženih enot po vsem svetu. »Njihov ponos je naša motivacija za prihodnost,« pravijo pri podjetju, ki ga je večina strelcev dolga leta poznalo pod imenom *Steyr Mannlicher*.

Steyr Mannlicher

Skupina ima svoj sedež, proizvodne prostore in center razvoja v kraju Kleinraming blizu mesteca Steyr (uro in pol od Salzburga oziroma dve urici od Gradca), kjer so s proizvodnjo orožja začeli pred več kot poldrugim stoletjem. V zadnjih desetletjih so prerasli v pomembno mednarodno podjetniško skupino, ki ima zdaj svoj domicil tudi v ZDA. Da bi poudarili vedno močnejšo usmerjenost na globalni trg, so se 1. januarja 2019 iz **Steyr Mannlicher** preimenovali v **Steyr Arms**.

Bogate mednarodne izkušnje pa niso vplivale le na poslovne odločitve, temveč so v teh letih pomembno sooblikovale in optimizirale proizvodnjo, ki poleg lovskega orožja zajema še vojaško in športno orožje, hkrati pa širi obetavne programe izdelave nožev, oblačil ter dodatne opreme za lovce in strelce.

S tradicijo od leta 1864

Ustanovitev podjetja sega v leto 1864, ko je mladi pionir industrijske proizvodnje **Josef Werndl** skupaj z bratom ustanovil podjetje z nazivom **Josef & Franz Werndl & Company** – tovarna orožja

in žaga v Oberlettnu; postalo je izhodišče in nekakšen temeljni kamen številnih pomembnih visokotehnoloških podjetij zdajšnjega časa in dom številnih novosti v orožni industriji. Tehnološke prelomnice, ki so se odražale v inovacijah na orožju, so bile v njihovih proizvodnih obratih zelo pogoste. Omenimo le dve legendarni puški, nastali konec šestdesetih let minulega stoletja. Ostrostrelna puška *SSG 69* je bila prva serijsko izdelana ostrostrelna puška s snemljivim nabojnikom. Ko je leta 1970 avstrijski vojaški častnik z njo dosegel svetovni rekord, je nemudoma – le leto po nastanku – zaslovela in v naslednjih letih ničkolikokrat upravičila svoj sloves. Svetovna uspešnica iz tistega obdobja je postala tudi njihova lovska puška, ki je imela snemljiv magazin, inovativen sistem delovanja zaklepa in kovano cev.

Najnovejše iz proizvodnje: Steyr Monobloc

Steyr Monobloc iz leta 2019 je ena večjih inovacij zadnjega obdobja in pravzaprav najnovejši model njihovega lovskega orožja. Kot pove ime, ima puška ohišje zaklepa in cev iz enega kosa – »monoblo-

ka«. V tem pogledu vsekakor inovativna zasnova zagotavlja večjo stabilnost orožja in s tem večjo natančnost.

Puška je izjemno preprosto razstavljiva: daljnogled snamemo skupaj z montažo,

Foto: Steyr Arms (Puškarsvo Vute)

Med pomembne varnostne funkcije proizvajalca vsekakor spada sistem za ročno napenjanje prožilnega mehanizma.

nato kopicček in jekleni nabojnik, slednjič odstranimo cev z ohišjem zaklepa (*monobloc*) in potem še prožilni mehanizem. Tako razstavljena puška je precej krajša in priročna za transport tudi do kakšne bolj oddaljene lovske pustolovščine. Menjava za drug kaliber je prav tako izjemno preprosta.

Tudi za ta model zasnovano alusintetično kopito ima že od daleč prepoznavne usnjene vložke na oprijemu pištolskega ročaja, ličnici in kopicčku, zato po eni strani ponuja eleganten dizajn, po drugi pa odličen oprijem. Kopito je povsem prilagojeno zahtevam sodobnih strelcev: naslon v ramo je gumiran, debelino obloge lahko spremenite v nekaj sekundah in jo prilagodite debelini oblačil, ki jih imate tisti hip na sebi. Pištolski ročaj je zelo izrazit, podoben tistim pri kopitih z luknjo za palec. Pomembna novost za sodobne lovce je tudi prostor v kopitu, kamor lahko spravite različne drobnarije.

Sestavljivo, prilagodljivo, navdihujoče

Monobloc izdelujejo v štirih kalibrih: .300 Winchester Magnum, .30-06 Springfield,

Foto: Steyr Arms (Puškarsvo Vute)

Usnjene vložke na puški *Steyr Monobloc* niso le prepoznaven dizajnerski element, ampak nudijo tudi odličen oprijem.

Foto: Steyr Arms (Puškarstvo Vute)

Steyr Mannlicher SM 12 ima občutljiv neposredni sprožilec s težo proženja okoli 700 g; z njim pade strel takrat, ko si strellec to zaželi.

.270 Winchester in .308 Winchester. Vse štiri izvedbe imajo enoten zaklep in tudi čelo zaklepa, le .300 Winchester Magnum ima drugačno obliko čela. Orožje je izdelano po vojaških standardih, v jeklen nabojnik gredo štirje naboji. Kopito odlikuje vrhunska ergonomska zasnova s številnimi možnostmi prilagajanja. *Monobloc* ima vse najsodobnejše varnostne funkcije, ki jih je uvedel omenjeni proizvajalec, med njimi sistem za ročno napenjanje in snemljiv prožilni mehanizem.

Najnovejši model tega orožja so zasnovali posebej za pogone. Usnjeni vložki so v signalno oranžni barvi, ročica zaklepa je v isti markantni barvi in ima silikonsko oblogo, ki omogoča hitrejšo in varnejšo rokovanje.

Klasika, ki ne izneveri: SM 12

Model *Steyr Mannlicher SM 12* je s svojim ergonomskim in enostavnim sistemom za ročno napenjanje (*H. C. S. oziroma Hand Cocking System*) vsekakor dvignil lovsko-orožarske standarde. Napenjalo prestavimo iz varnega položaja v položaj za strel, tik preden se odločimo pritisniti na petelina, do takrat pa je puška popolnoma varna. Specifična obdelava cevi oziroma optimiziran profil cevi (*O. B. P.*) z novo dolžino cevi in optimizirano konturo dosega odlično prileganje kopitu in veliko natančnost izdelave, kar se odraža tudi v veliki natančnosti tega orožja. K celoviti podobi brezčasnega dizajna, ki vsekakor zaznamuje *Steyr Mannlicher SM 12*, prispeva nova oblika kopita z bavarsko ličnico.

Proizvajalcem bi naredili krivico, če na tem mestu ne bi omenili varnostnega sistema, imenovanega *Reset Action*, ki

so ga uvedli pri sodobnih puškah tega proizvajalca. Sistem onemogoča oddajo strela, če se strellec po nesreči spotakne, pade z orožjem ali mu puška kako drugače uide iz rok. Vgrajeni senzor se odzove in zaklene orožje tudi, če ga postavimo v nestrelni (pokončen) položaj, pred tem pa pozabimo sprostiti sprožilni mehanizem. Vsekakor lahko tak varnostni sistem, za katerega so pri Steyr Arms prepričani, da bo postal novo merilo varnosti sodobnih pušk, prepreči mnoge strele, oddane po nesreči.

Nova klasika: Steyr Mannlicher CL II

Popolna zanesljivost, izredna varnost, odlična natančnost in udobno rokovanje so lastnosti svetovno znane puške *Steyr Mannlicher CL II*, ki ima precej privržencev tudi med slovenskimi lovci. Ta puška je po videzu in tudi izvedbi precej podobna modelu *SM12*, le da nima ročnega napenjala. Na voljo je precej različic, med njimi je tudi taka s cevjo iz nerjavnega jekla, pa seveda krajša izvedba, »štuc«. Med tehničnimi značilnostmi tega orožja izstopa patentiran sistem zaklepa, imenovan *SBS* oziroma *Safe Bolt System*. Nanj so pri Steyrju še posebno ponosni, saj je postal nekakšen sinonim za sodobno orožje oziroma puške s klasičnim valjastim zaklepom. Gre za element varnosti, ki strelca učinkovito zaščiti pred plini, ki nastajajo pod visokim pritiskom v notranjosti orožja. Posebni utori, izdelani v zaklepu, zagotavljajo zanesljivo delovanje tega sistema tudi v ekstremnih okoljskih razmerah.

Tudi *Steyr Mannlicher CL II* odlikuje že omenjena obdelava cevi *O. B. P.*, sicer pa lahko pri tej puški izbirate med kar

tremi sprožilci: prvi ima nemško naprožilo, sprožilec je natančen, nastavlјljiv, sproži tiho in gladko; drugi je neposredni sprožilec, sicer prilagodljiv, tovarniško pa prednastavlјjen na težo proženja 1400 g, tretji je kombinirani sprožilec z originalno nastavitvijo teže proženja na 1500 g. Celoto tega modela zaokrožuje na novo zasnovano, ergonomsko optimizirano in zelo elegantno narejeno kopito.

Za tiste, ki si želijo še nekaj več

Ena od zadnjih novosti proizvajalca je vsekakor model *Steyr Carbon*, ki združuje odlično natančnost in izjemno odpornost, saj je kopito te puške, kot pove že ime modela, iz vedno bolj priljubljenega karbona. Gre za zelo lahko kopito, po drugi strani pa neverjetno odporno in robustno ter iz ogljikovih vlaken. Puška ima ročni sistem napenjanja bodisi iz *SM 12* s kombiniranim sprožilcem bodisi iz *CL II* s kombiniranim ali neposrednim sprožilcem.

Še ena Steyrjeva puška izvira iz tradicije, a ustreza izzivom nove dobe in sodobnega lovstva – model *Lead Free* (brez svinca). Kot pove ime, gre za orožje, ki je namenjeno za uporabo neosvinčenega streliva. Njena zgradba je prilagojena monolitnim krogla, ki na poti skozi risano cev enakomerneje pospešujejo, ko potujejo po šestih brazdah in ne po štirih, kot jih imajo Steyrjeve standardne cevi. To je vsekakor orožje z dodano vrednostjo; omogoča lov, ki je prijaznejši tako do divjadi kot okolja.

Dodajmo še informacijo, da so pri Steyr Arms do nedavnega izdelovali dve puški, tudi slovenskim lovcem dobro znani, ki pa zdaj nista več v proizvodnji. To sta *Luxus*, ki ima menjalno cev z integrirano montažo, in kombinirka *Duett*.

Za lovce od lovcev

Pri tem priznanem avstrijskem proizvajalcu orožja se radi pohvalijo, da so njihove lovške puške vrhunski izdelki predvsem zato, ker so v njihovo zasnovo in proizvodnjo vključeni tudi mnogi lovci. Zagotovo je to eden od razlogov, da v tem podjetju tudi sicer namenjajo posebno pozornost novim generacijam lovcev. Svojo podporo mladim lovcem izkazujejo s številnimi ugodnostmi tako pri nakupu orožja in paketov lovske opreme kot pri lovskem in strelskem izobraževanju, kar je še ena posebnost tega avstrijskega proizvajalca.

Dušan Waldhütter, WOW Stories

O avtorju:

Dušan Waldhütter iz *WOW Stories* je novinar in urednik z dolgoletnim stažem, pa tudi lovec, športni strellec in inštruktor športnega strelstva, registriran pri Olimpijskem komiteju RS.

Foto: Steyr Arms (Puškarstvo Vute)

Zanesljivost, varnost, natančnost in udobje za strelca so štiri glavne značilnosti modela Steyr Mannlicher CL II.

.300 WEATHERBY MAGNUM

Še nedolgo nazaj je imel kaliber **.300 Weatherby Magnum** sloves najmočnejšega kalibra, ki uporablja krogle .308“. Sodi med manj pogoste kalibre, a je prav, da prostor namenimo tudi takim. Pri nas so risanice v tem kalibru, a precej manj kot v bolj znanem in pogostem kalibru .300 Winchester Magnum. Kaliber .300 Weatherby Magnum velja skoraj za eksotiko, zveneč rodovnik pa mu daje še dodatno prepoznavnost in razvpitost.

Začetki

Roy Weatherby je konec leta 1945 pustil svojo dobro plačano službo zavarovalniškega zastopnika in v Kaliforniji odprl športno trgovino, v kateri je prodajal svoje »ultrahitre« nabojne risanice. Verjel je, da velike hitrosti krogel ob zadetku v telo divjadi povzročijo hidrodinamični šok, ki povzroči hitrejšo smrt, četudi divjad ni zadeta idealno. Nov, počasneje goreč smodnik *IMR-4350* iz podjetja **DuPont**, predstavljen nekaj let poprej, je omogočil večje hitrosti. Prejšnji smodniki, kljub veliki prostornini njegovih nabojev, niso omogočali tako velikih hitrosti. Najvišji dovoljeni tlaki so bili doseženi, še preden je bil tulec zapolnjen. Nov smodnik je omogočil takšne hitrosti in dal zagon tudi drugim kalibrom *magnum*.

Za uspeh znamke **Weatherby** je bilo pomembno, da je bil Roy Weatherby značilen predstavnik ameriškega podjetništva. Podjetje je odprl brez pomoči države ali vlagateljev. Vedel je, da bo za uspeh ali polom odgovarjal sam. Izredno uspešno je promoviral koncept »hitrost je vse – večja je, bolj je«. Ko je odprl trgovino, je imel tri kalibre, ki obstajajo še dandanes: .257 Weatherby Magnum, .270 Weatherby Magnum in .300 Weatherby Magnum.

Kaliber .300 Weatherby Magnum je nastal leta 1944 z razširitvijo koničnega (v vrhu dokaj zoženega) naboja .300 Holland & Holland (H & H) Magnum (1925), s čimer je pridobil prostornino. Tulcu je dodal značilno zaobljeno obliko ramena in mu pustil dolg vrat tulca. Tako je vrat tulca čvrsto držal tudi ob močnem odsunu in ob trkih krogel ob stene nabojnik te težke krogle.

Značilni risanici podjetja Weatherby

Roy Weatherby je imel srečo, da je podjetje **Winchester** leta 1937 predstavilo novo risanico *Model 70* tudi v kalibru .300 H & H. To dostopno risanico je bilo mogoče enostavno, samo s povrtanjem ležišča, spremeniti v risanico zvenečega imena: .300 Weatherby Magnum. To ni bil prvi poskus za povečanje hitrosti težkih krogel kalibra .308“ (dejanski premer krogel 7,82 mm). **Charles Newton**, snovalec novih kalibrov, je že leta 1912 ustvaril kaliber .30 *Adolf Express*, pozneje preimenovan v .300 *Newton*. Znan je tudi poskus puškarja iz Los Angelesa **Ralph Millerja**, ki je na osnovi tulca .300 H & H ustvaril kaliber .300 *PMVF* (Powell-Miller-Venturified-Freebore). *Venturified* je bil izraz za konkavno obliko ramena

tulca. Oblika, kot ostra ramena novjših tulcev, preprečujejo raztezanje tulca. *Freebore* pa je izraz za razdaljo, ki jo krogla naredi iz vrata tulca do mesta, kjer se začne nalegati v cevi.

Opisano konkavno zasnovano, z znatnim »skokom« krogle, si je v celoti sposodil Roy Weatherby. V enem izmed poznejših intervjujev je priznal, da je to značilno in povsem novo obliko vrata tulca izbral, da bi jo drugi puškarji težje posnemali oziroma da bi težje izdelovali risanice v »njegovem« kalibru. Tako si je hotel zagotoviti primat in ekskluzivnost izdelovanja risanic v tem kalibru. Hkrati je »novo« zasnovano oglaševal kot prednost – izboljššan tok plinov iz tulca, kar je bila le oglaševalska poteza, ki ni imela ničesar z resničnostjo notranje balistike.

Prepoznaven logotip podjetja z nabojem .300

Risanice Weatherby

Že od začetka je Roy Weatherby zaklepe za svoje risanice kupoval od drugih. Leta 1949 je risanice izdeloval na osnovi zaklepa tipa *Mausers* belgijskega podjetja **FN**. Leta 1955 je dodal zaklepe danskega podjetja **Schultz & Larson**. Z nastankom kalibra .378 Weatherby Magnum, ki ima ogromen tulec, se je pojavila potreba po povsem novem zaklepu, ki ga je zapolnil francoski zaklep *Brevex Magnum Mauser*, pozneje pa so bili dodani še zaklepi podjetij **FN**, **Sako** in **Mauser**. Dogovori z evropskimi podjetji so Royu Weatherbyu vzeli veliko dragocenega časa. Hkrati je imel zamisel o še močnejšem zaklepu, ki bi zlahka prenesel zelo visoke tlake.

Leta 1957 je bil narejen prvi prototip in ker je bil peti po vrsti, je zaklep dobil ime *Mark V*.

Weatherby je imel zasnovano in je potreboval izdelovalca. Obiskal je podjetja, kot so avstrijski **Steyr-Daimler-Puch** (risanice *Mannlicher*), danski **Schultz & Larsen** (ki je že izdeloval zaklepe za kaliber .378 *Weatherby Magnum*), finski **Sako**, britanski **BSA**. Vsi so imeli neke ovire ali pa so bili preprosto predragi. Weatherby je nato kupoval polizdelke več ameriških proizvajalcev. Risanice so bile sestavljene in dokončane v matični tovarni Weatherby, kjer so tudi sami izdelovali cevi in kopita. Slaba kakovost ameriških delov, ki so bili večinoma uliti in ne struženi, ter neredna dobava delov so projekt ustavili.

Leta 1957 je Roy Weatherby obiskal nemško podjetje **J. P. Sauer & Sohn**, ki je bilo pripravljeno izdelati celotno risanico. Sauer je izdeloval vrhunske zaklepe in vrhunske hladno kovane cevi vse do leta 1970, ko je Weatherby zaradi povečanih stroškov izdelavo preselil v japonsko tovarno Howa. Le-ta je uspela izdelovati zelo kakovostne risanice po precej nižjih cenah. Howa je izdelovala risanice tipa *Mark V*, dokler se izdelava v letih 1994–1995 ni preselila v ZDA. Za risanice podjetja Weatherby sta bila značilna visok sijaj kovinskih delov in kopito, ki je imelo zelo značilno obliko.

Hitrosti krogel

Hitrost je bila vedno najbolj prepoznavna lastnost nabojev Weatherby; na velikih hitrostih kalibrov sta slonela večji del oglaševanja in prepoznavnost. Leta 1955 je Weatherby oglaševal hitrost krogel kalibra .300 *Weatherby Magnum* kot naslednje: 7,1 g krogla naj bi imela hitrost 1218 m/s, 9,7 g hitrost 1115 m/s, 11,7 g hitrost 1036 m/s in 14,2 g hitrost 914 m/s. Seveda so podatki iz časov, ko niso imeli opreme za merjenje tlakov in so smodniško polnitev povečevali, dokler se niso začeli pojavljati znaki visokih tlakov na netilki. Nato so polnitev zmanjšali toliko, da so taki znaki izginili. Seveda takrat niso vedeli, da so bili v obeh primerih tlaki občutno previsoki. Po aplikaciji za ponovno polnjenje finskega podjetja **VihtaVuori** so največje realne hitrosti krogel iz 66 cm cevi naslednje: 8,1 g: 1104 m/s, 9,7 g: 1019 m/s, 10,7 g: 980 m/s, 11,7 g: 944 m/s in 13 g: 872 m/s. Za lažjo predstavbo: krogle kalibra .300 *Weatherby* imajo na 350 m enako hitrost kot krogle .30-06 na 100 m.

Posledica velikih hitrosti je bil dober učinek tudi na daljših razdaljah. Toda konstrukcijsko enostavne krogle tistega časa sprva niso bile narejene za velike

zadetne hitrosti tega kalibra na 100 m, celo na 200 m. Zaradi (pre)velikih hitrosti so preprosto razpadle, še preden so prodrle dovolj. Težava je bila prisotna vse do leta 1965, ko je podjetje začelo uporabljati za tisti čas vrhunske krogle *Nosler Partition* (»prekat«). Kmalu so dodali še preostale konstrukcijsko boljše krogle in zdaj ima podjetje Weatherby za ta kaliber devet tovarniških polnitev. Da lovska krogla kalibra .300 *Weatherby Magnum* popolnoma razpade, je stvar preteklosti. H kakovosti njihovih nabojev je pripomoglo dejstvo, da že od začetka naboje pod blagovno znamko Weatherby polni švedska **Norma**, ki je znana po kakovostnih sestavinah.

tudi 2 cm in je pomagala zniževati tlake močnih polnitev. »Prosti skok« krogel je v začetku negativno vplival na natančnost, s pojavom čvrstjših, ne tako mehkih krogel pa so take težave izginile. Dodaten prostor deluje, kot da bi tulec imel večji volumen, kar omogoča večjo hitrost.

Prve risanice, za katere so uporabljali naboje, razvite z metodo »dodajanja smodnika«, so imele to razdaljo še izrazitejšo. Nekateri puškarji so tako sovražili »skok«, da so pri vrezovanju ležišča naboja razdaljo naredili krajšo. Posledica so bili visoki tlaki in kakšen tulec, ki je obtičal v ležišču, saj se je medenina raztegnila prek meja svoje prožnosti. Po letu 1967

Strelivo podjetja iz leta 1950

Prosti skok krogle

Ena najbolj prepoznavnih značilnosti krogelnih kalibrov Weatherby je ravno dokaj velika razdalja, ki jo je krogla naredila iz vratu tulca do vrteža. Razdalja je znašala

se je razdalja zmanjšala. Zdaj je krogelni kaliber .300 *Weatherby Magnum* standardiziran pri **SAAMI** in vse velikosti naboja ter ležišča so določene. Prosti skok krogle se razlikuje od krogle. Težka, zaobljena 14,2 g krogla, vstavljena v tulec do pred-

pisane mere, bo potovala le 5 mm. Lahka, 7 g krogla pa bo potovala tudi 12 mm, preden se bo začela vtirati med polja in žlebove cevi.

Ponovno polnjenje

Kdor si sam polni naboje kalibra .300 *Weatherby Magnum*, mora paziti, da za lov ne uporablja konstrukcijsko enostavnih krogel. To so »mehke« krogle, ki se hitro odprejo in nimajo nikakršnega zadrževala, ki bi upočasnilo in zaustavilo razširitev oziroma preoblikovanje krogel. Dobra, celo najboljša krogla je pogoj za uspešno uporabo. Hitrost vr-

goreči – progresivni smodniki, obvezna je uporaba močnejše netilke *magnum*. Priporočljivo je robljenje ustja tulca v kroglo, kar prepreči premik težkih krogel iz tulca pri močnem odsunu.

Odsun in let krogle

Kaliber .300 *Weatherby Magnum* ima za 18 % večji odsun, kot ga ima kaliber .300 *Winchester Magnum*, 36 % višji odsun od .30-06 in še enkrat višji odsun, kot ga ima .270 *Winchester*. Kaliber .300 *Weatherby Magnum* je v tujini zelo priljubljen pri lovcih, ki lovijo večjo divjad na daljše razdalje. Pristreljen na 250 m

Nič več najmočnejši magnum 30''

V letu 1950 je Roy Weatherby zožal vrat ogromnega naboja .378 *Weatherby Magnum* na premer .308'' (7,82 mm) kot del študije obrambnega ministrstva, ki je proučevalo velike hitrosti izstrelkov. Nastal je takrat še nestandardizirani kaliber .30-378 *Weatherby Magnum*.

Roy Weatherby je s tem kalibrom in z zelo lahki kroglo dosegel hitrosti 1500 m/s, pozneje pa so dosegli celo hitrost 1800 m/s. Kljub takim rezultatom Roy ni niti pomislil, da bi kaliber .30-378 *Weatherby Magnum* dodal svoji ponudbi. Imel je dober razlog: njegov .300 *Weatherby Magnum* je bil najbolj prepoznaven kaliber podjetja Weatherby in kralj magnumov. Njegova edina tekmeča sta bila kalibra .308 *Norma Magnum* (1960) in .300 *Winchester Magnum* (1963). Ker sta bila zasnovana za zaklepe dolžine .30-06 (krajša, z manj prostornine), nista dosegala hitrosti kalibra .300 *Weatherby Magnum*. Kaliber .30-378 *Weatherby Magnum* tudi ni imel znatno večje hitrosti. Močan odsun in možnost imeti le dva naboja v nabojniku je kaliber .30-378 *Weatherby Magnum* za nekaj časa potisnilo v pozabo.

V letih okrog 1990 sta se z vzponom *supermagnumov* (glej Lovec, 3/2020, 4/2020 in 5/2020) pojavila standardizirana kalibra .300 *Dakota* in 7,82 *Lazzeroni Warbird*, ki sta preseгла hitrosti .300 *Weatherby Magnum*. Leta 1999 se je pojavil še kaliber .300 *Remington Ultra Magnum* (RUM), ki ima osnovo v naboju za lov na slone: .404 *Jeffery*. Nekdanji prvak med magnumi, junak naše zgodbe, ni bil več kralj na prestolu. Zato so leta 1999 pri podjetju Weatherby obudili kaliber .30-378 *Weatherby Magnum* in spet prevzeli naslov prvaka.

Zaključek

Med lovci ni prav veliko slišati o kalibru .300 *Weatherby Magnum*. Najbrž zato, ker ni nov in ni pogost; kdor ga ima, pa nima pripomb. Za naše razmere je za večino naše divjadi premočan in ima za veliko večino lovcev prevelik odsun. Kljub neopaznosti je zanj več kot 30 tovarniških polnitev proizvajalcev **Weatherby, Nosler, Hornady, Remington in Federal**. Mnogo znanih hollywoodskih osebnosti si ga je izbralo za svojega, kar je bilo del reklamne strategije Roya Weatherbyja, s katero je širil sloves in ekskluzivnost svoje blagovne znamke. Šarm kalibra naše zgodbe sega v čase lovov na tigre, na katere so potovali še z ladjami in vlaki. Kljub svojem letom .300 *Weatherby Magnum* dosega rezultate, ki se jim dandanes komaj približajo sodobni, računalniško zasnovani in laboratorijsko preizkušani kalibri.

Gregor Hodnik

Viri so na voljo pri avtorju.

rimjerava nabojev .300 Win. Mag, .300 H & H, .300 WBY. Mag. in .300 RUM

teža oziroma višina navoja cevi kalibra .300 *Weatherby Magnum* je 1/10'', kar zadostuje, da risanica stabilizira krogle mas do 14,2 g.

Kdor si sam polni naboje, mora paziti tudi, da ne gre pod spodnjo oziroma pod začetno priporočeno polnitev. Rezultat je slab vžig smodnika in nihanje hitrosti. Prav tako mora paziti, da krogle vstavlja na priporočeno dolžino in ne blizu vrteža cevi, saj bo to dvignilo tlake. Prav dolgih nabojev tudi ne more sestaviti, saj ne bodo šli v nabojnik. Za polnjenje .300 *Weatherby Magnum* so primerni počasno

ima tovarniško strelivo z 11,7 g kroglo *Hornady InterBond* tega kalibra enako položno krivuljo leta kot hitri kaliber .22-250 *Remington* s 3,6 g kroglo. Seveda je odsun prvega znatno večji in, kot omenjeno, za tretjino večji od dobro znanega kalibra .30-06 z enako kroglo. Kaliber .300 *Weatherby Magnum* ima na razdalji 400 m enako kinetično energijo, kot jo imata .243 *Winchester* in 6,5 *Creedmoor* na ustju cevi. Mimogrede: če se na safariju z risanico .300 *Weatherby Magnum* znajdete brez streliva, lahko uporabite strelivo kalibra .300 H & H.

Vir: Revija Shooting Times, december 2013/januar 2014, stran 48

Na kratko iz tujega tiska ...

ZDA: Raziskovalci univerze iz mesta Raleigh v Severni Karolini so s pomočjo sodelavcev iz šestih drugih ameriških zveznih držav ugotavljali uspešnost plenjenja domačih mačk v primerjavi z divjimi plenilci (na primer lisico). V ta namen so s telemetričnimi oddajniki opremili 925 domačih mačk. Ugotovili so, da njihov povprečen areal gibanja oziroma njihov »lovski revir« znaša 4,6 ha, kar je bistveno manj v primerjavi s podobnimi prostoživečimi plenilskimi vrstami. Tako na primer lisice, ki živijo v naseljih, lovijo na območjih, ki so velika približno 30 ha. Ugotovili so tudi, da je vpliv domačih mačk na okolje prek lovljenja svojega plena 2- do 10-krat večji od vpliva podobnih divjih plenilskih vrst. V povprečju je vsaka od proučevanih domačih mačk v enem letu uplenila 26 živali/ha.

(*Deutsche JagdZeitung*, 5/2021)

Foto: Tone Trebar

Namibija: Pristojne oblasti so se odločile, da bodo zaradi velikih pritiskov lokalnega prebivalstva, ki mu divje živali, zlasti sloni in levi, povzročajo ogromno materialno škodo, redke niso niti smrtne žrtve, popolnoma ogradili narodni park Etoša z ustrežno ograjo. Z deli so že začeli, skupno pa je treba postaviti 840 km ograje. Za preprečitev prehoda omenjenim živalskim vrstam mora biti ograja izredno močna in dovolj visoka, predvsem pa jo bo treba redno nadzirati in vzdrževati.

(*Jagen Weltweit*, 3/2020)

Francija: Francoski raziskovalci so proučevali vzroke smrtnosti pri mladičih srnjadi. Tako so v prvih dneh po poganju z oddajniki opremili 57 mladičev. Za mnoge je bila presenetljiva ugotovitev, da je prve tri mesece in pol preživel vsega 25 mladičev, kar je samo 43 %! Vzrok za smrtnost sedmih poginulih mladičev so bili človeški dejavniki (košnja, povoz), trije mladiči so poginili zaradi bolezni, štirje pa zaradi nezadostne oskrbe (nege) matere srne (le-ta je poginila zaradi povoz, bolezni ali pa je zaradi bolezni oziroma zajedavcev močno oslabela), pri šestih mladičih pa vzroka pogina niso uspeli določiti. Odstotno največji vzrok smrtnosti mladičev pa je bil vpliv plenilcev (deset mladičev oziroma

31 %). Najpogostejši plenilec je bila lisica, zanimiv pa je podatek, da so v dveh primerih kot plenilca prepoznali jazbeca. Podobna norveška študija je pokazala, da je bila lisica v 14 % primerov vzrok smrtnosti mladičev srnjadi. Vpliv lisic na smrtnost mladičev srnjadi je v nekaterih primerih, zlasti kadar je številčnost lisic velika, lahko tudi zelo velik in vpliva celo na številčnost srnjadi na določenem območju. Tako so v eni od norveških študij ugotovili, da je bila lisica vzrok smrtnosti mladičev srnjadi kar v 63 % primerov.

(*Pirsch*, 9/2021)

Evropa: Zaradi različnih razlogov je smrtnost mladičev poljskih zajcev v prvih mesecih življenja še večja kot pri mladičih srnjadi. Rezultati nekaterih študij o smrtnosti mladih poljskih zajcev iz več evropskih držav kažejo naslednje podatke: Poljska 85–95 % (do jeseni), južna Švedska 73–84 %, švedski otoki 35–56 %, Danska 68–91 %, Francija leta 1989 52–75 %, Francija leta 2003 71–86 %, Velika Britanija 62,6 % (modelni izračun). Vsekakor je smrtnost mladih poljskih zajcev v prvih mesecih izjemno velika, pri analiziranju vzrokov pa se je pokazalo, da je odločilen dejavnik kakovost kritja. Na odprtih površinah brez ustreznega kritja je bila smrtnost zajcev v prvih

30 dneh po rojstvu več kot 90 %, medtem ko je bila le-ta v razmerah z ustreznim kritjem vsega 50 %, kar potrjuje nedvoumna pozitivna odvisnost preživetja mladih poljskih zajcev od deleža neobdelanih kmetijskih površin.

(*Wild und Hund*, 10/2021)

ZDA: 15. aprila je na območju narodnega parka Yellowstone v zvezni državi Montana grizli napadel 40-letnega ribiča, ki je lovil v reki Madison. Napadeni ribič je sicer uspel z mobilnim telefonom poklicati pomoč, ki je prispela na kraj napada že v 50 minutah. Napadenega so prepeljali v bolnišnico v mestu Idaho Falls, kjer pa je zaradi hudih poškodb, zlasti glave, dva dni pozneje umrl. Preiskovalci so ugotovili, da je imel nesrečni ribič pri sebi tudi pršilo za obrambo pred medvedi, na njegovi obleki so ugotovili celo prisotnost tega pršila, kljub temu pa niso uspeli nedvoumno potrditi, ali ga je v samoobrambi tudi uporabil. Naslednji dan po napadu si je kraj nesreče ogledala šestčlanska preiskovalna komisija, ki jo je ravno tako napadel grizli, ki pa so ga uspeli pokončati s strelji. Bil je približno 200 kg težak starejši medved, ki je najverjetneje branil svoj plen, saj so v bližini odkrili ostanke losa. V narodnem parku Yellowstone sicer živi okoli 700 grizlijev. Od leta 2010 naprej je na

tem območju deset oseb izgubilo življenje zaradi njihovih napadov.

(*Jagen Weltweit*, 3/2021)

Nemčija: Raziskovalci inštituta za divje živali iz Baden-Württemberga so med letoma 2017 in 2020 preiskovali vedenje divjih živali (predvsem divjih prašičev, srnjadi in lisic) na tistih odsekih državnih, deželnih in regionalnih cest, ki so bile opremljene z odsevniki za zmanjševanje števila povozov divjadi. Pri tem so proučevali predvsem tri modele priljubljenih modrih in belih odsevnikov. Proučevane odseke cest so opremlili s toplotnimi kamerami in jih spremljali v obdobju šestih mesecev. Ugotovili in analizirali so 2841 primerov neposrednih srečanj divjad – avto, od tega 1960 pri srnjadi, 696 pri lisicah in 185 pri divjih prašičih, ki pa jih zaradi premalo povozov niso nadalje analizirali. Ugotovili so sicer, da odsevniki značilno vplivajo na obnašanje tako srnjadi kot tudi lisic. Kljub temu pa so v ugotovitvah navedli, da »odsevniki za divjad niso primeren preventivni ukrep, ki bi spremenil vedenje divjadi in ciljno vplival na zmanjšanje števila povozov«, zaradi česar je njihov učinek na zmanjšanje števila povozov vprašljiv.

(*Wild und Hund*, 10/2021)

Pripravil:
mag. Janko Mehle

Zgodnja pomlad je, ko v toplem opoldanskem soncu sedim ob kostanju na obronku gozda, ki tišči noter v star sadovnjak. Prek doline gledam v hribovje, ki ga v hudi strmini prerašča varovalni borov gozd, prek katerega se v okljukih vije nedavno zgrajena traktorska cesta, namenjena prevozu bukovine, ki jo je prizadel žled. Malce žalosten in jezen hkrati gledam tisto nenaravno razdejanje. Pa ne le to. Ob dotiku razbrazdanega debla, ob katerem sedim, pomislim na številne kostanje, ki so prekmalu končali pod udarci seki-

v nos, mi blisne skozi možgane. Z vsemi čutili se osredotočim na strujanje zraka. Ugoden je, vleče s hriba dol v sadovnjak, me prešine. Še ne premislím prav, ko stopita do leskovega grma, ki razmejuje gozd in sadovnjak, na kratko ponovita igro s čutili, potem pa začneta smukati vabljivo viseče rumene mačice, ki kot drobni svaljki, nanizani drug ob drugem, visijo po šibovju. Kje pa je srna? se vprašam. Zagotovo je, da prvo zimo živita v varstvu mame. Daleč ni, tuhtam in obračam oči v vse smeri, vendar je ne opazim. Srnica je ves čas nemirna, z objedanjem pogosto preneha in se

dar je hotel biti le eden. A tisto, kar me je, kadarkoli je bilo mogoče, gnalo tja, sta bila Grom in Pram, delovna konja, posavca, ki sta s stricem Matevžem opravljala najrazličnejša dela: poleti prevoze vsakodnevnega odkosa in spravila sena, jeseni spravilo poljskih pridelkov in razvoz premoga, pozimi pluzenje vaških cest, spomladi pa številne fure mivke in peska s prodišč na Savi, brez katerih hiše niso stale. Ni treba praviti, da sem bil kuhan in pečen na lojtniku ali diri, kjer sem sedel poleg strica Matevža, ki mi je sem in tja kdaj zaupal vajeti. Tedaj mi je srce močnejše poskočilo in zamaknjen v konjska hrbta

Paberki z obronkov

MIHAEL MARENČE

re. Potlej otožno pogledam gor v krošnjo in jo vprašam: »Le koliko časa boš, ozaljšana in prijetno dišeča, še vabila številne žuželke, med njimi čebele, da naberejo kostanjevca? Ni ga boljšega krepčila, da, celo zdravila, za srce. Le do kdaj še, boš trosila zlahtne plodove v veselje ljudem in v dobro živalim? Saj vemo: mnogim živalim prostoživečih vrst so plodovi gozdnega drevja in grmovja v prehrani odločilnega pomena – v jesenskem času za skladiščenje tolšče, v zimskem, mnogokdaj, za preživetje.«

Iz neljube zamaknjenosti me prebudi šelest listja, ki na gosto prekriva gozdna tla. Šumenje po opadu se pojavi iznenada, počí suha vejica, potem pa, kot bi odrezal, potihne. Kajkrat sem takole opazoval dogajanja v gozdu, zato vem: raje kot ne bo srnjad. Zelo počasi obrnem glavo. Da, ob panjevski bukvi, morda deset korakov proč, stojita srnica in srnjaček, lanska mladiča. Nepremično zreta v sadovnjak. Videti je, kot bi se zagledala le v eno točko. Privzdiguje ta smrčka, precejata zrak in preizkušata vonjave. Uhlje obračata na vse strani in lovita šume, ki jih človeško uho komaj zazna. Potem, kot na povelje, obrneta glavi in srečamo se iz oči v oči. Svoje pripremem in popolnoma obmirujem. Pa me menda nista dobila

nepremično zazre zdaj v en, potlej v drugi kraj. Kajpak, previdnosti ni nikoli preveč. Je odločilna za preživetje. Vsesala jo je s prvim materinim mlekom. Srnjaček pa se ne pusti motiti in hrusta mačice eno za drugo. Počuti se povsem varnega. Kaj se ne bi, saj ga čuva sestra.

Zatopljenega v ljubki živalci me nenadoma strese pok suhe veje tik za kostanjem. Presenečen se ozrem in ugledam srno, ki v skokih speši v breg. Za hip se ustavi in svarilno oglasí. S pogledom sledim, kako mladiča odskočita in hitita za njo. Ujamem še značilno belino na zadkih – in že jih ni več. Neverjetno, zapredem vase, da je nisem slišal! Ja, ja, srna je izkušena in previdna. Bo kar držalo, kar vemo, namreč, da je prava mojstrica prikrivanja v igri svetlobe in senc gozdnega drevja, še bolj v gozdnem mladju.

Zamaknem se leta nazaj, tjakaj v otroštvo, in pred menoj se naslika doživetje, ki se je v meni ohranilo do današnjih dni.

Pri Zajčevih, v sosednji vasi, so imeli čedno kmetijo. V hlevu je mukalo dvanajst govedi, krulili so štirje pujsi, kokodakala je jata kokoši in, kajpak, kikirikalo je nekaj petelinov, ki so si bili vedno, v laseh: kaj da ne, gospo-

sem pozabil na okolico. Ko bom velik, bom kmet, sem mrmral. Stric Matevž je sem in tja kdaj poknil z bičem in veselo vzklikal: »Gremo, gremo, da prej prispemo!«

»Kaj, Marko, sta ti všeč? Ja, ja, res sta konja, da se reče,« je hitel stric Matevž, ko sem kot uročen gledal Groma in Prama, ki sta iz jasli mulila seno. Lesketala sta se v rjavkasti dlaki z dolgima košatima repoma in temnejšo grivo, Grom je imel na čelu veliko belo liso. »Kaj, konj je najbolj imenitna žival. Brez konj ne bi živel,« je modroval, v jasli vrgel otep sena, nato pa rekel: »Jutri grem na Savo po mivko. Grem pa že zgodaj, ko se bo zasvitalo. Če hočeš, greš lahko z mano, boš zaviral. Do opoldneva bova doma.« Navdušen sem pokimal in stekel proti domu, da še pred večerjo napišem domačo nalogo. Spomnil sem se, da potrebujem atijevo dovoljenje. »Bo šlo?« me je zaskrbelo.

»Marko, ne bo šlo. Lahko se zgodi, da se stric Matevž do poldneva ne vrne. Daleč je do Save, spotoma pa je tam prek Hudega klanca več gostiln in Matevž ima navado, da v kateri od njih malo duška. V nedeljo pa lahko greš. Matevž ima polno naročil in bo zagotovo vozaril tudi v nedeljo. Steci nazaj k Zajčevim in povej, kaj sem rekel,« je govoril, ko sem ga prosil za

dovoljenje. »Pa tudi domače naloge ne boš pisal zvečer, marveč lepo v miru in počasi, jutri,« je še dodal. Vedel sem, da pregovarjanje ne bo nič pomagalo, le razjezim ga morda, da še v nedeljo ne bo dovolil. Zato nisem rekel nič. V žep sem pobasal kos kruha in jo jadorno ucvrl k Zajčevim, da stricu Matevžu povem, kako in kaj.

»No, prav, pa v nedeljo. Še bolje, naju čas ne bo preganjal. Ja, ob petih čakaj pri železniških zapornicah, bova tokrat šla čez Roje in ne po Hudem

sto, ki je povezovala sosednji vasi. Oh, da bi hitro zrasel in postal močan kot stric Matevž, potlej bi takole v levici držal vajeti, v desnici pa bič, sem drobil v glavi.

»Kaj premišljuješ? Reci, no, kaj?« je povrtal stric Matevž. – »Premišlujem, kako bo, ko bom velik in tako močan kot vi ... In bom takole fural.« – »Ja, ja, furati je res fletno, malo manj pa nalagati pesek. Sicer pa, kmalu boš videl, kako to gre,« je govoril, nato pa zategnil: »Good!« in

liščke ... Njive so bile polne pšenice, ovs, ječmena in rži, ajde in koruze, manjkalo ni krompirjevke, korenja, pese in repe. Nad hrasti so se spreletavale vrane in srake ter se hreščeče oglašale. Visoko nad njimi je krožila kanja. Po grmih so prepevali kosi, taščice in penice, na izpostavljenih mestih vrh grmov pa so se v rjavih suknjicah z belo srajco pod sivim telovnikom razkazovali rjavi srakoperji. Kajpada, bilo je zgodnje jutro in živali so hitele po opravkih: ene so se pre-

Narisa: Igor Pičulin

klancu,« me je spodbudil in mi pomežiknil.

»Si pa točen. Tako je prav,« me je namesto pozdrava ogovoril, ko sem se vzel na voz. »Kako? Je bilo težko vstati? Zgodaj je res, a kaj hočemo: rana ura – zlata ura. Ponoči je malo deževalo, ravno prav, da na cesti ne bo prahu,« je govoril in pognal Groma in Prama v galop ter sem in tja tlesnil z bičem po zraku. »No, zdaj imava časa dovolj in lahko malo poklepetava, a vseeno bodiva pozorna na okolico – se lahko marsikaj zanimivega pripeti.«

Nič nisem odgovoril. Gledal sem le konja, ki sta v drncu premagovala ce-

pritegnil vajeti v levo. Z utrjene makadamske ceste je konja usmeril na poljsko pot, ki je vodila ob starih hrastih povprek čez Roje. Na vse strani se je širilo polje, vmes pa travniki, ki so jih razmejevali pasovi starih hrastov in gabrov, posamezne jagnedi, trepetlike, breze, češnje in makleni, pod njimi pa različni grmovje: leske, kaline, beli trni, trdoleske, dreni, šipki ... Kdo bi vse naštel! Posebnost Roj so bili omejki – nezorani travnati pasovi med njivami, kjer so trave v miru odcvetele in pridelale nepreštevno semen. Tam je bila prava 'mizica pogrni se' za številne vrste ptičev: za jerebice, prepelice, fazane, repnike, strnade in

hranjevale, druge klepetale in tretje učile podmladek iskat hrano.

»Poglej, poglej! Tam na obronku detelje! Vidiš?« je nenadoma polglasno vzkliknil stric Matevž in pritegnil vajeti, da sta konja obstala. Ob deteljišču je stala srna z mladičem, malo stran pa star lisjak. Srna je s prednjo nogo udarjala v tla in sunkovito potresala z glavico. Lisjaku so se svetile oči. Kajpada, mikal ga je srnin mladiček. A iz tega ni bilo nič. Srna ga je odločno branila. Lisjak se je prihulil k tlom in si mogoče mislil: 'Bom dobil pa kaj drugega. Še najbolj bi teknila jerebica. Le kje se skrivajo?'

»No, tole pa malokdaj vidiš! Lisjak

se je pritisnil k tlom. Morda misli, da ga ne vidiva? Mu že pokažem, šmentu prebrisanemu,« je šepetaje govoril stric Matevž, dvignil bič in močno tlesnil. To je zaleгло. Lisjak je odskočil in se prikril v detelji. Prestrašila pa sta se tudi srna in mladič, se spustila v drnec in zakrilo ju je grmovje.

»Stric, lisjak je lačen. Ati pravi, da je nevaren zlasti jerebicam in prepelicam. Nemalokdaj se ponoči priplazi v vas in opreza za kokošmi; gorje, če niso zaprte v kokošnjak. Zato ati pravi, da je lisica škodljivka,« sem povzel besedo in čakal, kaj bo na to porekel stric Matevž. – »Tvoj ati ima prav. Lisice so le za škodo, zato je prav, da jih lovci lovijo.« – »Stric, v Hadžijevi Zoologiji sem prebral ...,« sem začel in nenadoma utihnil. – »No, kaj si prebral?« – »Da je lisica tudi koristna, ker na polju polovi veliko miši.« – »A ja. Kaj pa še piše?« – »Popraskal sem se za ušesom: »Ja, piše tudi, da uniči veliko koristnih ptičev in divjačine.« – »No, vidiš, da imava z atijem prav,« je odločno pokimal stric Matevž. – »Ne vem. Bom vprašal še pri biološkem krožku, kako je s tem.« – »Le daj, verjetno pa boš slišal, da je koristna,« je govoril stric Matevž, v brado pa zabrundal: »Se ve, ženske, ženske, vse živali se jim smilijo.« Kajpada, profesorica Metka je bila ženska, pa še silno dobrega srca povrh.

»Le kje so jerebice? To je pa čudno, vedno jih je tod okoli dovolj. Hm, jerebičke imajo zelo okusno meso,« se je obliznil stric Matevž in pomežiknil: »Si jih že jedel?« – »Ne, pač pa fazana, ki ga vsako leto prinese stric Andrej, ki je lovec.« – »A tako. No, reci stricu, naj prinese še jerebico; ta je še bolj okusna kot fazan.« – »Ja, stric, prej ste dejali, da so lisice nebodigatreba, ker lovijo jerebice, zdaj pa pravite, naj jih lovi stric Andrej, da jih bomo mi pojedli. Ali jih mi lahko jemo, lisice pa ne?« sem na glas razmišljal in spravi strica Matevža v zadrego, kar je pokazal tako, da se je tokrat on popraskal za ušesom. – »Hm, tole si pa dobro povedal! A vseeno, lisica je škodljivka. No ja, pustiva zdaj to. Je, kot je,« je zaključil, pri sebi pa zamomljal: »Fant preveč ve in razmišlja, je že pod vplivom učiteljice biologije.«

Tako sva tistikrat govorila in se zamotila, da nisva opazila, kdaj je čas minil in se znašla na bregu reke, ki se je živahno pretakala v zelenkasti barvi ter sem in tja poskakovala čez večje kamne. Proti nama se je razprostiralo obsežno prodišče, na nasprotni strani pa se je reka zažrla v breg travnikov. Stric Matevž je ustavil konja.

»Pojdi za voz in zaviraj!« Pot se je namreč strmo spustila prav na prodišče.

»Ko boš zavrl, se usedi na štango za vozom, da boš zavoro odvil, ko prideva dol,« je še dodal in previdno pritegnil vajeti. »Takole bo,« je začel, ko je zapeljal na prodišče, kjer se je nabralo za lopato debelo mivke. »Konja izpreževa in priveževa zgoraj pod hrast, potlej nabašem voz, ti pa postoj pri Gromu in Pramu, odlomi nekaj vrbovih vej in mlati po nadležnih brencljih, ki konjema sesajo kri. Ko naložim, pa greva tja za okljuk, kjer se reka na enem kraju umiri v tolmunu. Tam si ogledava ... Nič, naj bo presenečenje.« Zvedavo sem pogledal, kaj neki ima za bregom, a je le pomežiknil. To je počel pogosto, vselej pa, ko se je zapletel v skrivalnice.

Vse naokoli je bil zrak nasičen s ptičjim petjem. Za dvogrobo goro so nebo, tamkaj v daljavi, prebadali špiki, v osenčenih grapah pobeljeni z zaplatami pozno pomladanskega snega. Stopila sva na obronek reke, kjer se je ukoreninil star hrast. Spod njega se je grezil trimetrski odlom, poraščen z obrežnim rastlinjem. Še korak ali dva in štrbunknila bi v ogromno kotanjo, ki jo je izdolbla reka in kajpak napolnila z vodo. Gladina se je bleščala v jutranjem soncu, da se nama je bleščalo in sva se le stežka privajala gledanju v dno tolmana, kjer so odsevali prodniki v vseh mogočih barvah. Stric Matevž je pomignil, naj sedeva pod hrast. Čakal sem, da bi kaj rekel, a je bil presenetljivo dolgo tiho. Le sem in tja me je dregnil s komolcem in z gibi glave kazal v tolmun. »Le zakaj se pogovarja samo z gibi?« sem tuhtal, ko sem spod vrbovja, ki je veje namakalo prav noter v vodo, še streljaj daleč ne, opazil žival, ki je nisem še nikoli videl. Skoraj bi se prekucnil čez rob, ko sem na gladini uzrl sploščeno glavo z okroglimi temnimi očmi, majhnimi ušesci ter dolgimi, dobro vidnimi brki. Skozi možgane je blisnila podoba vidre, ki sem jo čisto gledal na sliki, ko sem prelistaval Zoologijo.

»Jo vendarle vidiš?« je šepnil stric Matevž. »Vidra.« Presenečen, da le kaj, sem oči zapičil v nepričakovano čudo, ki je bliskovito švigalo po vodi sem in tja, se kot telovadka na preskoku v salto potopilo, z dolgim repom zakrmarilo po dnu, potlej pa, kot bi mignil, izplavalo in se povzpelo na brežino, ki se je spod odloma v ostrem kotu prelomila in pogreznila v vodo. V gobčku je imela ribo, ki jo je odložila na tla in napravila možička, da bi se razgledala. »Ne,« je na glas ušlo stricu Matevžu. Vidra je v hipu pogledala gor k nama in že jo je vzela voda. »Vraga, si videl? Malce sem slutil, da morda tu domuje vidra.

Okolje je namreč idealno. Ker podusti in belic ni bilo opaziti, čeprav sem jih v temle tolmunu vedno opazoval, sem posumil, da je v njem vidra. Čudno, da semkaj ne zanes nobenega ribiča ali jagra. To jo rešuje, sicer bi jo že pospravili.« – »Kako, pospravili?« sem vprašal začuden. – »Ja, kako? S pastjo ali pa s puško. Vidra je v vodi to, kar je na polju lisica. Prava roparica na ribe je, pa tudi obvodni perjadi ne prizanese. Zato je škodljivka in je prav, da jo lovijo in uničujejo.« Tokrat se nisem upal ugovarjati, le globoko v otroški duši mi je nekaj dejalo, da to ne bo prav, ko se je stric Matevž ponovno oglašil: »Poglej, kako veliko ribo je ujela. Kaj je ni škoda? Veš, kako okusna je pečena v ponvi? Tole moram povedati Jaku, ki je glavni med ribiči tule na Savi. Zagotovo jo spravi spod nog,« je kar malce sovražno govoril in pobliskaval z očmi. Takšnega strica Matevža do tedaj nisem poznal. Kar malo tesno mi je bilo, a sem se opogumil in previdno rekel: »Stric, kaj ni z vidro in ribami tako kot z lisjakom in jerebicami? Oni jih ne smejo jesti, mi pa lahko?« – »Glej ga, šmenta. Po svoje imaš prav. A vseeno ... No ja, človek je gospodar in odloča, kaj bo kdo pojedel,« je navrgel in poteze na obrazu so se mu omehčale v hudomušnem smehljaju. »Sicer pa, manjka se vider in lisic in je prav, da jih lovijo. Ja, pa obe imata imenitna kožuha, sploh vidrin je že od nekdaj cenjen.« Kaj sem hotel, bil sem še otrok in otroci morajo odraslim verjeti. Vendarle sem sklenil, da bom doma še enkrat prebral, kaj o vidri piše v Zoologiji, povprašal bom pa tudi profesorico Metko pri biološkem krožku. S to mislijo sem se nekoliko potolažil.

»Le kje ima vidrino? Zagotovo ne daleč. Morda celo tule, pod nama,« se je spraševal stric Matevž in z očmi sem in tja vrtal v breg pod nama. – »Vidrino?« sem radovedno vprašal. – »Ja, vidrino. To je vidrin brlog pod zemljo, kamor pride skozi odprtino, ki je pogosto pod vodo. Še posebno všeč ji je med koreninami starega hrasta, prav takšnega, kot je tale tu. Ja, ja, ni dvakrat reči, da ima brlog prav pod najinim hrastom. Zagotovo jo vznemirjava, saj ima izjemen voh in sluh. Nič, najbolje, da se umakneva, da bo imela mir.« Ponovno sem malce presenečen pogledal, češ, kaj je zdaj to? Pravkar je govoril o vidrini škodljivosti, celo besedo tatca je uporabil, zdaj pa naenkrat besede, ki so naklonjene vidri. Stric Matevž je uganil moje misli, se nasmehnil in rekel: »A, ja. Vem, kaj si misliš. No, ja, brez srca pa tudi Matevž ni. Morda pa za tole vidro ribičem ne povem. No,

ja, bom razmislil.« Navdušeno sem pokimal in strica Matevža prijel za roko. Očitno je bilo, da sem ga prijetno presenetil. Pogledal me je s toplino v očeh in vznemirjeno rekel: »Naj bo tokrat po tvoje. O vidri ne povem nikomur in upam, da jo prihodnjič, ko spet prideva semkaj, ponovno pozdraviva. Saj boš še šel z mano, ne?« Začutil sem tolikšno radost, da bi strica Matevža najraje objel. A me je bilo sram. Ni pa bilo nerodno stricu Matevžu, ki me je stisnil k sebi in prijazno, da le kaj, pomežiknil. »No, dovolj sva videla. Pravzaprav sva imela srečo. Čeprav sem za Savo kar pogosto in vedno malo pogledam za ribami, sem vidro prvič srečal tako na blizu. Naj živi, tale najina vidra. Zdaj pa se vrniva,« je nadvse dobre volje rekel stric Matevž. Verjetno se nisem motil, da ga je preplavilo toplo čustvo, ker se je tako prizanesljivo odločil do vidre.

Ob pogledu na naložen voz sem na izjemno doživetje za trenutek pozabil in da bi stricu Matevžu povrnil naklonjenost do vidre, sem prizanesljivo vprašal: »Stric, je bilo težko naložiti?« Pokimal je in rekel: »Veš, koliko voz sem že naložil? Pa še jih bom. Dokler sem takole pri moči, ni težko, ko pa opešam, bom s tovorjenjem prenehal. Takrat bom konja vpregel v zapravljivčeka, se vozil po vaških in poljskih poteh, pokal z bičem in govoril: Veliko si, Matevž, veliko prefural, težko je bilo, a tudi lepo. Ni lepšega na svetu, kot sedeti na vozu in vdihavati vonj prepotenih konj.« Ob konjih je postal ponovno pravi stric Matevž, ki sem ga občudoval in bil vedno znova srečen v njegovi družbi. A ko sva se prav počasi cijazila po poljskih poteh proti domu, natovorjen voz je Groma in Prama dodobra namučil, sem se pogosto zalotil, kako mi misli uhajajo k vidri, lisjaku, srni z mladičem in ptičem vseh vrst.

Po toliko letih o njih, pod kostanjem na gozdnem obronku, ponovno premišlujem in jih povezujem v šopek poznejših in današnjih doživetij, ki pa so zelo drugačna od nekdanjih. Bolj osiromašena postajajo. Kaj ne bi: v pozorno oko in tenkočutno srce se je, ob pogledu na enolično in osiromašeno pokrajino, čez in čez prepojeno s hrupom, ugreznila otožnost. Srnjadi in lisic je sicer kar nekaj, morda celo več kot nekdanj, tudi vrst ptičev, vendar v mnogih okoljih, kjer so nekdanj prebivali, je njihovo petje utihnilo. Še najbolj žalostna je enolična podoba polj in travnikov, kjer ni več življenjskih razmer za številne rastlinske in živalske vrste,

ki so nekdanj živele tam. »In vidra? Le životariš ali se ti obetajo boljši časi?« sem se vprašal.

No, vse zapisano je ena stran kovanca, druga pa pove, da je med ljudmi vedno več ozaveščenosti o pomenu ohranitve vseh vrst in oblik življenja. Dozdeva se mi, da smo na nekakšnem razpotju, ko se bo odločilo, komu in čemu bomo dali prednost: varstvu

rih drevesih prepoznam najžlahtnejše prvine življenja: vztrajnost, solidarnost, zvestobo in modrost. Kaj pa je vztrajnost drugega kot premagati vse ovire, ki jih življenje prinese naproti? In solidarnost? Brez medsebojne pomoči se še v soncu stemni. In zvestoba? Da, zvestoba sebi, da sem, kar sem, in zvestoba vsem, ki spoštujejo vrednote, na katere prisegam. Vse to

Narisal: Igor Pičulin

narave in sonaravnemu gospodarjenju ter upravljanju z vodo, zrakom, rodovitno prstjo, gozdovi in živalmi ali pogoltnosti nenehne gospodarske rasti zaradi uničevanja in siromašenja življenjskega okolja rastlin, živali in ljudi. Opredelitev za prvo ali drugo možnost bo odločila o preživetju. O tem za ljudi z razumnim razmišljanjem in čustveno odzivnostjo ni nobenega dvoma več.

Ponovno se zastrim v krošnje jablan v starem sadovnjaku, kamor me zvabi prisrčno oglašanje sinic, ki se na kratko spreletavajo, radovedno vtikajo kljun zdaj sem zdaj tja, ko iščejo drobižek v razpokah razdrapanega lubja debel in vej, ki jih preraščajo lišaji. Čeprav se zdi, da je drevje starikavo in čaka svoj konec, pa ni tako. S premišljenim opazovanjem je mogoče spoznati povsem nekaj drugega – namreč, da je v starih drevesih nakopičena neuklonljiva volja po preživetju. V sta-

videti in razumeti, še več, tudi neznano in nedorečeno prepoznati kot usojeno povezanost, pa je modrost. Zategadelj je modrost prva in zadnja beseda življenja.

In pomislim: »Kaj ni prav vidra modrijanka, ki nam dopoveduje, kaj nam je storiti, da se čudež, ki se mu reče življenje, ohrani?«

Manj znane, pogovorne in narečne besede:

duškati, duška – oddihovati se, si oddiha

fletno – prijetno, lepo

fura – vožnja

Good! – Desno!, furmanski ukaz vprežni živali

greziti se, se je grezil – strmo se spuščati, se je spuščal

opad – listje in vejice, ki odpadejo s drevesa

štanga – drog

Fantek je zavzdihnil. »Ne bom ostal doma! V vrtcu me čakajo prijatelji!«
Dedek je zmajal z glavo. »No, no, Matija. Nekaj dni doma boš pa verjetno lahko preživel.«

Matija si je z dlanmi obrisal lažne solze ter se na dedkovo željo končno usedel za mizo in začel piti kakav. »Vidiš, kako dober je kakav! Sedaj imaš take brke kot jaz.«

Deček si je obrisal mlečne brke v ro-kav in se nasmehnil. »Ne maram brkov. Špikajo. Jaz jih že ne bom imel! Dedi, zakaj imaš ti brke?«

Dedek se je hudomušno nasmejal. »In kdaj se nameravaš vrniti v vrtec?«
Matija ga je začudeno pogledal in z odločnostjo odvrnil. »Ja, jutri!«

Stari oče mu je odkimal: »Jutri pa še ne. Saj veš, da je vrtec zaprt. Sedaj moramo ostati doma in tako varovati sebe in druge. Morda se vrtec še nekaj mesecev ne bo odprl.«

Matija ga je nejeverno pogledal: »Ampak zakaj? Če moramo vsi ostati doma, zakaj mami in ati nista doma?«

Dedek ga je vzel v naročje in skušal razložiti: »Saj veš, da smo v epidemiji virusa. Tvoja ati in mami pa imata oba zelo pomembni službi, pomagata bol-

počem doma? Mami mi ne dovoli, da bi ves dan gledal risanke ali igral igrice. Kaj naj počnem doma brez prijateljev?«

Dedek si je sam pri sebi rekel, da je prestar za varuško, vendar je druženje z vnukom videl kot priložnost, da malega nauči nekaj večščin, ki jih ne bo dobil ne v vrtcu ne v šoli.

»Ufff, to je pa veliko vprašanj. Da vidimo, kako dober spomin imam. Saj veš, da se ti bodo tvoji prijatelji pridružili v prvem razredu, tako da jih včeraj nisi zadnjič videl. In če ne veš, kaj bi počel doma, no, imela bova veliko zanimivega dela!«

Matiji so se zasvetile oči. Bil je nam-

SARA KRNC

Prisluhni gozdu, prisluhni zgodbi.

Dedek se je podzavestno pobožal po brkih in misli so mu odplavale. »Ne vem, v vojski smo si vsi pustili brke ali brado. Verjetno si tako dokazal, da si mož.«

Matija je nadaljeval s pitjem kakava. »Zakaj bi brke povedale, da si mož? Moj ati jih nima, pa je vseeno mož. A si mezinec tudi v vojski izgubil? Je bila to vojna rana? Daj, prosim, povej mi!«

Dedek se je zahahljal. Pozabil je že, da Matiji še ni povedal pravega razloga, zakaj mu na desni roki manjka mezinca. »Oh ja! imeli smo orožne vaje, ko je puška v moji roki nenadoma ... eksplodirala!«

Matija je odprl usta, iz katerih se je zaslišal presenečen: »Ooooo! A potem nisi bil nekakšen junak? Bila je nesreča? Enkrat si mi povedal, da se je to zgodilo med reševanjem vojakov.«

Dedek je začel uživati v vnukovi pozornosti. »Hmmm, ja, sedaj, ko si tako povedal, se spominjam ... Veš, moj spomin ni več tak, kot je bil včasih. Ko boš ti star, boš razumel. Morda pa to res ni bilo na orožnih vajah? Morda je bilo to tisto z ročno granato ...«

Matiji so se zasvetile oči. »A res? Saj sem vedel, da je bilo kaj bolj zanimivega! Komaj čakam, da to povem svojim prijateljem v vrtcu! Ne bodo mi verjeli!«

Narisal: Igor Pičulin

nim ljudem, zato ne moreta biti doma. Veš, morda sploh ne boš šel več v vrtec, ampak boš šel jeseni že kar v prvi razred?«

»Ampak kaj pa moji prijatelji? Kaj bo pa z njimi? In kaj naj celo večnost

reč otrok, ki je živel za pustolovščine.

»A res? Kaj pa bova delala?«

»No, pomlad je. Torej bova zunaj, na toplem soncu. In če boš priden, te bom danes vzel s seboj v gozd!«

Matija je od navdušenja vstal s stola

in zacepetal z nogami. »A me boš res? Pa to je carsko! Postal bom najpogumnejši lovec!«

Dedek je med hojo proti veži, kjer sta ju čakala primerna obutev in obleka, razložil vnuku, da bo moral pojesti še veliko žgancev in pihniti še kar nekaj tort s svečkami, da bo dovolj star za včlanitev v njihovo lovsko družino.

»Sovražim, ko mi odrasli rečete: ko bo čas za to, ko boš velik, boš razumel. Zakaj že zdaj ne morem razumeti tega?« se je Matija pritoževal, ko mu je dedek pomagal pri vezalkah.

»Postati lovec ni tako lahko, narediti boš moral izpit, imeti pa boš moral tudi veliko znanja o živalih.«

Matija se je ponosno pobahal: »Ja, saj vem, no. Nekaj si me pa že naučil. Vem, da lovec ne lovi samo živali, ampak mora skrbeti zanje, da narava ostane v enakem ..., v ravno ... Ah, kako je že tista težka beseda?«

Dedek je z veseljem dopolnil vnu-kovo znanje: »Ravnovesje. Tako je, Matija. Lovci skrbimo, da je število divjadi v ravnovesju s prostorom, v katerem biva, ter da je hrane za vse dovolj. Bolj strokovno bi lahko rekel kar sonaravno gospodarjenje. Ampak to so še pretežke besede zate.«

Matija je resno prikimal, saj včasih res ni razumel težkih besed, ki jih je povedal dedek Slavko. Vnu-kovo pozornostno poslušanje se je končalo v trenutku, ko sta z dedkom stopila v gozd. Matijo je gozd vedno očaral. Včasih se je samo usedel na štor, zaprl oči kot njegov dedek ter poslušal ptice. *Ku-ku ..., ku-ku ...*

»A slišiš? Tole je kukavica!« je dedek tiho šepnil Matiji. »Ali mi znaš o njej povedati kaj zanimivega?«

Matija je odprl oči. »Kukavica? Ku-ku, ku-ku, pomlad je že tu!«

Dedek je pokimal, oči pa je imel še vedno zaprte. »Ja, tako je. Kukavica je prinašalka pomladi. Prav tako je zanjo značilno, da svoja jajca podtika v gnezda drugih ptic, ki nato poskrbijo, da se izvalijo njeni mladiči. Hm..., a si vedel, da je kukavica selivka?«

Matija je pokimal. »Ampak to ni lepo, a ne? Da kukavica svoje otroke da drugim pticam.«

»Verjetno ne, ampak živali ne moreš obsojati, to delajo iz nagona. To je del narave, del življenja. Tudi ljudje včasih delamo podobno kot kukavice. Na neki način smo jim zelo podobni. Pogosto ne sprejemamo odgovornosti za svoja dejanja.«

Matija se je ustavil in pogledal dedka. »Ha? Ne razumem.«

Dedek je pogledal vnuka in mu obrazil: »Ko boš starejši, boš razumel.«

Slavko je nadaljeval korak, njegov edini vnuk pa je trmasto ostal na mestu. »Pa spet to!« se je razburil Matija. »Vedno mi rečete eno in isto!«

»Hehe, pa res. Oprosti, Matija. Torej, česa te lahko še naučim? Hm ... A veš, kaj spada k divjadi?«

»Ja!« Matija je bil takoj boljše volje, saj je končno nekaj znal. »To mi je pa ati enkrat povedal! Hitri vozniki!«

Dedek se je prijel za glavo. »A ati te je to naučil, ha? No, ni se motil ... Ampak v našem pomenu besede k divjadi spadajo divje živali. Torej: srne, jeleni, divji prašiči, lisice, jazbeci, kune,

skotijo maja ali junija. No, ja, narava zna presenetiti.«

Srna je očitno začutila njuno prisotnost in skupaj z mladičem sta gibko odskakljala na varno.

»Dedi, a če je srna že starejša, ima lahko več mladičev?« je bil vedoželjen Matija.

»Ja, starejše skotijo po dva mladiča, včasih izjemoma tri,« je zamišljeno odgovoril dedek Slavko. »Torej, kaj ti lahko še pokažem?« je vprašal vnuka, ko sta izbrala novo stezico pod hrastovimi krošnjami.

»Lahko mi pokažeš, kje imajo brlog

Narisal: Igor Pitčulin

polhi, svizci, zajci ... Pa tudi ptiči, recimo vrana, sraka, šoja, raca mlakarica, fazani, jerebice ... Še nekaj jih je, ampak te, ki sem jih našel, bivajo v naših gozdovih in na travnikih.«

Dedek in vnuk sta nekaj časa hodila v prijetni tišini in skušala prisluhniti gozdu, ko je nedaleč stran nekaj zašumelo. Dedek se je ustavil in stal pri miru kot kip, le njegove oči so se premikale in prečesavale gozd. »Uuu, poglej, Matija!« Slavko je šepetal. »A vidiš tam za hrastom? Srna z mladičkom!«

»Kje, kje, kje?« je bil Matija neučakan. »Ne vidim je!«

Dedek ga je dvignil in vzel v naročje, da je bil Matija višji, in končno ju je videl. »Pa res! Kako sta lepaaa! Joj, ta mali bambi!«

Dedek je nadaljeval. »Po videzu so-deč je mamica stara približno tri leta, videti je še zelo mlada, pa tudi samo enega mladiča ima; čeprav me prese-neča, da ga že ima. Mladiči se navadno

lisice! Ali pa divji prašič! Ali pa medved! Ali pa ...«

»Ali pa greva domov na varno. Gozd ni mesto, kjer lahko strašimo živali, jih vznemirjamo, potem se pa čudimo, zakaj so nas napadle. V gozdu si ti pri njih na obisku in kako se obnašaš, če greš kam na obisk?«

»Vljudno in spoštljivo,« je naučeno zrecitiral Matija.

»Ja, tako je. Torej, če bova spoštljiva in tiha, se bodo živali same prikazale. Poglej, vidiš tisto luknjo v debelu?« Matija je ubogljivo prikimal. »Naredila jo je žolna. Veš kaj o žolnah?«

Matija je nekaj časa premišljeval, nato pa odkimal z glavo. Dedek Slavko ga je podučil: »V Sloveniji živijo tri različne vrste žoln: črna žolna, zelena žolna ter pivka. Pri njih je zanimivo, da si izdolbejo gnezdo v deblo drevesa, nato pa nekaj let počakajo, da drevo utrdi duplino.«

»A žolna tudi drugim pticam podti-

ka svoja jajca?« je dvomljivo vprašal Matija.

»Ne, za žolne je značilno, da za mla-dičke skrbita samec in samica. So pa žolne res čudovitih barv! Tale duplina je sicer prazna, ampak morda čez nekaj let ne bo več tako.«

Matija je začel plezati na bukev, da bi od blizu videl duplino. »Mogoče pa ni prazna, mogoče sva prestrašila samičko in so notri jajca! Rad bi jih videl!«

Dedek mu tega ni dovolil. »Ne! Matija, takoj pridi dol! Tako sem jaz izgubil mezinček!« Slednje je na vnuka delovalo kot urok. »A res? A se potem

bila tudi škoda najmanjša. V duplini je bil samec žolne, ki je naredil čop! In mojega prsta ni bilo več, pojedli so ga njegovi mladiči!«

Matija je zožil oči in pogledal ded-ka. »To pa ni res! Žolne jedo samo mravlje in žuželke, ne pa prstov! A me spet hočeš nahecati? Ne bo ti uspelo!«

Dedek je bil presenečen, kar je Matija vedel. »A nisi rekel, da ne veš nič o žolnah? Kako pa potem veš, kaj jedo?«

Matija je začel lesti z drevesa. »Gledal sem en dokumentarni film,

majhno lestev, pa bova od daleč pogle-dala v duplino. A je prav?«

Matija se je strinjal s predlogom in nadaljevala sta svoj obhod po gozdu. Vnuk je dolgo razmišljal o vsem, kar mu je dedek rekel. Ko je ugotovil, da mu še vedno ni povedal resnice, je ded-ka prehitel za nekaj korakov, se ustavil pred njim, ga pogledal izpod čela in, kot je večkrat storil njegov oče, prek-rižal roke. »Dedi, zakaj se tako hecaš? Gotovo nisi pozabil, kako si izgubil mezinčka! Če ni bila žolna, kako si ga potem izgubil?«

Dedek se je moral ustaviti, saj mu je vnuk zaprl stezo. Nič, očitno mali dob-ro posluša. Le za koliko novih zgodbic je Slavku še ostalo domišljije?

»Pa imaš spet prav. Verjetno je bil v duplu polh ali pa veverica! Saj veš, kako močne zobe imajo! Tako, da, dupla so nevarna. Vsaka stvar, ki je ne vidiš dobro, je lahko nevarna. Pa naj bo to ovinek na cesti ali pa dup-lo, vedno moraš biti pripravljen, a je prav?«

Matija je pokimal, čeprav ni bil čisto zadovoljen z odgovorom o izgubi me-zinčka. »Atka sem enkrat vprašal, kako si izgubil mezinček, pa mi je rekel, da si s svojim bratom šel staviti, kdo je bolj pogumen in sta oba dala mezinčka na tirnice in čakala vlak. Tisti, ki je bil bolj pogumen, je dlje držal prst na tiru. A je to res?«

Dedek je zmajal z glavo. »Oh, to ti je povedal ati? Joj, ta zgodbica je bila primerna njegovi starosti, ne pa tvoji. Tako da ti lahko priznam, da se to ni zgodilo. Tvojega atka sem malo na-plahtal.«

Matija je bil ponosen nase. »Saj sem vedel! Sem vedel, da nisi tako po-gumen!«

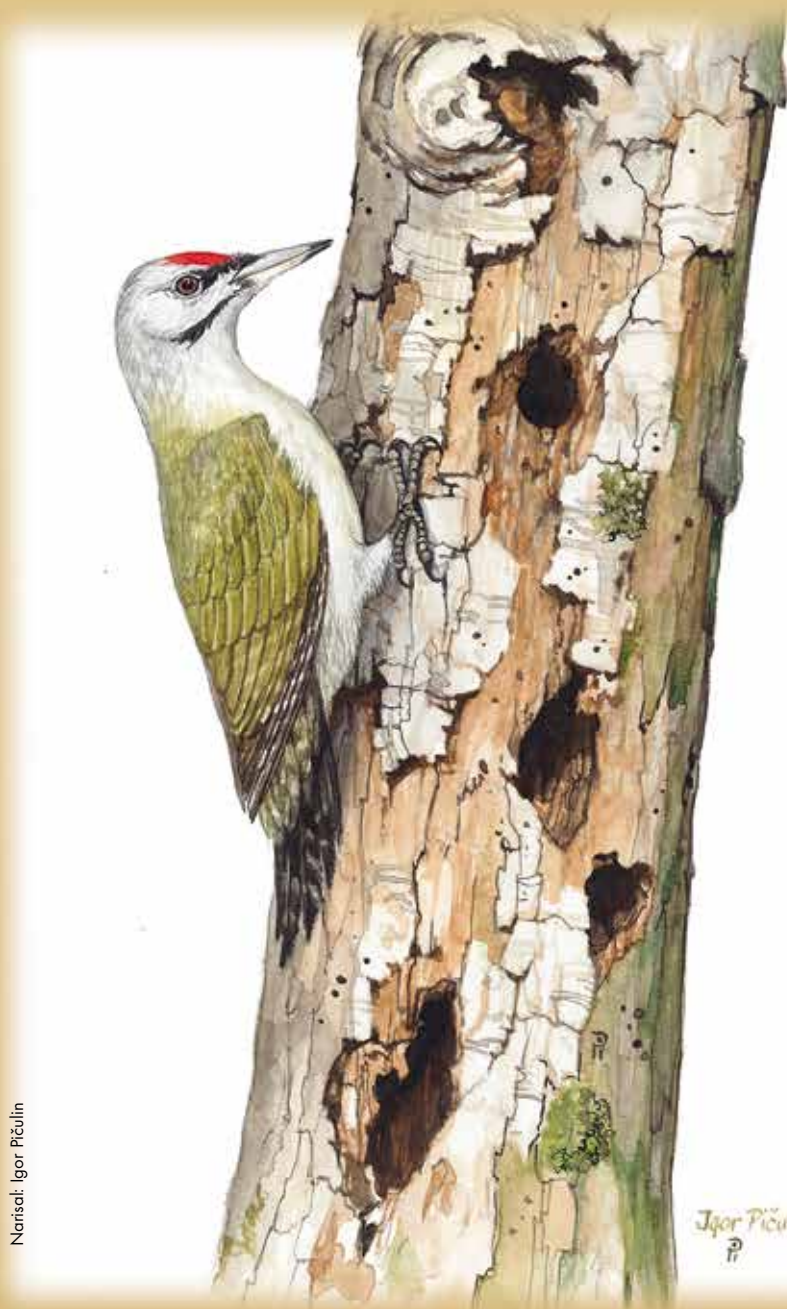
Dedek ga je presenečeno pogledal in čakal pojasnilo. Matija se je navihano nasmehnil in se popravil: »Sem vedel, da nisi tako neumen, no! Dedi, a jutri greva tudi v gozd?«

Slavko mu je pokimal ter ugotovil, da bo svojemu vnuku moral kupiti lovki klobuk, če bo vsak dan z njim hodil v gozd. Bog ve, morda pa bo ta virus pri-nesel tudi kaj dobrega.

Svojemu vnuku bo nekega dne zaupal resnico o izgubljenem mezinčku, do ta-krat pa to skrivnost pozna le nekaj sta-rejših lovcev, ki so šli takrat s Slavkom pogumno na lov ...

Seveda so se različice zgodbe kmalu razširile med lovci in vsak pozna neko prirejeno resnico, vsem pa je skupno, da se je Slavko junaško boril proti ...

Haha, pa ste mislili, da vam bo to za-upal? Ko bo to povedal svojemu vnuku, boste izvedeli tudi vi.

Narisol: Igor Pičulin

Igor Pičulin

to ni zgodilo med vojsko? Zakaj si šel pa z mezinčkom notri v duplo?«

»Ker sem bil frfrast, tako kot si ti. Rekel sem si, da je najbolje, če izgubim mezinček, ker je najmanjši, potem bi

ampak nisem bil prepričan, da je to ista ptica. Saj vem, da ni prav, da bi jim s svojimi prsti uničil gnezdo, samo zani-ma me, kakšna jajčka so notri!«

»No, prav, bova jutri vzela s seboj

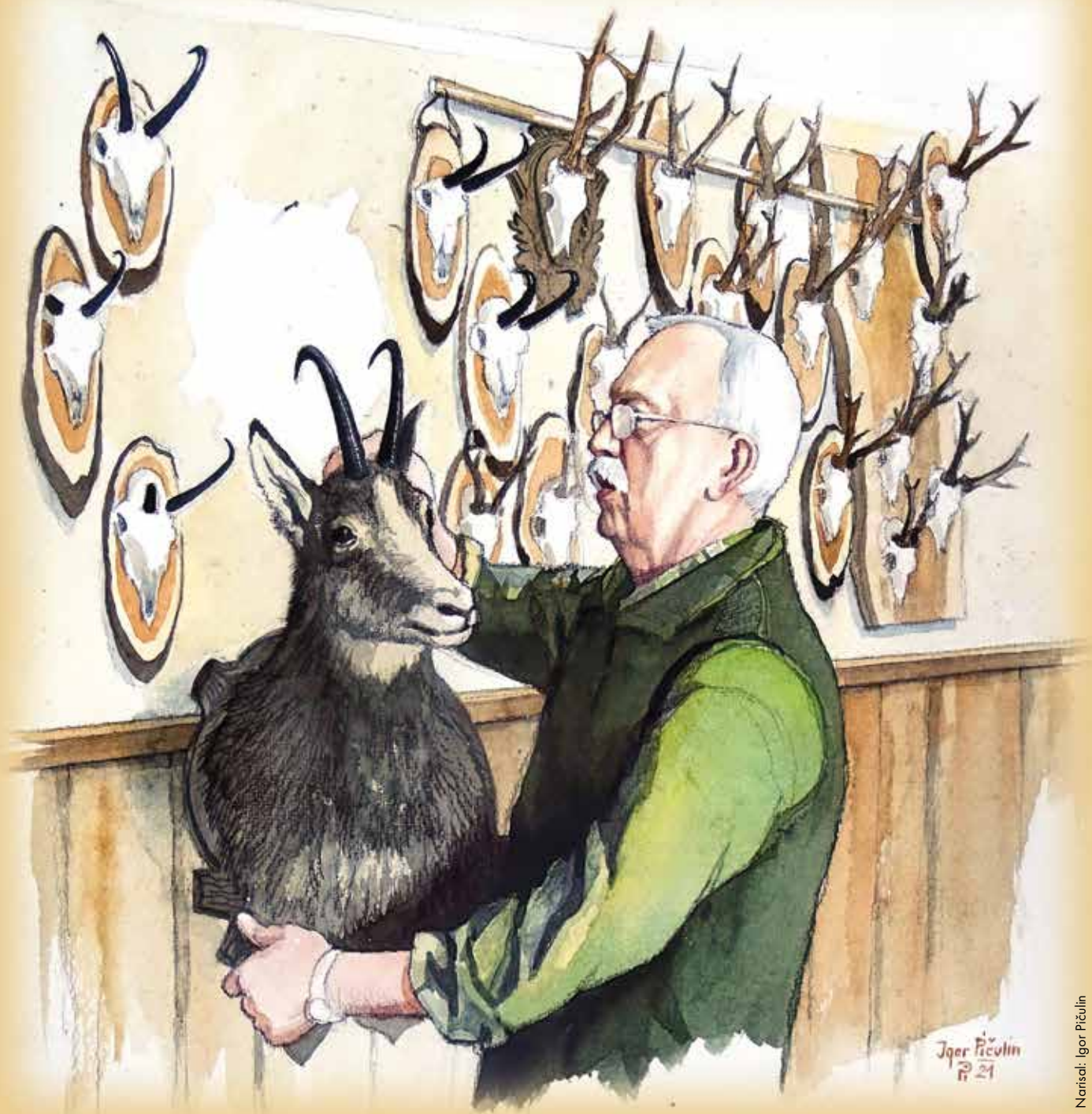
Lovska soba

TINA JERMAN

Vame strmijo steklene oči,
ki dolgo že več na nič ne prežijo,
ki ducat že let tu na steni visijo,
za njimi nikdar več ne najdeš luči.

Približam se glavi, ki raste iz stene:
»O, saj nisi nikdar bil meni sovrag!
Le kdaj bi tvoj rabelj bil tebi bi drag!
A ,zmaga‘ še zdaj mi dobro dene.«

Obrišem prah, ki se tu je nabral,
obrišem tvoj slepi, stekleni pogled.
Pri meni boš vedno ohranil ugled,
le v redkih trenutkih mi malo je žal.

Narisal: Igor Pičulin

Orel

ANDREJ RANT

Jutro se v soncu je zbudilo
in gorske vrhove pozlatilo ...
Vrh hriba skrit v ruševju sem stal
in pritajeno se ruševcu oglašal ...

»Čou ši, čou ši!« sem ga oponašal,
da črni svat se bi odzval
in se k družici popeljal ...

Zamišljen čakal sem sredi tišine,
kar piš nad mano zašumi –
klobuk mi z glave odleti,
padel sem v ruševju med korenine!

Orel je name priletel z višin,
pero mi pustil je v spomin ...

Narisel: Igor Pičulin

Sto let organiziranega lovstva na ptujsko-ormoškem območju

Na slovenskih tleh lovska organizacija deluje že več kot 110 let. Posamezne lovske družine se takšnemu jubileju približujejo, nekatere so čisto blizu ali celo čez, če upoštevamo različne organizacijske oblike. Lovci smo ponosni na tradicijo, ki je eno izmed naših temeljnih izhodišč. Tradicija je velika vrednost sleherne organizacije, vendar pač vsem ni dano, da bi se lahko pohvalili s tako dolgotrajno kot mi, lovci. Med tradicijo štejemo tudi lovska druženja, ki pa so že več kot eno leto precej okrnjena. Ukrepi za preprečevanje covid-19 so nam onemogočili izvedbo marsikatero lovske prireditve, ne samo na kulturnem in športnem področju, pač so posegli tudi na področje izobraževanja, lovske kinologije, mladinskih taborov in še bi lahko naštevali. Marsikatera lovska družina in območna lovska zveza se je pripravljala na kakšno pomembno prireditev, ki je nato žal ni mogla izvesti. Tudi pri nas, na Ptujsko-Ormoškem, smo želeli pripraviti svečano prireditev v počastitev 100. obletnice organiziranega lovstva na našem območju, pa še leto poprej na 30. obletnico delovanja **rogistov Zveze lovskih druženj (ZLD) Ptuj-Ormož**. Kljub

Vir: Arhiv ZLD Ptuj-Ormož

Čestitka lovcem ob stoletnici organiziranega delovanja lovstva na Ptujsko-Ormoškem, objavljena na spletni strani ZLD Ptuj - Ormož 15. maja 2021.

skrbnim pripravam nam tega ni uspelo izvesti, gotovo pa bomo obe obletnici častljivo zaznamovali v takšni ali drugačni obliki.

V fazi priprav na praznovanje 30. obletnice rogistov in 100. obletnice ZLD Ptuj-Ormož je bila prvotna ideja, da bi obe prireditvi (čeprav sta datumsko vezani na leto razlike) praznovali skupaj; iz preprostega organizacijskega razloga. Zadnja odločitev je bila, da gre za dve obletnici, ki si zaslužita samostojno prireditev. Pa saj veste: več razlogov za druženje, potem jih ne združujmo, boljše več prireditev, več razlogov za druženje, bolj se lahko posvetimo slavlencem. In tako smo imeli v programu za leto 2020 obletnico svojih rogistov, za leto 2021 pa obletnico ZLD Ptuj - Ormož. Kdo pa je sploh takrat

razmišljal o kakšni pandemiji in o prepovedi oziroma omejitvi združevanj? Nihče, tudi mi ne.

Leta 2019 smo v okviru ZLD Ptuj - Ormož začeli priprave na obe obletnici, ustanovili smo organizacijski odbor. Odbor za obletnico rogistov (**Danilo Ivanuša, Igor Fergola, Franc Slodnjak**) in preostali rogisti so vse natančno premislili in pripravili. Organizacijo dogodka smo preložili za nedoločen čas. Popolnoma podobna zgodba je z organizacijskim odborom za obeležitev 100. obletnice ZLD Ptuj - Ormož. Tudi za ta dogodek smo imenovali organizacijski odbor, ki so ga in ga še sestavljajo mag. **Emilijan Trafela**, častni predsednik, dr. **Marjan Toš**, dr. **Miroslav Luci**, dr. **Janez Petek**, **Mirko Obrban**, **Stanislav Frankež**, **Danijela Arnuš** in moja malenkost. Priprave so potekale v

Foto: Sečko Felix Kope

Rogisti ZLD Ptuj - Ormož (arhivska fotografija)

Razvitje prapora ZLD Ptuj - Ormož leta 2018

Na ZLD Ptuj - Ormož smo podelili že precej spričeval novim lov-
cem. Vsako leto smo veseli novih članov.

obliki sestankov že v letu 2019, izdelali smo načrt aktivnosti in vse drugo. Začele so se priprave in zbiranje gradiva za zbornik, ki naj bi obeležil pomembne dogodke v naši bogati zgodovini. Člani organizacijskega odbora, ki je imel tudi vlogo uredniškega odbora, smo nalogo prevzeli z veliko skrbnostjo in odgovornostjo. Izdelali smo celostno podobo, določili datum praznovanja, ki naj bi bil 15. maj 2021, našli ugleden prostor v Viteški dvorani ptujskega gradu. Potem pa ... se je vse ustavilo, ustavilo za nedoločen čas. Skrbno spremljamo ukrepe »popuščanja prepovedi združevanja«, da bomo prišli na tisto številko, ob kateri se bomo lahko zahvalili vsem lovcev, ki so zaslužni za takšen jubilej. Morda bomo v času, ko boste brali ta prispevek, dogodek celo že lahko organizirali.

Razmišljali smo celo, da bi celoten dogodek izvedli v spletni obliki, kar ne bi bilo nič novega v sedanjem času. Nekatere organizacije so se takšnih dogodkov posluževale. Vendar menimo, da bi bila izvedba dogodka na takšen način preveč brezosebna, brez čustev, brez pravega odnosa do dogajanja, ki je potekalo v minulih sto letih organiziranega lovstva na našem območju. Naši člani zagotovo ne bi bili zadovoljni in jaz jih še kako razumem ter podpiram pri takem razmišljanju.

Na dan obletnice smo svojim lovcem izrekli čestitke. Častni predsednik ZLD Ptuj - Ormož mag. Trafela je kot predsednik

te zveze z najdaljšim stažem imel prvi čast, da se je s poslanico obrnil na naše lovce. Kot se spodobi, sem za njim čestitko poslal tudi sam. Obe smo objavili na spletni strani naše območne lovske zveze. Član organizacijskega in uredniškega odbora za pripravo obletnice, dr. Toš, je poskrbel, da je bila novica objavljena v lokalnih medijih, poskrbel pa je tudi za objavo na spletni strani LZS (*Stoletno tradicijo ptujskega lovstva uspešno nadaljuje Zveza lovskih društev Ptuj - Ormož* – www.lovska-zveza.si). Lahko bi zapisal, da smo v okviru možnosti lovce in javnost spomnili na zavidljiv jubilej: sto let lovstva na ptujsko-ormoškem območju.

Kot sem že navedel, bomo izdelali tudi zbornik delovanja. V tem obdobju je bilo veliko dogodkov, ki bodo predstavljeni v zborniku, vsaj bistvene značilnosti obdobja. Lovstvo na našem koncu je prešlo obdobje po prvi svetovni vojni, obdobje med drugo svetovno vojno in po njej, doživelo in preživelo različne lovske ureditve, lovci so bili vključeni v osamosvojitveno vojno. Kmalu bomo na naši *Zlatorogovi vili* na Ptujju odkrili ploščo in tako obeležili objekt, v katerem je bilo skladiščeno orožje med osamosvojitveno vojno. Pred koncem stoletnice smo imeli prvič izobraževanje in izpit lovskih pripravnikov na daljavo. V tem trenutku nepomembna, ampak za prihodnost pomembna prelomnica.

Pri pisanju tega prispevka sem razmišljal, kako podrobno

naj opišem delovanje lovstva na Ptujsko-Ormoškem, pa sem si rekel, da bi bilo karkoli napisano iz zgodovine neumestno. Zakaj bi trgal posamezne dele zgodovine, ki je tako čudovita celota in bi jo bil greh trgati?

Med pomembne dejavnosti naše območne lovske zveze spada tudi
lovsko strelstvo in z njim povezane tekme.

Menim, da bo toliko zanimiveje poseči po izdanem zborniku, ko se bomo bralci lahko zatopili v lovsko zgodovino in jo doživljali kot celoto. Kot celoto, dolgih sto let. Tudi sam se tega veselim in sem v pričakovanju, tako kot smo zmeraj na preži, ko čakamo, da se nam delčki naravne lepote prikažejo v različnih trenutkih ter v edinstvenih in neponovljivih oblikah.

Vsem lovcem, ki so gradili lovsko organizacijo na Ptujsko-Ormoškem, se v imenu

takrat niso priznali, sami pa se verjetno tega tudi niso zavedali. In vsi razlogi, zaradi katerih so gradili lovsko organizacijo, veljajo še dandanes. Vsem zdajšnjim generacijam lovcev pa iskrene čestitke ob praznovanju. In še poduk nam vsem: vse, kar počnemo, bodo nekoč naši zanamci pisali o nas. Kako nas bodo ocenili, pa je odvisno od naših ravnanj v prihodnosti. Načela, stara več kot sto let, so preverjena.

Dr. Srečko Felix Kropeta,
predsednik ZLD Ptuj - Ormož

Vtis o izobraževanju lovskih čuvajev in opravljanju izpitov na daljavo

Uvodnik doc. dr. Srečka Felixa Kropeta, ki je bil objavljen v glasilu *Lovec*, št. 3/2021, me je

spodbudil, da zapišem nekaj svojih vtisov in razmišljanj o lanskem usposabljanju in letošnji izvedbi izpitov za lovske čuvaje.

Da so spremembe edina stalnica v življenju, je povsem res. Res pa je, da smo ljudje splošno nagnjeni, da nočemo sprememb. Tudi sama sem bila pred časom

med njimi. Ne rečem, da sem se od takrat v popolnosti spremenila in povsem vzljubila spremembe, sem pa pred leti dojela, da če se jim ne bom prilagajala in šla s časom naprej, bom obstala, kar pa v času nenehnih sprememb zagotovo ni dobro. Kaj botruje spremembam? Nenehno na-

predovanje v znanju človeštva. Če je še pred sto leti znanje napredovalo počasi, se dandanes čas podvajanja znanja meri v mesecih. Sodobna računalniška in komunikacijska tehnologija, ki je dostopna tudi »navadnim smrtnikom«, je na tržišču dostopna nekaj desetletij. Četudi se

večkrat zgražamo, da je tehnologija preplavila svet in da smo postali odvisni od nje, se je kot še kako potrebna pokazala lani, ko se je življenje upočasnilo zaradi situacije s pandemijo. Potrebna je bila hitra prilagodljivost podjetij in organizacij v delovanju, da so strankam po najboljših močeh nudili čim več, kar so v dani situaciji lahko: od tekočih informacij pa vse do naročila blaga. In kako je vse to povezano z izobraževanjem lovskih čuvajev?

Je kar nekaj stičnih točk. Pa naj

za lovske čuvaje. Lani septembra in oktobra sem bila udeleženka usposabljanja za lovske čuvaje, ki je potekalo v Celju, obiskovalo pa ga je okoli 55 udeležencev. Predavanja so bila skoraj stoočstotno v klasični obliki, torej fizično v Šolskem centru Celje, čeprav bi lahko izobraževanje izvedli v živo prek spleta. Le eden izmed predavateljev je izvedel usposabljanje prek spleta, udeleženci pa smo bili v tistem času v skupni predavalnici in spremljali predavanje. Veste, da toliko, kolikor je

Foto: Lidija Senič

Lovski čuvaji delujejo spomladi, poleti, jeseni ...

začnem najprej z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževalne namene na splošno. Do lani so le redke šole, od nižje do višje ravni, in druge institucije, ki se ukvarjajo z organizacijo izobraževanja in usposabljanja, izvajale izobraževanja s pomočjo omenjene tehnologije na daljavo. Koronasituacija je tako terjala tudi spremembe v načinu izobraževanja. Ob prvem valu epidemije so nekatere od njih delovale proaktivno, to je spodbudno in odgovorno glede na razpoložljive možnosti, druge počasi. Vendar so tudi slednje spoznale, da lahko z relativno majhnimi stroški, voljo predavateljev in začetno podporo tistih, ki obvladajo to tehnologijo, prav tako dobro izvedejo usposabljanja in marsikomu v tiski, ko je bilo onemogočeno druženje, na tak način popolnijo dan. Zaposlena sem v društveni organizaciji, v kateri se prav tako ukvarjamo z usposabljanji članov in lahko zatrdim, da smo v prvem valu epidemije delovali proaktivno, čeprav brez predhodnih tovrstnih izkušenj. Najlepši od vsega pa so bili pozitivni odzivi udeležencev na tovrstno obliko usposabljanja.

A naj se vrnem k izobraževanju

ljudi, je tudi želja in mnenj. Tako je enim ustrezala tovrstna oblika usposabljanja, drugi bi se ga lotili na drugačen način, prek videokonference, ki bi jo lahko spremljali kar od doma. Prepričana sem, da je organizator usposabljanja pretehtal obe možnosti in se takrat odločil za najprimernejšo. Usposabljanju naj bi sledili izpiti v začetku novembra. Na žalost so bili odpovedani zaradi novih ukrepov Vlade, povezanih s koronasituacijo. Spraševala sem se, za koliko časa bodo izpiti pomaknjeni v poznejši čas? Zakaj jih ne izvedejo prek spletne platforme? Odgovorov seveda ni bilo, kajti vprašanj nisem naslovila na **Lovsko zvezo Slovenije**, res pa je, da sem v tem delu tudi od organizatorja pričakovala odziv. Po dobrih dveh mesecih, torej v začetku letošnjega januarja, smo od zveze prejeli obvestilo, da išče možnosti glede izvedbe izpitov za lovske čuvaje na izbrani lokaciji, in poizvedbo, ali bi nam ustrezalo zaključni izpit opravljati prek spleta in ali imamo za tako obliko izvedbe tehnične možnosti. Konec januarja smo prejeli še eno obvestilo, v katerem so nas obvestili, da bodo izpiti potekali na daljavo v petek, 19., in soboto,

Foto: Lidija Senič

... in pozimi. Pri opravljanju lovskočuvajske službe se prilagajajo. Prilagoditev, da so bili izpiti za lovske čuvaje zaradi epidemije covid-19 s pomočjo sodobne tehnologije, je bila po mojem mnenju v dani situaciji odlična rešitev.

20. februarja. Predvidevam, da je predhodno večina udeležencev potrdila, da jim ustreza tovrsten način preverjanja znanja. Termin za opravljanje preverjanja znanja smo dobili na elektronske naslove dan pred izpitom, kar bi po moji oceni lahko organizator sporočil že prej. Ko je napočil moj čas za opravljanje izpitov, priznam, da je bila prisotna trema, podobno, kot bi izpite opravljala fizično. Sama razporeditev izpitov pri šestih izpraševalcih je bila pri meni dokaj strnjena, vem pa, da so imeli nekateri precejšen razmik med posameznimi izpraševalci. Sama bi vmesni čas zagotovo izkoristila za ponavljanje vsebin naslednjega izpita, ne vem pa, kako je to ustrezalo preostalim. Izkazalo se je, da so bili izpiti izvedeni brez posebnih motenj, s predavatelji pa smo si bili prek zaslonov na tak način bliže, kot bi bili, če bi izpit opravljali fizično. Meni je tovrsten način preverjanja znanja ustrezal, res pa je, da tudi v službi veliko uporabljam tovrstno tehnologijo. Verjamem tudi, da je bil za tiste, ki takega načina nikoli niso uporabljali ali le

redko, to večji izziv. Zagotovo je bila izpeljava tovrstnega izpita velik organizacijski zalogaj za zvezo. Glede na dosedanje izkušnje predvidevam, da bo zveza s spletnimi izobraževanji oziroma usposabljanji za lovce nadaljevala, seveda pa še vedno izvajala tudi klasično obliko, ki je večini bolj po godu.

Za zaključek naj omenim, da sodobne tehnologije gotovo ne morejo nadomestiti pristnega stika z ljudmi. Konec koncev smo ljudje in potrebujemo fizični stik. Vendar si zamislite, kako bi ob omejitvah, ki so nas za daljši čas osamile drug od drugega, delovali brez take tehnologije. Verjamem, da je veliko vas drugače mislečih in prav je tako. Vsak mora zase razmisliti, kaj mu prinašajo spremembe in se jim prilagajati, dokler mi prinašajo zadovoljstvo in mi ne škodujejo. In še enkrat: zame so bili tovrstno izpeljani izpiti za lovske čuvaje v dani situaciji odlična rešitev.

Lidija Senič

Sely de Brea Šubic: odgovorna vzdrževalka lovskega tovarištva, izobraževanja in kulture

Že več kot stoletje je dejstvo, da slovensko lovstvo še zdaleč niso samo uspešno upravljanje z divjadjo, odgovoren odstrel, kinologija in strelstvo, ampak ga tudi posebej plemenitijo, širijo in povezujejo kultura, informiranje in izobraževanje. Za vso to popotnico je zaslužnih veliko posameznikov, ki so delovali na različnih področjih lovske dejavnosti. Taki zaslužni može so lepo predstavljeni tudi v *Lovcu* v rubriki *Lovske osebnosti* avtorja dr. Marjana Toša. A poleg njih je še veliko lovcev, ki so prav tako postavljali temelje zgodovini slovenskega lovstva s svojim znanjem in aktivnostjo. Med njimi tudi v Španiji rojena zdaj 86-letna Sely de Brea Šubic, ki že vrsto let živi v Sloveniji. Je vzdrževalka lovskega tovarištva, izobraževanja in kulture. Znana je po svoji pokončni in ponosni držji, z veliko teoretičnega znanja in splošne razgledanosti ter s kritičnim pogledom na zdajšnje družbeno in lovsko stvarnost.

Na kratko o Sely de Brea Šubic

Je članica **Lovske družine (LD) Poljane** na Gorenjskem, kjer je od lovskega izpita, opravljenega leta 1990, pustila svoje sledi predvsem pri delu z mladimi in s svojim kulturnim delovanjem. Je upokojena učiteljica razrednega pouka, lovska pedagoginja, kinologinja, lovska čuvajka, strelska sodnica, ocenjevalka lovske trofeje, dopisnica *Lovca* in veteranka vojne za Slovenijo.

Organizirala je več likovnih razstav priznanih umetnikov v galeriji lovske družine, ki je odprta za vse krajanje, je sourednica *Biltena LD Poljane* ob 50-letnici, sodelovala je s **Slovensko akademijo znanosti in umetnosti** ob postavitvi spominskega obeležja geografu **Janezu Jesenku**, ki se je rodil v hiši, kjer je zdaj lovski dom LD Poljane. Njen prispevek je viden tudi v **Zvezi lovske družine (ZLD) Gorenjske**, kjer je bila 20 let predsednica izobraževalne komisije.

Podpisala se je pod strokovne članke, objavljene v biltenu ob 50. obletnici ZLD Gorenjske in v zbiranki *Lovski prapor* na Gorenjskem (pri tej publikaciji je bila tudi sourednica). Bila je soavtorica priprave programa,

z gibanke in strokovnih člankov ob 100-letnici revije *Lovec – V deželi Zlatoroga*. Sodelovala je tudi pri organizaciji lovskega tabora mladim in likovne kolonije za lovce, umetniške ustvarjalce. Dva mandata je bila tudi podpredsednica Izobraževalne komisije pri **Lovski zvezi Slovenije (LZS)**.

Je predavateljica lovskega pripravnika, mentorjem in čuvajem, je avtorica priročnika *Mentor in lovski pripravek*. V knjigi Zlatorogove knjižnice *Divjad in lovstvo* je avtorica poglavja o lovski kulturi. Ima status lovske mojstrice in lovske čuvajke, je mentorica, preglednica uplenjene divjadi, strelska sodnica in ocenjevalka lovske trofeje. Je tudi veteranka vojne za Slovenijo 1991.

Foto: Osební arhív Sely de Brea Šubic

Sely de Brea Šubic s svojim možem, slikarjem Ivetom Šubicem. Fotografija je bila posneta leta 1998.

Za svoj prispevek lovstvu in ribištvu je prejela več lovskega in ribiškega priznanja: bronasto in zlato plaketo ZLD Gorenjske, bronasti in zlati znak za lovske zasluge in red za lovske zasluge III. stopnje LZS ter reda III. in II. stopnje za ribiške zasluge **Ribiške zveze Slovenije**. Leta 1987 je bila tudi prejemnica nagrade **Občine Škofja Loka**.

Bi bralcem Lovca zaupala del svojega pestrega življenja? Kdaj in zakaj je bila tvoja družina prisiljena priti v Slovenijo?

Moje rodno mesto je Barcelona v avtonomni skupnosti Katalonija. Poleg slovenskega državljanstva imam tudi špansko in sem katalonske narodnosti. Katalonci so samostojen narod, ker imajo svoj jezik, kulturo, narodne običaje ...

Po koncu arabskega kalifata, ki je stoletja vladal na Iberskem polotoku, so se združevali in razdruževali razne kraljevine. Začele so se večstoletne vojne in zavzemanje za samostojnost, ki traja še danes. Rodila sem se v času, ko je

Katalonija dobila svoj prvi statut o avtonomiji (1931–1939). Oče je bil visok funkcionar na obrambnem ministrstvu. Ta idila je trajala le nekaj let. Republikanske sile, pri katerih je bil oče, so bile v državljanski vojni poražene. Na oblast je prišel general Franco, ki je popolnoma zatrl avtonomijo in kulturo Katalonije. Prepovedal je celo katalonski jezik in narodne plesje.

Oče se je z ostanki vojske umaknil; za njim je bila razpisana tiralica. Mama, noseča, in moja mlajša sestra smo morale zapustiti dom in iti v pregnanstvo za očetom. Sestra s prtljago na oslu in jaz peš z mamo čez gorate Pireneje do kraja Viella, kjer je bil oče. Skupaj smo se lahko ob-

ne. Ta vrednota ni za vse enaka. V svobodi so osnovne človekove pravice. V moji tretji vojni, kjer sem aktivno sodelovala in ko sem se po vseh dnevih in nočeh hoje po Polhograjskih Dolomitih vrnila domov, je na zidu moje hiše pisalo »Tu smo Slovenci« s podobo knežjega kamna poleg in dvema anonimkama s podobno vsebino.

Kako naj razumem svobodo, če lovec izjavi, da tujec ne bo učil slovenskih lovcev, ali drug lovec, ki je iz svojega političnega piedestala vehementno oznanjal po svoje razumljene rasistične ideje? Za menoj so tri vojne, dva fašizma, nacizem in še vedno prisoten rasizem in ksenofobizem. Strah me je časa, iz katerega ne morem izstopiti, časa, ko se žonglira z vrednotami, z vero, z domovino, s pravom – tako v moji prvi in današnji domovini.

Zakaj si postala lovka? Si članica LD Poljane in Ribiške družine Žiri. Ker veliko živiš v naravi, nas zanima tvoje mnenje o njeni ogroženosti.

Če se izrazim nekoliko metaforično, sem lovka že iz pradednine, ko sem pred špansko votlino Altamira s krepelcem kaj uplenila. Enako čuteč, kot mi je bil oni prazgodovinski človek v jamah s slikanjem živalskih podob, ki so veličastne in jih doživljamo skozi kulturo jamskega človeka kot svojo identiteto. Tega čutenja se več ne zavemo, a ga nosimo v sebi, v svoji podzavesti kot globoka doživljanja in tudi kot praobčutek nekega davnega izkustva in obstoja.

Na ribolovu čakam na zlato ribico, da bi mi izpolnila eno samo željo – čisto vodo. Počasi le dojemamo, da je onesnaženost zemlje in vode osebni in družbeni moralni problem. Toda poleg vedenja so pomembna tudi druga področja našega bivanja – to je svet vrednot. To je čustvena spoznavna stran nekega dejstva. Voda nam je le potrošna dobrina, ker smo z njo izgubili osebni – čustveni stik. Vodo imajo v simboličnem smislu vse religije, saj pomeni vir življenja, očiščenja, obnavljanja. Imejmo jo ponovno za božansko. Če bo voda zdrava, bo živel tudi gozd. Kelti so se bali, da se nanje ne bi zrušilo nebo. Častili so drevesa, ker so bili prepričani, da le-ta držijo nebesni svod. Narava nas že kaznuje z vsemi mogočimi ujami zaradi brezvestnega posega v to naravno dobrino.

Na lovu čakam belega jelena, ki po nordijski mitologiji prinaša mir in srečo v ta turoben čas virusov, nečastnih duš in nepoštenih glav. Da bi vendarle uzrli nastajajo-

jemali le dva dni, ko je moral pred falango zbežati v Francijo. Nikoli več ga nismo videli. Mamo so zaprli in jo obsodili na smrt. V zaporu je rodila mojega brata. Zapora jo je rešil Francov častnik. Begunci v lastni domovini, sami brez vsega. Zapuščeni med tujci. Po dveh letih smo se vrnili v Barcelono. Ostali smo na cesti pred zaprtim portonom svojega doma brez vsega. Brez pravic. Brez dostojanstva. Mamo s tremi otroki je Francov fašizem izgnal. Zopet smo bili begunci.

Potovali smo z ladjo iz Barcelone v Genovo in nato na Primorsko. A vojna je svoje dolge lovke iztegovala še naprej v čas druge svetovne vojne in moje druge vojne, v čas Mussolinijevega fašizma, v čas raznarodovanja in pretepanja v italijanski šoli. Doživljanje grozote Hitlerjevega nacizma podoživljam še danes ob vsakodnevnih poročilih o vojnah v svetu.

Mama mi je ob koncu vojne razlagala, kaj je svoboda, a je nisem razumela in je tudi danes

čo zarjo in raztopili to neznosno malodušje.

Ves čas se aktivno ukvarjaš z izobraževanjem lovcev. Je po tvoji oceni izobraževanje slovenskih lovcev dovolj kakovostno? Kaj bi bilo – glede na tvoje dolgoletne izkušnje na področju lovskega izobraževanja – morda treba spremeniti ali dodati?

Življenje okrog nas, tudi znanost, se vse hitreje spreminja. Zdaj vemo, da se moramo učiti vse življenje. Učenje skozi vse življenje, torej vseživljenjsko učenje, nam omogoča, da se razvijamo strokovno in osebnostno. Še posebno velja za nas lovce, ker smo naravovarstveniki in posegamo v živo substanco. A razlikovati moramo med vseživljenjskim učenjem in izobraževanjem v ožjem smislu.

V življenju se najpogosteje učimo neformalno, ne da bi se tega zavedali, na primer pri izkušnjah v lovu, pri delu v službi ali doma, drug od drugega. **Izobraževanje** pa je organizirano učenje. V tem primeru je izobraževalni program uradno potrjen, njegov potek pa strokovno organiziran in nadziran, praviloma s poukom in predavateljem in zaključeno s preverjanjem znanja.

Program za lovske pripravnike je kakovosten in da dovolj osnovnega znanja. Pri mentorjih in lovskih čuvajih pa se to osnovno znanje ne dopolnjuje. Prvotno je bilo predvidenih sto ur izobraževanja, a se je njihov obseg na nek čuden način zmanjšal za več kot polovico. Ne razumem, zakaj je Zavodu za gozdove Slovenije to ustrezalo in pri tem niso vključili niti svoje stroke – znanja o gozdu, ki je za lovske čuvaje nujno. Učiti se je kakor plavati proti toku. Za hip se ustaviš in že te odnese nazaj. Tako pravi ruski pregovor:

Veliko ti pomeni tudi lovska kultura. V knjigi Zlatorogove knjižnice Divjad in lovstvo je tudi tvoj prispevek o kulturi, tvoj soprog je bil slikar Ive Šubic, skladatelj Marjan Gabrijelič pa ti je posvetil tri skladbe Lovske fanfare in pripisal »Moji prijateljci Sely in lovcem, prijaznim do narave«.

Ko so Slovenci v šestnajstem stoletju dobili Trubarjevo Abecedo, so Španci približno v istem času že izdali Cervantesov novodobni roman Don Kihot. A v teh petsto letih je slovenski majhen narod s svojo kulturo tam, kjer so drugi evropski narodi z bogatim kulturnim zakladom, ki ima svoje zgodovinsko-kulturno izročilo. Narod, ki ima edini svoj kulturni

praznik. Slovenski narodni značaj varujemo tudi s svojo lovsko kulturo v najširšem smislu.

V petdesetih letih, ko so se ustanovljale lovske družine, se je tod slišal le glas volovskega roga za pastirsko in lovsko signalizacijo. Ob prvem srečanju gorenskih lovcev, ki je bilo leta 1970 v Ribnem, Slovenci nismo imeli ne lovskega pevskega zbora niti lovskih rogistov, ki bi popestrili slovesnost. Takrat so prišli lovski rogisti iz Železne Kaple. Današnja bogata lovska kultura je del slovenske kulturne zakladnice in kot taka nas utrjuje kot narod. Bolj kot je kultura in umetnost slovenska, bolj je evropska in bolj je lahko svetovna. Imamo torej dovolj žlic, da lahko brez občutka manjvred-

ljala delo avtorja Janeza Črnača. Kaj meniš, kako se je ta kodeks vključil v lovčev zavest, kako ga ocenjuješ in kakšen je njegov vpliv na zdajšnje slovensko lovstvo?

Hans Küng v svoji knjigi Projekt Weltethos (povzetek) govori o svetovni etiki, ki je pomembna za mir in preživetje, ker ima svet, v katerem živimo, možnost za preživetje samo, če ne bo v njem več področij z različnimi, nasprotnimi in celo med seboj spodbijajočimi se etikami. Ta svet potrebuje en sam temeljni etos.

Lovci imamo v nahrbtniku ali v možganskih zapisih dve tablici z besedili. Na prvi tablici je program lovskega kluba, ustanovljenega leta 1907. Po več kot sto

venskih lovcev, katerega avtor je Janez Črnač. To je prvi tak dokument na svetu s tega področja. Prav zaradi etičnega kodeksa je lovska organizacija tudi uspela ohraniti javni interes v času denacionalizacije, ko so novi lastniki gozdov in zemljišč zahtevali tudi pravico do lova po zakupnem sistemu lovišč. Prepričana sem, da v današnjih družbenih razmerah in v lovstvu ne bi več uspeli uveljaviti takega etičnega kodeksa, kot ga imamo. Prešli smo v obdobje, ko imajo lastniki kapitala odločilen vpliv pri zahtevah, da je merilo uspeha samo dobiček, tudi pri izkoriščanju in na škodo narave, s tem pa tudi do divjadi in ljudi in lovstva.

Lovci ne odločamo več o višini odstrela, ampak resor za kmetijstvo in gozdarstvo, ki je večkrat pod pritiski lobijev zasebnih lastnikov. Dosedanji primeri, ki so razburili lovce in javnost, se še niso poglobili, na primer nestrokovno poseganje v populacijo jelenov, medvedov, volkov. Sedaj je aktualen virus afriške prašičje kuge, zaradi katerega je oblast dovolila za lov celo vojaško orožje z dušilci zvoka in s pripomočki za nočni lov, kar je sramota in povsem v nasprotju z vsemi načeli etike. To spominja na lov v srednjem veku, ko so brez usmiljenja z loki in kopjem zganjali divjad v ograde in grajska dvorišča. Rezultat je enak – pomor divjadi. Natura impedit, ne surdus mutusve iudex sit. (Narava preprečuje, da bi gluhi ali nemi postali sodniki).

Ne pozabimo, da so etične norme trajne in nad zakoni in predpisi, ki se hitro spreminjajo, še posebno ob menjavah vodilnih politikov in s tem tudi politike. Samo naša moralna ali duhovna inteligenca omogoča razlikovati med dobrim in slabim in kaj je nujno in vredno narediti in potem odločati po lastni vesti, ker je vest odsev tistega, kar je najgloblje zakoreninjeno v naši notranjosti in je najvišja norma etičnega ravnanja.

Je po tvoji oceni zdajšnje lovstvo dovolj trdno in med seboj tovariško povezano ter spoštovano, kot je bilo denimo še pred nekaj desetletji? Vem, da si si že od nekdaj zelo blizu z nekaterimi zaslužnimi in prepoznanimi slovenskimi lovskimi strokovnjaki in naravovarstveniki, ki drugače gledajo na naše lovstvo. Jih zaradi tega nekateri neupravičeno odklanjajo? Zakaj?

Torej naj odprem Pandorino skrinjico. Ne! Ti, ki bi jih morala naštet, so znani, ker so ljudje svojega časa. Njihova dela so odraz

Sely z divjim petelinom pod Golico leta 2016. Po srečanju z njim so ji ostale podplutbe na mečih in rana na roki.

nosti zajemamo iz skupne evropske skleda. Vendar je v tej skledi, v kateri si sicer ustvarimo prijetno domovanje, lahko zelo hitro zahtohlo in nevzdržno vzdušje, kjer bo vseskozi zmanjkovalo kisika, če bomo pozabili vzeti s seboj tisto, kar nas označuje za edinstvene – svojo kulturo. To je treba poudariti in končno razumeti; edina, ki nas določa, ki nas dela drugačne in nam kot narodu omogoča preživetje.

Umetnost ni več nekaj, kar naj bi nas razlikovalo od preostale narave, temveč je glas narave v nas. Razumimo že, da je kultura pomembna in njen osnovni smisel je predvsem, da ohranja obstoj, se prilagaja ljudem in naravi in zagotavlja napredek. Umetnost ne potrebuje človeka, človek potrebuje umetnost. In to še toliko bolj v današnjem nabuhlem, zmaterializiranim in ekraniziranim svetu.

Pri nastajanju Etičnega kodeksa slovenskih lovcev si sprem-

štirinajstih letih ni treba ničesar odvzeti in ničesar dodati. Vsebinske tablice je še vedno naša »zaveza«. Na drugi tablici je napisan Etični kodeks slovenskih lovcev. Njena vsebina je naša »obveza«, ker smo slavnostno zaprisegli.

Po drugi svetovni vojni se je spremenila družbena nadstavba in tako tudi stanje zavesti, ki je pogojevalo, da je prišlo do sprememb tudi v lovstvu. Odpravljen je bil zakupni sistem in ustanovljene so bile lovske družine. Vsak je lahko postal lovec. To je pomenilo svoboden lov, ki ga na tem ozemlju ni bilo več že od zatonu Karantanije. LZS je postala članica Združenja zvez za lov in varstvo divjadi v Evropski uniji (FACE) in Mednarodnega sveta za lovstvo in ohranjanje divjadi (CIC), kjer so bili v vodstvu tudi naši predstavniki: Veljko Varičak, Marko Bulc ...

Po temeljitih pripravih in posvetih so sprejeli na občnem zboru LZS leta 1998 Etični kodeks slo-

konkretne družbene stvarnosti, ki jih obdaja, imajo vero vase in morajo delovati, ker zanje ni drugega zdravila kot delovanje z željo, da bi njihove misli zaživele. Večina njihovega razmišljanja je kritika tudi današnje lovske stvarnosti, kjer ustvarjalnost in inteligenca večkrat nista vedno zaželeni. Tu imam v mislih prav predlog o ustanovitvi Strateškega sveta s svojimi konkretnimi dobrimi predlogi, na katerega nismo dočakali niti odgovora. Zavedajmo se, da ne moremo brez medsebojne povezanosti v znanju in delovanju, saj imamo to še globoko zakoreninjeno v svoji naravi že od davnine zaradi preživetja.

Kakšno je tvoje mnenje o tem, da so lovske družine priznali naravovarstveni značaj?

Priznali so nam nekaj, kar je že dolgo v naši zavesti in delovanju. To imamo napisano že od leta 1907 – lovci so zaščitniki narave. Res je, da bi morali delati bolj načrtno in se predvsem dodatno izobraževati. Zakaj še nimamo definicije o lovstvu? Definicija ne našteva členov zakona, ampak vsebuje nadrejen pojem, ki pove bistvo dejavnosti – to je za nas naravovarstvo, ki je nadrejen pojem. To pomeni, da je lovstvo naravovarstvena dejavnost. Po logičnem sklepanju pomeni veliko več kot to, da smo lovci naravovarstveniki. Posledično bi to pomenilo spremembe. Aristotel je tristo let pred našim štetjem uporabil izraz »ousia«, kar pomeni bistvo.

Letos julija bo že 30 let, odkar smo leta 1991 tudi mnogi slovenski lovci in lovke sodelovali v osamosvojitveni vojni. Si veteranka vojne za Slovenijo, saj si bila med mnogimi lovci, ki ste se s puško v roki borili za Slovenijo. A mnogi slovenski lovci in lovke, ki so tudi sodelovali v logistiki in se izpostavljali zaradi skrivanja orožja ter drugače pomagali borbem, so po 30 letih kar razočarani, saj mnogi nimajo nič priznanega.

Jim država dela krivico? Vsaj LZS nanje ni pozabila, ko je v trajen spomin na leto 1991 izdala publikacijo Slovenski lovci v vojni za Slovenijo, letos pa

Rimljanov ... do nacistov. Po dvatisočletni diaspori, razseljenosti, so se spet vrnili v obljubljeni deželo. Pisatelj Sašo Vuga je napisal, da je Dražgoška bitka slovenska

Foto: Osební archiv Sely de Brea Šubic

Viharnik na Blegošu leta 2007: Sely pravi, da še vedno kljubujeta vsem ujman in strelam.

tudi ponatis. Kakšno je tvoje mnenje?

Obisk Masade, gore, ki je znana po uporabi Izraelcev proti Rimljanom, me je močno pretresel. Za Izraelce je ta gora sveta prav zaradi tega upora. To je njihova identiteta. Pred 3000 leti je majhen narod Hebrejcev ohranil sebe in svojo identiteto tako, da si je dejanja svojih mož od Abrahama do Salamona zapomnil, jih zapisal in jih imel nenehno v mislih. Tako je preživel pogrom Babiloncev,

Masada. Ampak dražgoški upor bi nekateri črtali iz zgodovine. Svojo lastno identiteto. Uresničuje se oskrunjenje neoskrunljivega.

Čutim se sama in osamljena v neki duhovni puščavi, ker drvim v tisto nekaj, čemur bi se morala normalna pamet upreti. Slovenski narod, ki se mu zgodovina ponavlja, kot se v fugi ponovi glasbena fraza. Narod, ki ni nikoli imel ne svojih kraljev ne suverene države. Narodu, ki mu je v bledem spominu ostal le knez Valuk, se je

v tretje le posrečilo. Poskusil je Primož Trubar, leta 1918 Rudolf Maister, nato osvobodilni boj leta 1945 in končno osamosvojitve leta 1991. Majhen narod si ne more privoščiti, da bi pozabil ali celo brisal vsa dogajanja in posameznike, ki so prispevali k identiteti naroda. Vsi od nas. Brez njih nas je manj. Pa vendar se sprašujem, ali bo slovenstvo prav v tem občutljivem času, ko le-to postaja del moderne evropske zavesti, zašlo v svoje že znane značilnosti, ki nas blokirajo že iz časov naših dedov: nesloga, omahljivost, pehanje za prestiž, nezaupanje, žremo se med sabo – smo spet postali neznosno samozadostni in oholi, da bi bili že v naslednjem trenutku neznansko preplašeni, prepirljivi potomci svojih prepirljivih dedov?

Že škof Anton Martin Slomšek ter teolog in psiholog Anton Trstenjak sta bila mnenja, da smo Slovenci »sprt narod« (več o tem piše slednji v knjigi Misli o slovenskem človeku, izdani leta 1991, na strani 90). Sodelovanje lovcev v tej vojni je največje zgodovinsko dejanje v njegovem obstoju. Sprašujem se, zakaj v slovenskem prostoru naše delovanje v tej vojni ni nikjer izpostavljeno, tako kot bi si zaslužili. Na spletu med veterani lovci nismo omenjeni. Lovci smo s svojim delovanjem pokrivali skoraj vso Slovenijo, in to oboroženi, kar je bila skoraj vojaška formacija in je verjetno edinstven primer v Evropi. Vse moje zgornje besedovanje se nanaša prav na ta problem – brišemo lastno lovsko zgodovino in s tem tudi svojo identiteto. Hvalevredna je publikacija Slovenski lovci v vojni za Slovenijo, a je premalo za uveljavitev v odprt slovenski prostor.

Ad meliora tempora! (Na boljše čase!)

Sely, hvala za vse zanimive in tudi poučne odgovore. Želim ti dobrega zdravja in ostani pozitivna borka za pravično življenje!

Franc Rotar

Koroška lovska čistilna akcija

Koroški »jagri«, ki zadnjih 20 let samostojno uspešno delujejo v okviru Koroške lovske zveze (LZ), so aprila organizirali čistilne akcije v okviru svojih lovske družin in tamkajšnjih občin. Slednje so poskrbele, da je vsak udeleženec dobil vrečko, delov-

ne rokavice in plastične vrečke, poleg tega pa za malico sendvič in plastenko vode. Nova strokovna tajnica Koroške LZ Urška Dvornik, sicer članica Lovske družine (LD) Prežihovo - Kotlje, nam je maja zaupala nove podatke njihove območne lovske zveze, in sicer, da dandanes koroško lovstvo premore 1134 lovcev in 33 lovk, njihova povprečna starost pa je

55,39 leta. Ob upoštevanju navodil Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) so lovci z vrečkami v rokah neutrudno in zavzeto prečesali svoja lovišča – revirje. Revirji so različno veliki in obsegajo od 500 pa tudi do 1000 hektarjev razgibane površine.

Tudi ob letošnjih akcijah smo bili priča, da so še vedno posamezniki, ki jim je čisto vse-

eno, kako načeta je narava in se poživljajo na videz svojega bivalnega okolja. Lovci smo pričakovali, da bo v času korone manj odpadkov, saj so zbirni centri kljub zapori občin in regij delovali nemo-teno. A izkazalo se je, da koroški gozdovi in lovišča niso nič bolj čista. Res je v njih mnogo manj raznih odpadkov, tudi nevarnih, in črna odlagališča ne nastajajo

Izjava lovskega inšpektorja **Bojana Kotnika** z dne 23. maja 2021: »Po zakonu o začasnih ukrepih za omejitve in odpravo posledic COVID-19 je tudi naš Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo pristojen za nadzor nad izvajanjem nekaterih določil Zakona o nalezljivih boleznih. Lovski inšpektorji spoštevajo prepovedi zbiranja ljudi in obveznega nošenja mask ves čas pandemije kontroliramo pri upravljalcih lovišč, predvsem pri izvajanju skupinskih lovov, zbiranju na lovskih kočah in objektih za prevzem uplenjene divjadi, pri ocenjevanju škod in pri izrednih posegih, kot tudi vse druge akcije v loviščih. Lahko rečem, da se lovci pri tem odgovorno obnašajo in upoštevajo zakonska določila in navodila, saj je bilo do sedaj ugotovljenih zelo malo tovrstnih kršitev.«

na novo. V tonah je bilo nabranih raznih smeti, še največ gradbenega materiala, avtomobilskih delov, kosovnih odpadkov, med katerimi so bili tudi razbiti in povsod razmetani leseni regali kuhinj, spalnic in dnevnih sob, pa tudi jogiji in razna oblačila. Vse to so lovci in drugi s traktorji in avtomobilskimi prikolicami odpeljali na zbirna mesta na terenu. Od tam je za odvoz poskrbelo **Javno komunalno podjetje Kocerod Slovenj Gradec**.

Župan Občine Mislinja in starešina LD Dolič **Bojan Borovnik**,

Foto: Branko Viher

Lovci LD Zeleni vrh - Vuzenica so svojo čistilno akcijo uspešno zaključili pred svojim lovskim domom Hartman na Šentjanžu nad Dravčami.

magister poslovnih ved, je povedal, da se je mislinjske občinske čistilne akcije ob upoštevanju priporočil in navodil NIJZ udeležilo okrog 350 prostovoljcev, tudi 25 lovcev iz **LD Dolič**. Vsi udeleženci so na terenu ugotavljali, da je odpadkov v naravi še vedno preveč. »Ob pogledu na vse zbrane odpadke opažamo, da ljudje še vedno ne cenimo narave in ji s svojimi nenaravovarstvenimi dejanji močno škodujemo.«

Starešina LD Zeleni vrh - Vuzenica in predsednik Pohorsko-Kobanskega lovskogojitvenega bazena **Anton Javornik** je bil z občinskima in lovskimi čistilnimi akcijami, ki so jih organizirale **Občina Vuzenica** in **Občina Muta** ter vse tri lovske družine iz njihovega lovskogojitvenega bazena, kar zadovoljen in dodal: »Žal tudi narava na našem območju s svojo nečistočo ne more biti za zgled Zgornji Dravski dolini.«

Foto: Franc Rotar

Lovci iz revirja Navrški vrh so tudi letos morali pobrati kar nekaj lesenih kosovnih odpadkov.

Jurij Pavlin, gospodar LD Prežihovo - Kotle in vodja revirja Navrški vrh nad železarskimi Ravnami, v katerem Ravenčani najpogosteje odlagajo odpadke, nam je povedal, da se je letos njihove lovske čistilne akcije udeležilo 38 lovcev in lovčev od 56 članov. »Čeprav novih črnih

odlagališč ne beležimo, ostajajo 'privlačne' lokacije, ki so neodgovornim občanom najbližje za odlaganje kosovnih odpadkov. Lovci žal ne razumemo početja nekaj neodgovornih občanov. Pred nosom imajo v dolini zbirne centre, v katere lahko brezplačno odpeljejo kosovne odpadke. A očitno s svojim podlim početjem namerno onesnažujejo gozdove, bivalni prostor gozdnih živali. Ker Lovca berejo tudi nelovci, jih ponovno pozivamo, naj s svojim neodgovornim početjem za vselej prenehajo,« je poudaril koteljski »jager« Pavlin.

Skratka, koroški lovci in lovke so zopet dokazali, da so pravi varuhi narave in divjadi in da jih preveč ne moti pripeta etiketa, češ da so »dežurni komunalni čistilci okolja«.

Franc Rotar

Pohorje je lovski paradiz, Slovenske gorice pa so blagoslovljeni kraj ...

»Mariborski lovci imamo tri vrste lovišč, od katerih je eno mikavnejše od drugega,« je davnega leta 1937 zapisal ugledni član lovskega društva iz mesta ob Dravi dr. **Mirko Černič**. »Prvo je Dravsko polje z množico zajcev, jerebic in fazanov; potlej so Slovenske gorice, ta blagoslovljeni kraj naše ožje domovine, s svojimi vinogradi in vinogradniškimi hišami, s klopčci v jeseni, ki oznanjajo, da je grozdje dozorelo, s Cilkami, Tilkami in Milkami kontrolorja Škrobarja¹, ki ostanejo človeku v

¹ To je znameniti roman dr. Alojza Kraigherja z naslovom *Kontrolor Škrobar*, ki je izšel leta 1914 in v kate-

neizbrisnem spominu. In končno šumovito zeleno Pohorje, ki je za lovca pravi paradiz. Mislim, da se naše Pohorje lahko brez sramu postavi ob bok, recimo Pokljuki ali Kočevskim gozdom,« je vzneseno opisal značilnosti območij, v katerih so pred drugo svetovno vojno lovili in delovali štajerski (mariborski) lovci. Dr. Černič je o svojih vtisih iz štajerskih lovišč pisal tudi v glasilu *Lovec* in izjemno slikovito opisoval značilnosti posameznih predelov. Bil je ugleden zdravnik, primarij, nekaj časa tudi vodilni mož **mariborske podružnice Slovenskega lovskega**

rem je avtor slikovito opisal narodnostne razmere in prakse med Slovenci in Nemci v trgih Sv. Lenart in Sv. Trojica v desetletju pred prvo svetovno vojno. Pri Kraigherju v Sv. Trojici je bil od jeseni 1910 do pomladi 1911 na delovnem obisku pisatelj Ivan Cankar, ki je v tistem času napisal Lepo Vido.

društva (SLD) oziroma poznejšega **Lovskega društva Maribor**.

Dr. Černič se je rodil leta 1884 v Metliki, umrl pa je leta 1956 v Mariboru. V mestu ob Dravi in v

Foto: Arhiv UKC Maribor

Prim. dr. Mirko Černič je bil tretji predsednik podružnice SLD v Mariboru.

slovenski medicini je pustil globoke sledi. Med drugim ga štejejo za pionirja na področju travmatologije in zdravljenja golšavosti na Slovenskem. Ob zdravniškem delu se je dr. Černič, ki je pozneje postal primarij, posvečal tudi publicistiki. Največ se je ukvarjal z medicinsko terminologijo, nekaj pa tudi z lovsko. Zavzemal se je za vpeljavo in uporabo ustreznega slovenskega besedišča namesto neposrečenih prevodov iz nemščine. Na to temo je objavil številne članke in več monografskih del.

Bil je srčen lovec in med vodilnimi štajerskimi lovci pred drugo svetovno vojno. Z osebnim zgledom in odnosom do narave in divjadi je bil tudi kot predsednik podružnice SLD Maribor med lovci cenjen in spoštovan mož. V zgodovini štajerskega lovstva zaseda častno mesto.

Marjan Toš

Adolf Budja, član Lovske družine (LD) Negova, je letos na predvečer praznika dela praznoval visoki jubilej – 80 let.

Dolfek, kot ga kliče marsikdo, se je rodil 30. aprila 1941, slab mesec po napadu Nemčije na Kraljevino Jugoslavijo, kar pomeni, da ni imel lepega otroštva in pozneje mladosti. Kljub temu se je izučil za mizarja in 20 let delal pri Marlesu. Pozneje se je iz lesarstva preusmeril v kovinarstvo, v katerem je med drugim imel tudi zasebno dejavnost. Upokojil se je leta 2003. Z ženo Marijo imata sina in hčerko, ravno tako Adolfa in Marijo, pa še dva vnuka in tri pravnuke, ki so mu še posebno v veselje in zadovoljstvo.

Slavljenec je dejal, da mu v lovski organizaciji največ pomenijo: družnje, skrb za primerno številčnost in zdravje divjadi oziroma ohranjanje naravnega okolja nasploh. Med lovci je že od leta 1974; najprej je bil lovski pripravnik, po lovskem izpitu

pa je postal polnopraven član lovske družine – natančneje leta 1976.

»Včasih sem živel tik ob gozdu in ker je bilo na našem dvorišču več fazanov kot domačih kokoši in petelinov, so se lovci pogosto ustavili pri nas. Tako sem tudi sam vzljudil lovstvo. Dodaten razlog je bil, da so nam lisice pogosto kradle kure,« se spominja Dolfek, ki je v lovstvu aktiven še zdaj, čeprav, kot sam pravi, ga noge ne nosijo kot nekoč. V svoji lovski karieri je Dolfek, ki je že 65 let tudi gasilec, opravljal kar nekaj funkcij v lovski organizaciji, in sicer je bil v več mandatih v svoji lovski družini član upravnega odbora, bil pa je tudi član nadzornega odbora, upravnik lovskega doma ter član komisije za odlikovanja in priznanja.

Za svoje delo v lovski organizaciji in v lovstvu sploh je prejel kar nekaj priznanj in odlikovanj: družinsko priznanje, jubilejni znak za 40 let članstva v lovski organizaciji, znak za lovske zasluge ter reda za lovske zasluge III. in II. stopnje.

Dolfek, ob tej priložnosti ti želimo še veliko zdravih let in nadaljnjega sodelovanja v LD Negova.

LD Negova – O. B.

V MESECU JULIJU IN AVGUSTU PRAZNUJEJO SVOJ ŽIVLJENJSKI JUBILEJ*

95 let

Miroslav Cizej, LD Rankovci
Vladimir Kobal, LD Javornik
Zdenko Roter, LD Metlika

90 let

Ivan Gošnak, LD Slovenj Gradec
Dušan Ludvik Kolnik, LD Kungota
Beno Kotnik, LD Prežihovo
Koloman Lulik, LD Radovci
Matija Mlekuž, LD Soča
Jakob Rupnik, LD Javornik
Jakob Školiber, LD Ivanjковci

85 let

Lovrencij Bergant, LD Selca
Janez Dobaja, LD Kamnica
Aleksander Guzelj, LD Pšata
Janez Kržič, LD Begunje
Stanislav Leskovšek, LD Tomišelj
Rihard Melzer, LD Rogaška Slatina
Orlando Nemec, LD Dekani
Ernest Pelan, LD Grahovo
Jože Podboj, LD Šmarna gora
Mihael Rasteiger, LD Slovenska Bistrica
Venčeslav Repek, LD Rače
Miran Resnik, LD Videm ob Savi
Avgust Sinic, LD Tišina
Ludovik Sterle, LD Ig
Janez Zagorc, LD Šentjernej
Auguštin Založnik, LD Jamnica
Viktor Žerak, LD Žetale

80 let

Jože Arko, LD Sodražica
Franc Aržman, LD Begunjščica
Franc Drnovšek, LD Litija
Rok Gašperšič, LD Kropa
Ivan Gornik, LD Banja Loka - Kostel

Franč Hanžekovič, LD Videm ob Ščavnici
Alfonz Hostnik, LD Tuhinj
Janez Janžekovič st., LD Dornava - Polenšak
Jože Jazbec, LD Žalec
Dominik Jereb, LD Dole nad Idrijo
Stanislav Kapun, LD Šmartno na Pohorju
Alojzij Kočjaž, LD Novo mesto
Valentin Kompara, LD Hubelj
Štefan Kovač, LD Ljubinj
Ludvik Kovačič, LD Most na Soči
Andrej Krč, LD Storžič
Karl Kregar, LD Medvode
Marko Matkovič, LD Peca - Mežica
Adolf Meglič, LD Jože Lacko - Ptuj
Ludvik Mezek, LD Gorenja vas
Franč Movh, LD Velunja Šoštanj
Branko Pajnič, LD Ribnica
Franč Papler, LD Jošt Kranj
Jožef Petek, LD Bresnica - Podgorci
Henrik Pižorn, LD Oljka
Jožef Ponikvar, LD Žilce
Franč Schonwetter, LD Lenart v Slovenskih goricah
Vilbald Sever, LD Velike Lašče
Anton Sever, LD Smuk - Semič
Ilj-Egidij Smolnikar, LD Gornji Grad
Ivan Stergar, LD Artiče
Jakob Šalamun, LD Križevci pri Ljutomeru
Ivan Šeler, LD Pišce
Vladimir Širca, LD Tabor Zagorje
Edvard Štaman, LD Ljutomer
Ivan Tkalec, LD Motnik - Špitalič
Rudi Valenčič, LD Gradišče Košana
Stanislav Valenčič, LD Trnovo
Rudolf Verbič, LD Šentvid pri Stični
Leopold Žigart, LD Polskava

75 let

Avguštin Anderlič, LD Rogaška Slatina

Jože Arh, LD Veliki Podlog
Marijan Baša, LD Tabor Dornberk - Branik
Andrej Bidovec, LD Grosuplje
Vitimir Bosak, LD Starše
Adolf Brus, LD Sveta Ana
Marjan Car, LD Puščava
Stanislav Černelič, LD Artiče
Rudolf Dobnik, LD Radlje
Jožica Fabjan, LD Studenec - Veliki Trn
Gabrijel Ferjan, LD Jelovica - Ribno
Anton Filipič, LD Radenci
Ivan Glazer, LD Dravograd
Ludvik Grilc, LD Senovo
Tone Hafner, LD Jošt Kranj
Vladimir Hladnik, LD Vipava
Iztok Hrobat, LD Hubelj
Dušan Jug, LD Volče
Anton Kač, LD Žalec
Miran Kink, LD Veliki Podlog
Ivan Klavs, LD Turjak
Boris Knežar, LD Gradišče
Rajko Kobal, LD Raša Štorje
Stanislav Kocjan, LD Ivanjковci
Ana Korošec, LD Gornja Radgona
Silvan Krt, LD Štanjel
Miha Levačič, LD Brezovica
Marijan Maričič, LD Globoko
Mirko Masten, LD Dornava - Polenšak
Janez Merzel, LD Šmartno pri Litiji
Franč Metelko, LD Studenec - Veliki Trn
Edvin Mršnik, LD Trnovo
Marjan Ogulin, LD Smuk - Semič
Stanislav Pagon, LD Ljubinj
Slavko Peroša, LD Šmarje
Viljem Peršolja, LD Sabotin
Roman Pesrl, LD Vinski vrhovi
Ivan Petretič, LD Podbočje
Martin Plut, LD Smuk - Semič
Mitja Podgornik, LD Vransko
Milan Pogačnik, LD Grosuplje
Alfonz Pregelj, LD Čepovan
Jože Alojz Primc, LD Brkini
Konrad Pungartnik, LD Velunja Šoštanj
Jakob Pušnik, LD Škale
Martin Rajh, LD Ivanjковci
Istok Saunig, LD Gorica
Miloslav Sekulič, LD Kras Dutovlje
Žarko Skomina, LD Lijak
Jožef Šinigoj, LD Trnovski gozd
Karel Šinko, LD Cankova
Branko Škerlj, LD Kras Dutovlje
Vinko Štemberger, LD Orehovica
Albin Tomažič, LD Oplotnica
Peter Umek, LD Planina
Štefan Vuk, LD Petišovci
Franci Zagorc, LD Orehovica
Ladislav Zalar, LD Cajnarje
Drago Završnik, LD Mozirje
Radovan Žigon, LD Istra Gračišče
Julij Živec, LD Trnovski gozd

70 let

Vladimir Ajdišek, LD Mirna
Anton Bajt, LD Rakek
Daniel Bauman, LD Sveta Ana
Fortunat Belaj, LD Kamnik
Stojan Birs, LD Bukovje
Zarjo Bizjak, LD Trnovski gozd
Ignac Brenčič, LD Logatec

Leopold Bučar, LD Šmartno pri Litiji
Miroslav Butala, LD Črnomelj
Angel Buzečan, LD Rižana
Vinko Cijan, LD Prebold
Ludvik Čeh, LD Vitomarci
Mirko Čepar, LD Timav Vreme
Danilo Čermelj, LD Hubelj
Jože Fajfar, LD Predgrad
Franco Germanis, LD Dekani
Marjan Grižon, LD Šmarje
Anton Grželj, LD Tabor Zagorje
Ivan Hancman, LD Pogorevc
Stanko Ivanuša, LD Vinski vrhovi
Dušan Jarh, LD Brestanica
Mirko Jazbec, LD Handil Dobje
Albin Jere, LD Pugled
Bojan Jeršin, LD Logatec
Anton Jordan, LD Šentjernej
Pavel Kalan, LD Škofja Loka
Janez Kete, LD Bovec
Franč Kline, LD Dramlje
Franč Kočnar, LD Solčava
Avgust Korene, LD Sevnica
Mladen Koritnik, LD Banja Loka - Kostel
Anton Kostrevc, LD Mokronog
Karel Kozjak, LD Radlje
Branko Križanec, LD Rogatec
Andrej Krže, LD Jesenice
Ivan Lavrenčič, LD Kobarič
Milan Laznik, LD Hrastnik
Josip Luthar, LD Bogojina
Štefan Makoter, LD Moravci
Nikola Mašič, LD Podčetrtek
Nikolaj Močnik, LD Most na Soči
Vladimir Norčič, LD Gaberk - Divača
Vincenc Peršoh, LD Cirkovce
Veljko Peršolja, LD Dobrovo
Berto Pintarič, LD Šentlambert
Mihael Planinc, LD Videm ob Savi
Vladimir Plevnik, LD Golavabuka
Vojko Pojavnik, LD Sabotin
Stanko Rakar, LD Istra Gračišče
Jože Raspor, LD Čaven
Slavko Setničar, LD Plešivica - Žužemberk
Milan Simončič, LD Podkum
Franč Slemenšek, LD Brestanica
Stanko Slemenšek, LD Brestanica
Alojz Sodja, LD Suhor
Silvo Sulič, LD Fajti hrib Renče
Milan Šabec, LD Grgar
Miroslav Škapin, LD Vrhe
Ivan Šmid, LD Velka
Andrej Šobar, LD Toplice
Anton Tavčar, LD Porezen
Stjepan Valentič, LD Radvanje
Marjan Vidmar, LD Čaven
Ivan Voler, LD Pogorevc
Ignacij Milan Vrščaj, LD Novo mesto
Ivan Weindorfer, LD Videm ob Ščavnici
Marjan Zlodej, LD Šmartno na Pohorju
Anton Zupan, LD Rogaška Slatina
Miroslav Zupan, LD Stol - Žirovnica
Silvo Zupanc, LD Rečica pri Laškem
Ljubo Žafra, LD Dravinja - Majšperk

Vsem jubilarom iskrene čestitke!

*Po podatkih iz lovskega informacijskega sistema Lisjak

V Minicityju se otroci učijo odgovornosti do narave in živali

V Kreativnem otroškem mestu *Minicity Ljubljana* (angleško mini city – malo mesto), otroci postanejo tisto, kar si želijo. V prav posebni igralni enoti *Gozd*, ki v malem mestu zadnje mesece domuje v sodelovanju z **Lovsko zvezo Slovenije**, spoznajo naloge varuha narave. Skozi didaktično igro pod vodstvom animatorja otroci spoznajo pomembnost različnih ekosistemov, kako lahko kot posamezniki poskrbijo za njihovo ohranitev, obenem pa se podučijo o gozdnih živalih, predvsem divjadi, in še marsikaj drugega.

se morajo naučiti ceniti naravo, se povezati z njo ter vzpostaviti pozitiven in spoštljiv odnos do nje. V objemu narave se morajo počutiti udobno in varno, kar pa je mogoče le, če jo dobro poznajo. Varuh narave je glasnik narave in v kreativnem otroškem mestu *Minicity Ljubljana* otroci obujejo njegove čevlje in vstopijo v zanimiv igralni kotiček *Gozd*. Animator jim v uvodu predstavi različna življenjska okolja, predvsem pa je poudarek na gozdu – naravnem življenjskem okolju. Potujejo skozi različne letne čase in si poskušajo predstavljati, kakšen je gozd takrat, kaj počnejo živali, ko je zunaj mraz, kdaj drevesa izgubijo liste in podobno. Ker pa tam domujejo gozdne

Foto: Arhiv Minicityja Ljubljana

Otroci skozi didaktično igro pod vodstvom animatorja spoznajo pomembnost različnih ekosistemov, kako lahko kot posamezniki poskrbijo za njihovo ohranitev, obenem pa se podučijo o gozdnih živalih, predvsem divjadi, in še marsikaj drugega.

Foto: Arhiv Minicityja Ljubljana

Otroci v posebni igralni enoti *Gozd*, ki v *Minicityju Ljubljana* zadnje mesece domuje v sodelovanju z **Lovsko zvezo Slovenije, »potujejo« skozi različne letne čase in si poskušajo predstavljati, kakšen je takrat gozd, kaj počnejo živali, ko je zunaj mraz, kdaj drevesa izgubijo liste in podobno.**

Kreativno otroško mesto *Minicity Ljubljana* je zasnovano za otroke od drugega do 14. leta. V podobi malega mesta s hiškami, ulicami, parkom, gozdom ... je videti kot pravo mesto. V njem mali obiskovalci skozi didaktično igro pod vodstvom izurjenih animatorjev spoznavajo različne poklice in pridobivajo znanja, ki jim bodo prišla prav v vsakdanjem življenju. Zabavne in izobraževalne delavnice krepijo njihove sposobnosti in jim omogočajo, da se pripravijo na številne izzive. Otroci kritično razmišljajo, rešujejo naloge, se razgibajo, poslušajo razlage, oblečejo posebne uniforme, preizkusijo razne pripomočke, si ogledajo in sodelujejo pri raznovrstnih procesih, eksperimentirajo, ustvarjajo, poskušajo prebuditi svojo domišljijo ... Pravzaprav lahko postanejo tisto, kar si želijo, v eni izmed več kot 40 tematskih hišic. Z usmerjeno igro dosežejo visoko stopnjo koncentracije in sproščenosti; snov, ki jo osvojijo, pa si lažje zapomnijo, kot če bi jo brali iz knjige.

Otroci se v *Gozdu* učijo družbene odgovornosti. Že majhni otroci

živali, se male glavice učijo o njihovih značilnostih, gibanju, hranjenju, bivališču in drugem. Veliko izvedo o njihovih posebnostih, med drugim tudi, da medved, čeprav je ogrožen in na prvi pogled neokreten, izjemno hitro teče. Po obisku malega mesta vedo, čemu služijo krmilnice in s starši dobijo idejo, kako narediti ptičjo hišico.

Skozi različne aktivnosti jih podučijo o delu lovca, ki ne izvaja samo lova za ohranjanje naravnega ravnovesja, temveč sodeluje v različnih čistilnih akcijah, pripravi krmo za divjad v zimskem obdobju, vzdržuje lovske poti, odpravlja škodo, ki jo povzroči divjad ... Otroci se naučijo, da je treba imeti do narave spoštljiv odnos, da smo v gozdu le na obisku in da glasnostjo ne vznemirjamo živali. Animator poudari, da moramo vsi poznati gozdni bonton. Mladi obiskovalci pravila kar vsrkavajo in o njih potem z navdušenjem pripovedujejo staršem, bratcem in sestrkam.

Ne samo, da se učijo odgovornosti do narave in vseh živih bitij, obenem drug z drugim sodelujejo

in so motivirani za dobro opazovanje. Za piko na i prislusneje pripovedki o *Zlatorogu*, animatorji pa jih potem spodbudijo k ustvarjalnemu izražanju. Da mladi nadobudneži popolnoma utrdijo pridobljeno znanje v *Gozdu* sredi kreativnega otroškega mesta

Minicity Ljubljana, na koncu rešujejo križanke in na podlagi praktičnih in teoretičnih nalog opravijo lovski izpit.

Sodelavci Kreativnega otroškega mesta *Minicity Ljubljana*

Vtisa obiskovalcev *Gozda* v *Minicityju Ljubljana*

»Danes sem prvič z družino obiskala *Minicity* in vam moram povedati, kako sem navdušena nad *Gozdom*, saj sem se poleg otrok, ki so znanje zajemali s polno žlico, naučila veliko tudi jaz. Tako živite animacije in samega prostora pa že dolgo ne. Zelo bi rada pohvalila tudi animatorko Karin B., ki je bila z nami ves čas našega obiska. Hvala, pridemo še!« je v knjigo vtisov v kreativnem otroškem mestu *Minicity* strnila svoje vtise mamica **Barbara** iz Ljubljane.

Mladi obiskovalec **Luka** je ob odhodu z velikimi tiskanimi črkami zabeležil: »Navdušen sem nad *Gozdom*, ki ima divje živali.«

Narisol: Vital Šuligoj

DIVJI PETELIN (*Tetrao urogallus*)

PREVERI SVOJE ZNANJE.

Kako se imenuje samica divjega petelina?

- a) Rečemo ji kura divjega petelina.
- b) Rečemo ji divja petelinka.

Kje prenočuje divji petelin?

- a) Praviloma prenočuje samo na tleh v grmovju, in sicer tudi pozimi v predelih z visoko snežno odejo, ker na tleh zanj, podobno kot za ruševca, ni nevarnosti, ki bi jo morda predstavljali razni plenilci.
- b) Praviloma prenočuje na višji veji kakšnega drevja ali grmovja, ker je na tak način, podobno kot ruševca, bolj varen pred plenilci. Pozimi ponekod v predelih z visoko snežno odejo prenočuje v snežnih rovih, kjer je temperatura bistveno ugodnejša kot zunaj.

Kdo so »nori« petelini? Podoben pojav je značilen tudi za ruševce.

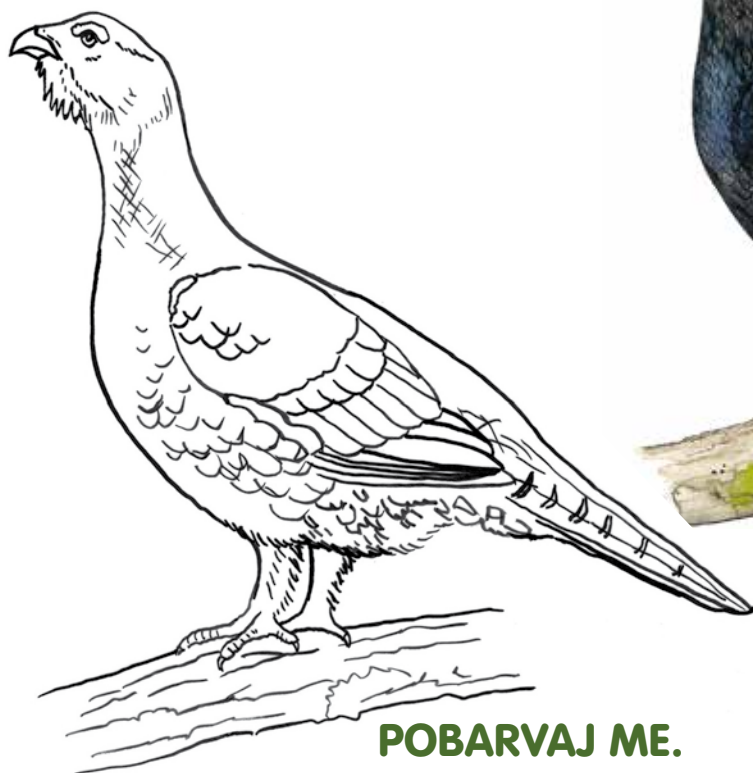
- a) »Nori« petelini so znani že iz starejše lovske literature. To so petelini in kure, ki posebno v času razmnoževanja ne kažejo nobenega strahu pred ljudmi in jih celo napadajo.

- b) »Nori« petelini so izključno pojav sodobnega časa. Zaradi številnih sprememb, povezanih predvsem s segrevanjem ozračja povsod v svetu, se je vedenje številnih samcev spremenilo in so postali bolj napadalni do ljudi.

Katere so glavne značilnosti videza te živalske vrste?

- a) Samec in samica sta barvno videti enaka, le da je samec večji in težji. Za oba sta značilni temna obarvanost (peruti so rjave, prsi kovinsko modre barve, vrat, hrbet in trebuh pa temnejše sive barve) in rdeča roža nad očmi.
- b) Samec in samica sta popolnoma različna. Samec je večji in težji, temno obarvan (peruti so rjave, prsi kovinsko modre barve, vrat, hrbet in trebuh pa temnejše sive barve) in z rdečo rožo nad očmi. Samica je enotne grahaste svetlo rjave barve.

Pravilni odgovori: a, b, a, b

POBARVAJ ME.

SPOZNAJ ME.

Gumb iz roževine ali: lovec bom ...

Vonj po divjadi se širi po senožeti. Opojni vonj življenja, sožitja, miru, ljubezni – spokojnosti. Senika, v jutranji megli, še slabo vidna, sta na obrobju senožeti, ki se konča z gosto poraslimi smrekami in drugim drevjem.

Pozimi je senožet pokrita s kristalno zimsko odejo. Vidne so drobne sledi divjadi: srnjadi, jelenjadi, tudi zajca in lisice. Da sta senika dobro obiskana, kažejo na pol prazne jasli ter pohojeno seno okoli njih, prepletene sledi v snegu, iztrebki divjadi. V zraku je čutiti dih divjadi, ki se je pod smreke, odete s snegom, zatekla pred vetrom, snežnim metežem in mrazom.

Zgodaj spomladi se napotim na senožet, da bi videl utrip življenja, ko narava spokojno miruje. Zima je bila dokaj huda. Počasi in tiho se približujem senožeti, da ne bi preplašil morebitne divjadi na jasi. Kolikor mogoče tiho pridem do prvega senika. Bil je prazen, okoli njega nekaj poteptanega sena. Tudi drugi senik je divjad dodobra izpraznila.

Malo dlje proti robu senožeti zagledam nekakšno vejo. Približam se. Z velikim veseljem ugotovim, da je odpadlo jelenje rogovje s štirimi izrastki. Veselje in radovednost mi ne dasta miru. Na vsak način bi rad dobil še drugi del para. S palico odmikam pohojeno seno. In res, nekaj metrov naprej najdem še drugo vejo rogovja. Ob svoji prvi najdbi odpadlega rogovja, in to obeh vej, se počutim, »kot da mi je bila rimska boginja **Diana** naklonjena, pa tudi zavetnik lovecev, sv. **Hubert**«, kot temu rečejo lovci. Z občutki sreče in veselja se napotim proti seniku. Ogledam se še malo okoli, po čudoviti »dnevni sobi«. Nedaleč od jasli med pohojenim senom zagledam droben kolešček. Komaj viden. S palico ga rahlo potisnem. Glej, pravi gumb iz roževine! Gumb iz jelenjega roga! Poberem ga, očistim in shranim v žep.

Nato se podam proti lovske-mu domu blizu senožeti, malo posedim, se napajam z vonjem hoste in s spokojnostjo narave ter nadaljujem pot proti vasi in domu.

Zvečer, prijetno utrujen, ogledujem najdeni gumb iz roževine. Verjetno je odpadel kateremu od lovcev pri polnjenju senika ali pri drugem delu za dobro divjadi. Morda je s polnim nahrbtnikom soli prečkal senožet, da bi napolnil

Foto: Arhiv Miroslava Vučiča

Mladi so svetlo obzorje slovenskega lovstva.

solnici nedaleč od jase. Pogled na gumb mi pričara senožet v meglicah, senika na jasi, vonj po divjadi, na lično izdelane solni-

ce, petje ptic; pričara mi žaljave lovčeve roke z načetimi robovi manšet, s prepotenim ovratnikom, ko polni senik ali nese breme soli.

Pričara mi jelenjad in srnjad ob zasneženih senikih.

Lovec bom, sklenem ...

Miroslav Vučič

Narisal: Vital Šuligoj

RUŠEVEC (*Tetrao tetrix*)

PREVERI SVOJE ZNANJE.

Kako se imenuje samica ruševca?

- a) Rečemo ji kura ruševca.
- b) Rečemo ji ruševka.

S čim se hrani ruševac in kaj uživa za lažjo prebavo?

- a) Pretežno se hrani z rastlinsko hrano, poleti pa uživa tudi žuželke, mravlje, pajke ... Ruševac potrebuje za normalno prebavo, podobno kot divji petelin, manjše kamenčke.
- b) Pretežno se hrani z rastlinsko hrano, poleti pa uživa tudi žuželke, mravlje, pajke ... Ruševac potrebuje za normalno prebavo, podobno kot divji petelin, tudi veliko dobrih bakterij, ki so predvsem v gnijočem sadju.

Kaj pomeni, ko lovci rečemo, da ruševac vozi kočijo?

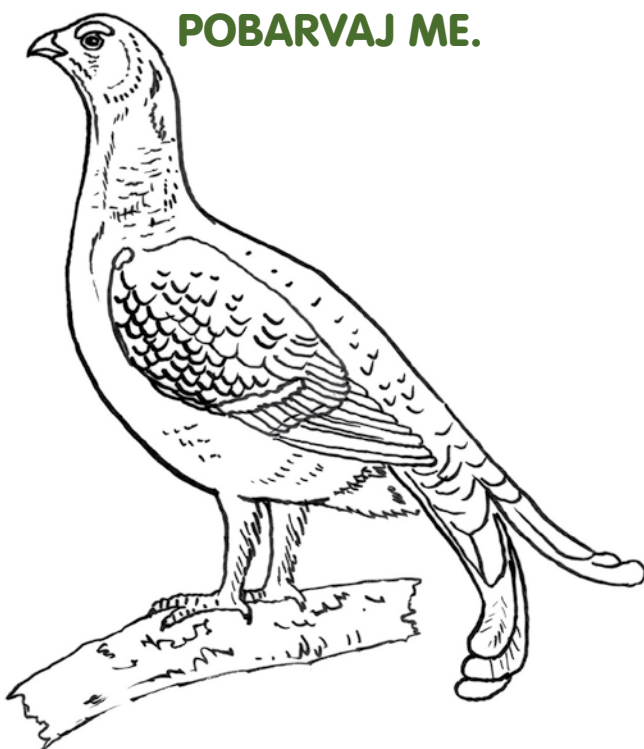
- a) Med določenimi deli dneva je ruševac zelo utrujen in potrebuje počitek, takrat je njegovo telo umirjeno, gibanje pa počasno – rečemo, da vozi kočijo.
- b) Med določenimi deli svojega petja je ruševac zelo našopirjen, ima razprt rep, spuščene peruti in glavo stegnjeno naprej – rečemo, da vozi kočijo.

Katere so ruševčeve najpomembnejše telesne značilnosti?

- a) Za ruševca je, podobno kot za divjega petelina, značilno, da sta samec in samica popolnoma različna. Petelin je večji in težji, temno obarvan (celotno telo je pokrito s črnim perjem z izrazitim modrim kovinskim leskom, peruti so temne, vendar brez kovinskega leska, na zgornjem robu peruti je bela lisa – ogledalo, na spodnjem robu pa bela črta; posebno značilna so zunanja repna peresa – krivci) ter z izrazito rdečo rožo nad očmi. Kura je enotne grahasto svetlo rjave barve.
- b) Samec in samica sta podobno kot pri divjem petelinu videti enaka, le da je samec večji in težji. Za oba sta značilni temna obarvanost (celotno telo je pokrito s črnim perjem z izrazitim modrim kovinskim leskom, peruti so temne, vendar brez kovinskega leska, na zgornjem robu peruti je bela lisa – ogledalo, na spodnjem robu pa bela črta; posebno značilna so zunanja repna peresa – krivci) ter izrazita rdeča roža nad očmi.

Pravilni odgovori: a, a, a, b, a

POBARVAJ ME.

SPOZNAJ ME.

Narisal: Martin Fujon

Črke z oštevilčenih polj prenesite na spodnje številke. Tu boste prebrali končno rešitev križanke.

1 2 3 4 5 6 7

SESTAVIL JOŽE PETELIN	SREDIŠČE FRANC. ALZACIJE	FRAN- COSKA GOSPO- DIČNA	SLAVNA WEBROVA OPERA	PESNIK RACIN	NAŠA PISATELJICA (RUŽA)	DELO SKLA- DATELJA STOCK- HAUSNA	PREBIVALCI OKLAVE PRI GROSUPLJU	ŠOLA NAJVIŠJE STOPNJE
MAIHEN MEDITE- RANSKI SADEŽ								
GOZDOV- NIK								
MANUŠA SLADKO- VODNA RIBA								
FILM ALEKSAN- DRA DOVŽENKA								
SLOVAŠKI MLADINSKI ORKESTER (KRATICA)				VZKLIK ZACUDENJA	SLIKAR SUBIC S. VODNA RIBA		5	
DODATNI DEL DOBICKA	1					4. IN 14. ČRKA KRAJ PRI LOGATCU		
OLIMPUŠKE IGRE PESNIK GRUDEN			MADŽARSKI PESNIK (MOR)		4			
NASLOV PREPOVE- DANE DRAME MARJANA ROŽANCA (2 BESEDI)	NATANČ- NOST	ZASLUŽEK Z VEZAVO DENARJA	IZBIRNI TEK	OBRAT TEŽKE INDUSTRIJE	PRAVO (LATINSKO) TEKAČ BOLDON	PEVEC SKUPINE WHO (ROGER)	MINUS IGRALKA GARDNER	
							ŽENSKO IME GLAVNI ŠTEVNIK	
SKINHEAD		3						OBVODNA RASTLINA S CVETI V KOŠKIH
DEL PREBAV- NEGA TRAKTA					KOROŠKA GORA	J. AMERIŠKI PASTIR AMERIŠKI NOGOMETAS (FRANKLIN)		2
PEVKA UKRADEN					PESNIK PLOD BUKVE		MEDMET OPRAVI- ČILA	POSLEDICA OGNJA ELDA VILER ORIENT. UTEŽ
PINOCCHIO						BALKAN- SKO GORSTVO		
NEVAREN ZAJEDAVEC					6	GRŠKI FILOZOF, ETIK	7	
ANGLEŠKA GLASBE- NICA (TANITA)						JAPONSKA ZNAMKA GLASBIL		

Sudoku (japonsko 数独: sūdoku) je logična uganika, katere cilj je zapolniti kvadratno mrežo, po navadi velikosti 9×9 , s številami od 1 do 9. Vsako število se lahko pojavi točno enkrat v vsakem stolpcu, vsaki vrstici in vsakem manjšem kvadratu, velikosti 3×3 . V mreži so nekatere številke že vpisane. Za rešitev uganke je potreben logičen razmislek in malo potrpežljivosti, pri težjih pa tudi nekoliko kombinatorike oziroma poskušanja in vračanja.

6	1				3			8
		2		6			9	
	5				8			6
7		8		3		9		
	6		4				7	
				2				5
2		9			4	6		3
	3		9				8	
8				5		7	1	

Rešitev križanke:

V H V M V X M V R V K I L
R U K I B E V C I N E L S
I O P O R O K E Z R L S O
A E L E O P E V L E N
O R E N V T I O A E R Č
C E A V T O G O L I R O
V I T V D E R G V T P O L
J N V M S N I
I V K O J I O
M O S S N O B
E A I O W S
D V R G O R E V
V K O E C E R
K I N R O B V L
V C I A K O M S

6	1				3			8
		2		6			9	
	5				8			6
7		8		3		9		
	6		4				7	
				2				5
2		9			4	6		3
	3		9				8	
8				5		7	1	

378

Lovce, CIV. letnik, št. 7-8/2021

Narisal: Martin Fujan

Črke z oštevilčenih polj prenesite na spodnje številke. Tu boste prebrali končno rešitev križanke.

1 2 3 4 5 6

SESTAVIL JOŽE PETELIN	OBRAT LESNE INDUSTRIJE	NAŠ GLASBENIK (SERGEJ)	POGOSTO RUSKO M. IME	PTČJA KRILA	OBOŽE- VANA OSEBA	FILOZOF 20. STOL. (ALAN)
BITKA				1		
VELIKO ŠPANSKO MESTO						
SLAVNA WEBROVA OPERA						
ZLITINA						
SREBRO			DAN V NEMSCINI			
MOŠKI GLAS			BOGO- SLOVEC			

NESPODOBNOST, OPOLZKOST	PTICA UJEDA (DVE BESEDI)	IGRALEC NA ENO OD GODAL	ZEMLJEVID ZA VOZNIKE	RISTO SAVIN	DOLGA SLONOVA ČEKANA	NAŠ IGRA- LEC (VALO) FR. PISATELJ (BORIS)					
ZAŠČI- TENJE										TINA NOVAK RUSKI PESNIK NIKOLAJ	
LOKAL ZA MOSKE (DVE BESEDI)								2		AM. SKLA- DATELJ (PAUL)	POGOSTO MUSLI- MANSKO M. IME
IZRODEK (LITE- RARNI)				DO-RE-MI- FA-SO-?		BREZ- DOMEČ, POTEPUH	POLJSKI MATEMATIK (CZESLAW)				
ENO OD ŠPANSKIH NAREČIJ				ČETRTI ST. RIMSKI CESAR			DALMA- TINSKO Ž. IME	RUMENKA- STA GLINA ATLET STEKIČ			
MORALIST			5	IZPUŠČAJI V USTIH	ANGLEŠKI GLASBENI INSTITUT (IZ MITI)	STARO FR. MESTO SOCIOLOGI- NJA JOGAN					
AM. SOUL PEVKA (IME IN PRIIMEK)								VULKAN NA KJUŠUJU LUKA NA HONŠUJU			
POSLAB- ŠANJE VREDNOSTI							4				SLAVKO AVSENIK
BLIŽNJA SORODNICA (LJUBK.)		3					AMERIŠKA PESNICA (JULIE); IZ: OSOGA				
VINO- RODNA RASTLINA				KRAJ PRI POREČJU V ISTRI			SRBSKA PEVKA LJUBOJEVIČ				6

Sudoku (japonsko 数独: sūdoku) je logična uganka, katere cilj je zapolniti kvadratno mrežo, po navadi velikosti 9×9 , s števil od 1 do 9. Vsako število se lahko pojavi točno enkrat v vsakem stolpcu, vsaki vrstici in vsakem manjšem kvadratu, velikosti 3×3 . V mreži so nekatere številke že vpisane. Za rešitev uganke je potreben logičen razmislek in malo potrpežljivosti, pri težjih pa tudi nekoliko kombinatorike oziroma poskušanja in vračanja.

9 4 7 1 5 6 8 2
2 6 8 9 5 7 1 3
1 5 2 7 8 4 9 6
5 2 6 1 9 7 4 8
4 7 1 8 2 5 9 6
8 9 6 4 7 3 2 1
7 5 4 6 2 8 1 9
5 8 2 5 9 1 3 4
1 9 7 8 4 6 2 5

5			7			1	
					5	2	9
	1	8		9			4
	5				7	9	
3				2			7
		7	6			2	
9				7		5	3
7		1	4				2
	8				1		

Rešitev križanke:

V N A I D R V L V L R L
S O O G V V C I R L S E S
L S O N E S E V M O R I S O
O S V E N O M I S V N I N
S E R G N V T K I L E
V R K O K N V O T V C
H C E T O V R L O K S
N O T V S I K S A I R B
N L E F N V A V O R V A B O
V N I L V B
G V L G V
V R U G E T
N O R E O
O D E T O L
D V A P O S

Zdenko Primožič: že 45 let v službi lovstva

O poklicnih oziroma revirnih lovcih v naših državnih loviščih je bilo doslej razmeroma malo napisanega na straneh našega glasila. Z njimi se lovci srečujemo predvsem takrat, ko se odločimo za lov v katerem izmed lovišč s posebnim namenom (LPN), a nanje kar pogosto pozabimo, ko jih ne potrebujemo. Poklic revirnega lovca ni le način življenja, ampak odgovorno poslanstvo do naravnega okolja, divjadi in družbe. Eden takšnih, ki se je za to delo odločil že v najstniških letih, je **Zdenko Primožič**, ki se je konec minulega leta upokojil po več kot 45 letih dela v **LPN Kozorog Kamnik**. Nadvse poštvovalen in skromen v življenju, vendar poln znanja in praktičnih izkušenj na področju lovstva je privolil, da svoje minulo delo predstavi širši slovenski javnosti.

Začetki tvojega udejstvovanja v vlogi lovskega čuvaja segajo v leto 1974. Kako se spominjaš tistega obdobja?

Lov in vse, kar je povezano z njim, je bilo tako meni kakor tudi bratu Alojzu položeno že v zibelko. Moj oče Alojz Primožič st. se je namreč leta 1957 kot lovski čuvaj v takratnem Gojitvenem lovišču Karavanke (kasneje se je lovišče preimenovalo v Zavod za gojitev divjadi Kozorog) z Jezerskega preselil v Tržič, kjer sta si z mojo mamo Metko tudi ustvarila družino. Tako sem z očetom začel zahajati v gozd že v rani mladosti. Prvič sva poslušala ruševca, ko

sem bil star tri leta in že takrat sem se ga naučil tudi oponašati. Po končani osnovni šoli sem bil že vpisan na Srednjo gozdarsko šolo v Postojni, pa je takratni direktor Kozoroga Milan Kemperl očetu rekel: »Veš, mi bi pa tvojega fanta kar vzeli v službo.« Z očetom sva se strinjala, 1. julija 1974 sem se zaposlil in nato sva skupaj upravljala revir vse do

njegove upokojitve. Leta 1975 sem kot takrat najmlajši udeleženec tečaja uspešno opravil izpit za lovskega čuvaja, dve leti kasneje pa še šlo za lovske tehnike. Ob delu z očetom sem si pridobil obilo praktičnega znanja in ob tem še dodatno izostril že do neke mere prirojen čut za opazovanje in ohranjanje narave.

Ali lahko na kratko predstaviš revir, za katerega si skrbel skoraj pol stoletja?

Revir obsega skoraj 4000 ha in zavzema pogorje Košute, od planine Kofce do Pečovnika. Zato tudi nosi ime Košuta. Predstavlja gorsko lovišče, ki se razteza med 750 in 2134 metri nadmorske višine in v celoti leži na južni in sončni legi gorskega grebena ter predstavlja idealno stanišče za divjad v zimskem času. V revirju je v največjem številu zastopana jelenjad, prav tako gamsi, nekoliko manj je srnjadi. Poleg tega je v lovišču še vedno aktivnih dve rastišči velikega divjega petelina, pet rastišč ruševcev, stalno so prisotne belke, v zadnjih petih letih pa so opažene tudi kotorne. Stalno gnezdi par planinskega orla, spomladi in jeseni občasno prečka revir rjavi medved, v poletnih mesecih pa se prehodno pojavijo tudi divji prašiči. Revir sodi med srednje zahtevne, saj je prepreden s številnimi gozdnimi cestami, dostop do Košute pa je tudi razmeroma enostaven. Od ostalih revirjev v zdajšnjem LPN Kozorog revir izstopa po največjem odstrelu, predvsem jelenjadi, in intenzivnem krmljenju le-te zimskem času, kar narekuje določen red in precej fizičnega dela.

Ob koncu sedemdesetih let so se pri gamsih na območju Karavank pa tudi v takratni koloniji kozorogov v revirju Begunjščica pojavile garje. Kako se spominjaš tistih dogodkov?

Zaradi poginov in povečanega odstrela se je na tem območju takrat močno zmanjšala številčnost gamsov, v naslednjih letih pa je

Foto: Marko Mali

Zdenko z Aronom ob krmilnici za jelenjad, ki jo je v času svojega službovanja s senom založil večtisočkrat.

kljub neizmernemu trudu lovskih čuvajev, ostalih lovcev, veterinarjev, gozdarjev, vojakov in domačinov izginila kolonija kozorogov na Ljubelju. Osebnost pri akciji odlova in zdravljenja kozorogov nisem bil navzoč, ker sem prav v tistem času služil vojaški rok, sem pa kasneje sodeloval pri odlovu nekaj zadnjih prostoživečih kozorogov v revirju Zelenica.

V prijetnem spominu mi je ostal tudi dogodek, ko je leta 1977 maršal Tito na Begunjskem plazu uplenil zadnjega kozoroga. Z lovskim tovarišem in sodelavcem Danielom Kokaljem ml. sva bila namreč zadolžena, da ustreljenega kozla spraviva do ceste, od koder so ga nato odpeljali na Ljubelj.

Foto: Osební archiv Zdenka Primožiča

Po odlovu zadnjih kozorogov leta 1980 v revirju Zelenica. Ob Zdenku v sredini sta že pokojna lovška čuvaja Tine Mulej st. (levo) in Jože Mali (desno).

Revir, za katerega si vseskozi skrbel, že od nekdaj velja za enega najboljših »jelenjih« revirjev v tem predelu Slovenije. Je mogoče zaznati kakšne spremembe v populaciji te živalske vrste?

Revirja Košuta in Jelendol sta vse od časov barona Borna* središče jelenjadi v Karavankah. V zadnjem obdobju se je jelenjad naselila tudi v ostala, nižje ležeča lovišča in čez mejo v sosednjo Avstrijo, kjer je je bilo včasih zelo malo. K sosedom tako največ migrirajo trofejni jeleni, vendar se v času ruka redno vračajo. Številčnost jelenjadi se je precej zmanjšala predvsem na račun močno povečanega odstrela v zadnjih petnajstih letih. Prehranske razmere se niso bistveno spremenile, so se pa zaradi stalnega nemira v gozdu spremenile druge življenjske razmere in s tem tudi obnašanje živali. Jelenjad postaja vse bolj aktivna ponoči, zato je ob upoštevanju strokovnih in etičnih meril praktično nemogoče dosegati visoke načrti odstrela. Naša gorska jelenjad se je več

desetletij po trofejni vrednosti lahko primerjala s kočevsko in notranjsko. Največ je takrat k temu prispeval tako imenovani Karavanški sporazum o gojitvi jelenjadi, sklenjen med gojitvenim loviščem Kozorog, obmejnimi lovskimi družinami in lovišči v Avstriji, na območju Železne Kaple, ki smo ga z vso odgovornostjo izvrševali celih trideset let. V tem obdobju sta bila v revirju Košuta uplenjena dva najmočnejša jelena, katerih trofeji sta bili ocenjeni z 220,0, oziroma 217,0 CIC-točkami. Tudi v preostalih loviščih je bilo uplenjenih kar nekaj »zlatih« jelenov, trofeje med 180 in 200 CIC-točkami pa takrat v našem okolju niso bile nobena

redkost. V zadnjem obdobju po mojem mnenju odstrelimo preveč mladih jelenov z dobro trofejno zasnovo, ki bi morali dočakati starost vsaj deset let in več.

Tudi podaljševanje lovne dobe do konca marca zagotovo ne učinkuje pozitivno na razvoj mlade jelenjadi. V tem letnem času žival potrebuje predvsem mir, da lahko ob skromnih prehranskih razmerah vzdržuje osnovne življenjske funkcije in da se ji ob tem ne zmanjšuje odpornost organizma.

Sicer pa razmere v revirju Košuta narekujejo redno zimsko krmljenje jelenjadi od začetka decembra do aprila, kar znatno zmanjšuje škodo v gozdovih. V ta namen je treba oskrbovati troje večjih krmišč, kamor zahaja od 150 do 180 osebkov jelenjadi, odvisno od zime. Pretežni del populacije na krmiščih so košute s teleti in mlajši jeleni, večina odraslih trofejnih jelenov pa se umakne v druga lovišča in se vračajo v času ruka.

Vpliv jelenjadi na gozdno rastlinstvo in planinsko pašo v tem

okolju seveda ni zanemarljiv. Kljub temu sem v času svojega službovanja zelo dobro sodeloval z revirnimi gozdarji, kmeti, pastirji in člani pašnih skupnosti, čeprav so se ob tem večkrat kresala mnjenja z gozdarskimi strokovnjaki zaradi pretiravanja glede škode v gozdovih in posledičnih zahtev po večjem odstrelu jelenjadi.

Kako pa je z gamsi v revirju?

Na pogorju Košute živi ista populacija gamsov tako na naši strani kot na avstrijski. Čezmejna stran je senčna in težko prehodna, gamsi se tam zadržujejo predvsem v poletnem času, zato jih sosedje lovijo predvsem avgusta in septembra.

Rastišča divjega petelina in ruševca so bila že od nekdaj sestavni del »tvojega« revirja. Na začetku tvoje poklicne poti sta obe vrsti še spadali med lovno divjad.

Da, in takrat je bil v revirju odstreljen po en veliki petelin in dva ruševca. V vseh letih popolne zaščite teh gozdnih kur pa se njihovo število ni prav nič pove-

gostov pa se v vsem obdobju v bistvu niso prav nič spremenila, saj si sleherni gost želi uspešnega lova in ob tem videti čim več živali. Vedno sem se trudil, da so bili gostje čim bolj zadovoljni, zato je bilo veliko stalnih, mnogi so se skozi desetletja vračali vsako leto ter ob tem pripeljali s seboj svoje prijatelje. Vodenje lovskih gostov je bilo nekoč bistveno lažje kot v današnjem času, ko uspešnost lova med drugim krojita zmanjšano število divjadi in stalen nemir v naravnem okolju.

Ob predani skrbi za revir je bil lovski pes (seveda ne zgolj eden) vseskozi tvoj zvesti spremljevalec in pomočnik.

Lovski psi so mi bili vseskozi v veliko veselje in pomoč, predvsem kot krvosledci. Pet se jih je zvrstilo v času mojega službovanja, vsak je bil nekaj posebnega. Moj prvi spremljevalec je bil bavarski barvar As, ki je dočakal enajst let, njemu je sedem let sledil hanovrski barvar Falk, nato pa kar šestnajst let brandel brak Bari. Nadomestil ga je prav tako bran-

Foto: Osební archiv Zdenka Primožiča

Srnjak z gobastim rogovjem spada med Zdenkove najbolj neobičajne trofeje.

čalo. Od štirih rastišč velikega petelina sta ostali še dve, število ruševcev pa je približno enako. Popolna zaščita bi morala veljati tudi v Avstriji, saj je večina rastišč ruševca na državni meji vzdolž celotnih Karavank in še naprej.

Voditi lovske goste v lovišče in jih ob tem uspešno pripeljati do plena je eno izmed glavnih opravil lovskih čuvajev v državnih loviščih.

Ena glavnih in zelo odgovornih nalog. Poleg domačih sem imel priložnost voditi tudi številne tuje lovske goste iz večine evropskih držav, pa tudi iz Amerike, Kanade in Mehike. Želje in pričakovanja

del brak Dik, ki pa sem ga ob iskanju obstreljenega gamsa zaradi padca s pečine izgubil v četrtem letu starosti. To je bil tudi najbolj žalosten dan v moji lovski karieri. Od takrat me spremlja – ponovno brandel brak Aron. Sicer pa bi po mojem mnenju moral biti lovski pes nujen del »obvezne opreme« slehernega poklicnega lovca.

Sodoben način življenja in z njim planinski, pohodniški, zeleni turizem, množično gobarjenje, adrenalinski športi ... Kako po tvojem mnenju tovrstne aktivnosti vplivajo na divjad v našem okolju in ali se je v primerjavi s stanjem pred desetletji odnos obiskovalcev

do naravnega okolja izboljšal ali pa je negativnega vpliva znatno več?

Opažam in prepričan sem, da imajo navedene aktivnosti velik negativen vpliv na naravno okolje in na življenjske razmere divjadi, ki je sestavni del tega okolja. Stanje na tem področju se po mojem iz leta v leto samo še slabša. Zato tudi na tem mestu pozivam naše vodilne na Zavodu za gozdove Slovenije, da v sodelovanju s pristojno inšpekcijo in Policijo pristopijo k doslednemu nadzorovanju in kaznovanju vseh aktivnosti, ki ne sodijo v naravno okolje; v mislih imam predvsem vožnjo z motokros motorji, snežnimi sanmi, kolesarjenje po brezpotjih in planinah, množično gobarjenje, hojo po brezpotjih ...

Kako po dolgih, več kot štirih desetletjih službovanja ocenjuješ vlogo in pomen poklicnih lovcev? Ali so znanje in bogate praktične izkušnje poklicnih lovcev dovolj upoštevane pri upravljanju z divjadjo?

Delo poklicnih lovcev je bilo včasih cenjeno in spoštovano, znanje in praktične izkušnje zlasti starejših kolegov pa so bile upoštevane pri načrtovanju gospodarjenja z lovišči in divjadjo. V današnjem času pa poklicni lovec predstavlja zgolj neke vrste državnega uradnika in fizičnega delavca, ki mora brezpogojno v prvi vrsti – z gosti ali pa sam izvrševati predvideni plan odstrela divjadi. Če ga ne dosega, sledijo grožnje, tudi z odpovedjo delovnega razmerja, ne upoštevaje dejstva, da včasih načrta ni mogoče doseči zaradi cele vrste drugih negativnih vplivov v naravnem okolju. To je po mojem povsem skregano z zdravo pametjo.

Poklic lovskega čuvaja (uradno: revirnega lovca) že od nekdaj

Foto: Osební archiv Zdenka Primožiča

Bela košuta, uplenjena v 19. letu starosti.

ni zgolj poklic, pač pa je način življenja, v katerega je bolj ali manj vpeta tudi njegova družina. Kaj bi svetoval mladim lovcem, ki se odločajo za ta poklic?

Poklic revirnega lovca res postane način življenja. Imam srečo, da mi ob strani že štirideset let stoji potrpežljiva žena Metka, ki se je sprijaznila s tem, da sem bil sleherni polovico leta odsoten praktično vse sobote, nedelje in praznike in da sem domov največkrat utrujen in zelo pozno hodil zgolj prespat. V trdno oporo sta mi bila vseskozi sinova Andrej in Boštjan, ki sta mi pomagala pri krmljenju jelenjadi in vseh ostalih delih v revirju. Andrej sedaj z vso odgovornostjo nadaljuje moje delo.

Še vedno sem prepričan, da je poklic revirnega lovca eden najlepših načinov življenja, izjemno odgovoren in včasih tudi nevaren. Žal je ta poklic tudi v današnjem času povezan s številnimi odrekami in ob tem še slabo nagradjen. Zato velja pred odločitvijo zanj temeljito premisliti.

Med številnimi dogodivščinami

na tvoji lovski poti je zagotovo tudi kakšna, ki ti je še posebno ostala v spominu. Jo lahko na kratko predstaviš tudi slovenskim lovcom?

Ena od teh je zgodba o beli košuti. Leta 2001 smo v juniju na planini Pungrat opazili košuto, ki je vodila povsem belo tele. Vse leto smo jo pogosto videvali in ob tem z zanimanjem opazovali. V naslednjem poletju je ista košuta ponovno imela belo tele, spremljal pa jo je bel jelen – šilar s šili do konice uhljev. Nato smo leto kasneje v zgodnjih poletnih mesecih v tem predelu lovišča večkrat videvali in občudovali belega jelena – šesteraka »v mahu« in belo junico. Nato je jelen izginil, nakar smo izvedeli, da je bil 16. avgusta 2003 uplenjen v sosednji Avstriji, na območju Železne Kaple. Ostala nam je še bela košuta, ki se je dolga leta zadrževala v bližini planine, pozimi pa je obiskovala krmišče v Dovžanki. Vsako leto je povrgla povsem običajno rjavo tele. V letu 2020 je bila košuta prvič brez teleta in zaradi starosti tudi močno shujšana. Odločili smo se za odstrel; v septembru

jo je uplenil koroški lovski gost. Košuta, stara 18+, je tehtala zgolj še 57 kg. Od uplenitelja jo je nato odkupil koroški lovec Hans Marolt, ki bo poskrbel, da bo v lovske muzeju ob Klopinskem jezeru (Klopeiner See) v Avstriji nagačena delala družbo belemu jelenu, s katerim imata isto mamo. Sicer pa je edino belo košuto na tem območju leta 1965 uplenil moj oče Alojz Primožič st.

Kljub upokojitvi zagotovo ne boš opustil lova. Nam lahko zaupaš, katera oblika lova ti je najljubša in v lovu na katero vrsto divjadi najbolj uživaš?

Seveda lova ne bom opustil, saj sem član LD Tržič, v revirju pa ostam kot lovski pomočnik. Vedno mi je bila najljubša oblika lova zalaz, vse bolj pa prihaja čas, ko bo več lova na čakanje. Praktično me privlači lov na sleherni divjad, izziv sta mi lov na jelena v roku in na gamsa v prsku. Najbolj uživam pri lovu na divje prašiče in v čakanju lisice pozimi. V posebno veselje in čast pa se mi je odzvati vabilu na lov srnjaka v katerem drugem lovišču.

Zdenko, v imenu ustvarjalcev in bralcev glasila Lovec se ti zahvaljujem za sodelovanje in ti hkrati želim še veliko lovskih užitkov.

Najlepša hvala.

Marko Mali

* Veleposestnik Julius Born je na to območje že ob koncu 19. stoletja začel naseljevati jelenjad. Zaradi pogostih sporov z zakupniki in lastniki sosednjih lovišč in planin v okolici je leta 1892 okrog lastne posesti na površini 2.745 ha postavil žično ograjo, visoko 2,20 metra. Tako je jelenjad pod strogim nadzorom svojih lovcev zadrževal v obori (vir: Bojan Knific: Bornovi v Tržiču: Narava 2016).

Odšel je Valentin Folti Hartmann (1949–2021)

18. marca 2021, na začetku 18. v.igredi, se je po daljši in težki bolezni, ki jo je prenašal in se proti njej boril z neverjetno življenjsko voljo, v 73. letu starosti poslovil ugleden lovec, kulturnik, pevec, velik borec za pravice koroških Slovencev in družinski oče **Valentin Folti Hartmann** iz Celovca. Na zadnjem Občnem zboru **Kluba prijateljev lova (KPL) Celovec**, strokovnega in stanovskega zastopstva sloven-

skih lovk in lovcev v Avstriji, ki je bil 6. junija 2019, je bil ponovno izvoljen za podpredsednika in vsi smo bili prepričani, da bo zahrbtno bolezen premagal, kajti prav on sam je izžareval največji optimizem.

Pokojni je po očetovi in mami strani izhajal iz trdnih ter narodno zavednih slovenskih koroških družin, ki sta predvsem v času nacionalsocializma občutili vso krutost in sovraštvo tega zločinskega in protičloveškega režima. Očeta, **Folteja Hartmanna**, centralnega zborovodjo Slovenske prosvetne zveze (SPZ) in številnih slovenskih koroških zborov,

so nacisti takoj po priključitvi Avstrije k nemškemu rajhu marca 1938 deportirali v koncentracijsko taborišče Dachau, kjer je, kar je zgodovinsko edinstven način upora in pokončnosti, ustanovil slovenski moški zbor in bil tudi v osvobodilnem komiteju taboriščnikov. Teto **Milko Hartman**, priznana pesnico in vzgojiteljico, so iz rodni Libuž pregnali v nemške kraje dežele. Družino mame **Terezije, Smrtnikove** iz Kort nad Železno Kaplo, pa so aprila 1942 v okviru prvega vala pregnancev koroških Slovencev, ki je bil po nacističnem načrtu *Naredite mi to deželo nemško (Macht mir das*

Land deutsch) začetek etničnega čiščenja dežele Koroške, pregnali z rodne grude. Pozneje je dejavno podpirala uporniško in partizansko gibanje na Koroškem. Dolgoletni slovenski kapelski župan **Franc Jožef Smrtnik** je bil Foltijev bratranec.

Samozavest in ponosna ljubezen do slovenskega naroda, petja, lova in družine, uporniška pokončnost in borbenost so bili Foltiju, kot smo ga klicali, položeni v zibelko in za vse te dragulje se je do konca svojega dejavnega življenja široko razdaljal. Zaradi njih je bil v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja v časih hudih

narodnopolitičnih napetosti v de-
želi tudi fizično napaden. Klonil
ni nikdar in nikoli.

Z ženo **Marico**, nekdanjo rav-
nateljico Mohorjeve ljudske šole
in vnukinjo **Joška Tischlerja**,
prvega ravnatelja Slovenske gim-
nazije v Celovcu, sta te plemenite
vrednote in vedenje o družinski
in narodovi zgodovini ter usodi
samoumevno posredovala hčer-
kam **Mihaeli, Simoni, Katarini**
in **Nataliji**, ki na kulturnem po-

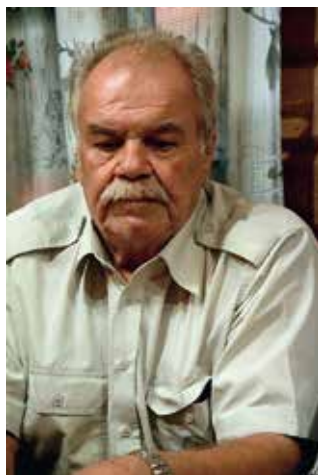

Foto: Franc Wakounig

Valentin Folti Hartmann
(1949–2021)

Foto: Franc Wakounig

Naš Folti v sredini med lovskima tovarišema

dročju nadaljujejo delo pokoj-
nega očeta.

V spomin in srca svojih rojakov
pa se je Folti zapisal kot odličan
pevec in izboren solist ter ugle-
den lovec. Bil je ustanovni član
pevskega zbora **Kluba prijate-
ljev zbora**, pel je pri številnih
slovenskih zborih in skupinah
na obeh straneh meje, med dru-
gim pri **Danici, Gallusu, Triu**
Korotan, Moškem zboru Foltej
Hartmann, ki nosi očetovo ime.
Da je rad pomagal in gradil, kjer
je bilo treba, je bila ena od nje-

govih plemenitih značajnih po-
teze. Udejstvoval se je tudi pri
Slovenskem pastoralnem centru
Cirila in Metoda v Celovcu ter
pri slovenskih upokojencih.

V lovske vrste je vstopil leta
1990 in se samoumevno včlanil
v KPL Celovec ter se udeleževal
skupnih lovov in prireditev
doma, v Sloveniji in pri rojakih
v Furlaniji-Juljski krajini. Kot
razgledan in lovsko pravičen ter
družabno strpen človek in kot mož
besede je bil povsod dobrodošel.

Foltijevo žaro smo na njegov

rojstni dan in velikonočni pone-
deljek, 5. aprila 2021, položili
v Libučah k zadnjemu počitku.
Predsednik KPL Celovec **Janez**
Kaiser se mu je zahvalil za vse,
kar je storil v prid in rast sloven-
skega lovstva na Koroškem in
dejal: »*Bil si nam svetel zgled*
lovskega tovariša in prijatelja,
človek, v katerem se je skrivalo
nežno, pošteno, zanesljivo in lju-
beče slovensko srce.«

Družina pa mu je namenila
pomenljive vrstice pesmi **Piščal**
izpod peresa njegove tete **Milke**
Hartman:

»Vzel, Gospod, si zemlje mrtvo
glino,
jo pomešal s svojo božjo slino
in naredil si iz nje piščal,
s svojim dihom glas ji dal.

In zdaj poje ta piščal
pesmi teh domačih tal;
pela bo, dokler je ne bo strla
roka tvoja, Bog, ko bom umrla.«

Foltija Hartmanna bomo pogre-
šali in ohranili v častnem spominu.
Naj mu bo lahka domača sloven-
ska zemlja.

Franc Wakounig,
Klub prijateljev lova Celovec

Naravoslovni dokumentarni film Divja Slovenija

Divja Slovenija je prvi doku-
mentarec o pestrosti manj
znanih živalskih in rastlinskih
vrst v Sloveniji. V vseh državah
članicah **Evropske unije** (EU) 21.
maja obeležujemo dan največjega
naravovarstvenega omrežja na
svetu. Ob letošnjem evropskem
dnevu **Nature 2000** (21. maj) so
partnerji **LIFE integriranega pro-**
jekta za okrepljeno upravljanje
Nature 2000 v Sloveniji (**LIFE-IP**
NATURA.SI) in ustvarjalci nara-
voslovnega dokumentarnega fil-
ma **Divja Slovenija** gostili spletni
dogodek o zakulisju nastajanja
enega najbolj živalsko in rastlin-
sko pestrih dokumentarcev.

Natura 2000 je evropsko omrež-
je posebnih varstvenih območij,
razglašanih v državah članicah
EU z osnovnim ciljem: ohraniti
biotsko raznovrstnost za prihod-
nje rodove. Posebna varstvena

območja so torej namenjena ohr-
njanju živalskih in rastlinskih vrst
ter habitatov, ki so redki ali na
evropski ravni ogroženi zaradi
človekove dejavnosti. Vsak dan
za ohranjanje slovenske narave
aktivno skrbi več kot 400 strokov-
njakov s področij varstva narave,
biologije, gozdarstva, kmetijstva,
upravljanja voda, lokalne samou-
prave, turizma in drugih.

Slovenska narava je izjemna
tako na evropskem kot svetovnem
nivoju: z **Naturo 2000** v Sloveniji
varujemo več kot desetino vseh ži-
valskih in rastlinskih vrst na ravni
EU. Med njimi so najpogostejše
ptice, ribe, žuželke, netopirji in
dvoživke. Bogastvo slovenske
narave je glavni vir navdiha re-
žiserja, direktorja fotografije in
producenta **Mateja Vraniča**, ki
je s 15-člansko ekipo ustvaril svoj
drugi naravoslovni dokumentarni
film **Divja Slovenija**. »V 80 minu-
tah smo zajeli različne življenjske
vloge in letne čase v življenju
50 živalskih vrst. Od najvišjih
alpskih vrhov in odmaknjenih di-
narskih gozdov potujemo preko
panonskih ravnin, se spustimo
v podzemlje kraškega sveta in
pod gladino Jadranskega mor-
ja,« je razložil Vranič. Film naj
bi na velikih platnih v Sloveniji
premierno zaživel jeseni (pred-

Foto: Arhiv projekta LIFE-IP NATURA.SI

Dokumentarni film Divja Slovenija naj bi na velikih platnih v Sloveniji premierno zaživel jeseni (predvidoma septembra). Izšel bo v 80-minutni slovenski in 52-minutni angleški različici.

vidoma septembra): »*Moj prvi*
naravoslovni dokumentarni film
Ptice jezer sem posvetil domači
Šaleški dolini, z Divjo Slovenijo
pa sem želel prikazati izjemne
podobe in redko videne prizore ži-
valskega sveta celotne Slovenije,«
je še pojasnil. Dokumentarni film
Divja Slovenija bo izšel v 80-mi-
nutni slovenski in 52-minutni an-
gleški različici. Film nastaja v
koprodukciji s **TV Slovenija** in
s sofinanciranjem **Slovenskega**
filmskega centra.

Maja Cipot, vodja **LIFE in-**
tegriranega projekta za okre-
pljeno upravljanje Nature 2000

v Sloveniji, je biologinja, a se
kot vodja enega največjih nara-
varstvenih projektov na sloven-
skih tleh večinoma ukvarja
z upravljanjem človekove dejav-
nosti v naravi. »*Zame je Divja*
Slovenija gibliva slika bistva
varstva narave. Pomaga nam
doživeti naravo v njeni pestrosti,
sodelovanju in medsebojni pove-
zanosti ter s tem razumeti, zakaj
je pomembno, da se za ohranjanje
narave potrudimo,« je Cipotova
razložila svoj pogled na novi film.
Po njenem mnenju so svoj pečat
Divji Sloveniji dali tudi številni
biologi, strokovnjaki varstva na-

rave, gozdarji, lovci in drugi, ki tudi sicer sodelujejo pri projektu, ki ga vodi.

Naravoslovni dokumentarni film *Divja Slovenija* predstavlja zelo pester živalski in rastlinski svet Slovenije. Pri vsaki pokrajini spoznamo njene značilnosti in odkrivamo skrivno življenje nekaterih živalskih vrst. Tudi takih, ki živijo v neposredni bližini ljudi, pogosto celo v urbanem okolju, a nam tako rekoč nikoli ne pridejo pred oči. Priča smo posamičnim stikom med ljudmi in živalmi. Filmu dajejo poseben pečat zelo bogata ekosistemska pestrost in posnetki redko videnih prizorov, ki jih spremlja slikovita pripoved znanstvenih spoznanj. Skozi 80-minutni film spoznavamo osupljive podrobnosti iz živalskega sveta, združene v privlačne in

poučne zgodbe, ki jih prikazuje izjemna slika.

V dokumentarnem filmu nastopa več kot 50 živalskih vrst, 39 pa jih je predstavljenih skozi zgodbe, ki jih spremljamo v obdobju enega leta in so prikazane v različnih vlogah, kot jim jih narekuje življenjski cikel – prehranjevanje oziroma lov, spopad za samice, paritev, skrb za mladiče. Pri vrstah, ki jih vidimo pogostejše, so predstavljene njihove manj znane posebnosti.

Enega največjih naravovarstvenih projektov v Sloveniji – *LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE-IP NATURA.SI)* – od leta 2018 koordinira **Ministrstvo za okolje in prostor (MOP)**; sodeluje 15 partnerjev s področja varstva narave, gozdar-

stva, kmetijstva in upravljanja voda. Temeljni namen projekta je, da v sodelovanju med različnimi sektorji in deležniki prispeva k izboljšanju upravljanja *Nature 2000* v Sloveniji. V osmih območjih *Nature 2000* partnerji poleg izboljšav na državni ravni izvajajo tudi konkretne akcije, kot so: obnove in vzdrževanje ugodnega stanja habitatov, preprečevanje zaraščanja površin, odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst in drugo. Projekt sofinancirajo EU iz sredstev programa *LIFE*, MOP ter partnerji.

V Sloveniji na 50 območjih *Nature 2000* poteka enajst večjih projektov, ki jih sofinancira EU iz sredstev kohezijske politike in nacionalnih sredstev. Namenjeni so ohranjanju in izboljšanju vrst in njihovih življenjskih okolij v

Naturi 2000. Projekti povezujejo več kot 50 organizacij, med katerimi so lokalne skupnosti, regionalne razvojne agencije, zasebni zavodi, raziskovalne institucije, ministrstva, upravljavci zavarovanih območij in drugi. V njih sodeluje več kot dvesto strokovnjakov različnih sektorjev in vsak dan skrbijo za ohranjanje slovenske narave.

J. K. S.

Povzeto po sporočilu za javnost sodelavcev projekta LIFE-IP NATURA.SI.

Napovednik filma je na voljo na naslednji povezavi:
<https://vimeo.com/527014148>

OGLASNO SPOROČILO
NAROČNIK: Optics-Trade, d.o.o.
www.optics-trade.eu

Predstavljamo: daljnogled Kahles Helia S

Kljub razvoju nočne optike in termovizije ter razširjeni uporabi naprav s teh področij je dober daljnogled še vedno nepogrešljiv lovski pripomoček. Mnogi ob nakupu iščejo takšnega, ki je uporaben za več vrst lova, pri tem pa najpogostejše izbirajo med izvedbama 8 x 42 in 10 x 42. S kakovostim daljnogledom, ki nudi ostro sliko, lahko pred uplenitvijo dodobra ocenimo divjad. Ko na področju športne optike govorimo o kakovosti, ne moremo mimo uveljavljenih evropskih proizvajalcev, med katere sodi tudi Kahles.

Pri Kahlesu so nedavno predstavili novo serijo daljnogledov, imenovano Helia S, v sklopu katere sta dva modela: 8 x 42 in 10 x 42. Swarovski, ki ima podjetje Kahles v lasti že več kot 40 let, je pred pol leta ukinil modela SLC v enaki izvedbi, ki sta poprej kraljevala v cenovnem razredu okoli 1700 €. Helia S je v bistvu SLC v drugi preobleki. Kdor pa je s slednjim že kdaj imel opravka, ve, da je optika v njem vrhunska. Daljnogled Kahles Helia S je še cenejši, redna cena je 1500 €.

Pri Kahlesu so pred nekaj leti popolnoma spremenili videz svoje blagovne znamke, zamenjali so celo logotip. Modro barvo je zamenjala drzna kombinacija rjave in oranžne, ki krasi tudi daljno-

glede Helia S. Posebej je treba omeniti še kakovostne okularje na teh daljnogledih, ki jih je mogoče nastaviti na več položajev, brez težav pa ga uporabljajo tudi tisti z očali – enaki okularji so na

daljnogledu. Ob pogledu skozenj slika zapolni skoraj celotno vidno polje, kar daje uporabniku občutek, da je 'v sliki'. Tudi po robovih je ostra, barve so žive, z dobrim kontrastnim razmer-

de optičnih lastnosti, praktično brez prave konkurence v svojem cenovnem razredu, Kahles Helia S pa je s ceno 1500 € še precej ugodnejši. Če iščete vrhunski daljnogled z izjemno konkurenčno

Daljnogled Kahles Helia S

daljnogledih znamke Swarovski. Gumb za ostrenje je mogoče zavrteti za več kot dva obrata, kar je za namene lova odlično.

Glavna odlika daljnogleda Helia S je vsekakor optična kakovost, ki je za lovca tudi najpomembnejša lastnost pri

jem, kar lahko pripišemo uporabi dovršenih optičnih premazov. Notranjost je polnjena z dušikom, ki preprečuje rosenje pri nizkih temperaturah, dobro zatesnjeno ohišje pa obenem zagotavlja še vodoodpornost.

Že Swarovski SLC je bil, gle-

ceno, je Helia S odlična izbira. Ob nakupu prejmete desetletno jamstvo.

Nakup je mogoč na spletni strani www.optics-trade.eu in v vseh boljše založenih lovskih trgovinah. Za več informacij nas pokličite na 031/770-520 (Optics-Trade).

LOVSKE OSEBNOSTI KAREL PRUŠNIK - GAŠPER (1910–1980)

Koroški partizan, narodnopolitični delavec, ustanovitelj Kluba prijateljev lova Celovec in pisatelj

Karel Prušnik, s partizanskim imenom **Gašper**, se je rodil leta 1910 v Lepeni pri Železni Kapli, umrl pa leta 1980 v Ljubljani. Končal je kmetijsko šolo in se priključil predvojnemu delavskemu gibanju. Leta 1935 je bil zaprt v zaporu Karlau na avstrijskem Štajerskem. Med drugo svetovno vojno je aktivno sodeloval v **Osvobodilni fronti** in v partizanskem odporiškem gibanju na Koroškem. Po vojni so ga britanske zasedbene oblasti na Koroškem vnovič zaprle v Karlauu. Leta 1947 je bil na ustanovnem občnem zboru **Zveze koroških partizanov** izvoljen za prvega predsednika te organizacije, ki je med slovenskimi rojaki na avstrijskem Koroškem odigrala pomembno vlogo. Bil je med ustanovitelji **Kluba prijateljev lova (KPL) Celovec**, ki je povezal slovenske zamejske lovce s Koroške, in bil tudi prvi predsednik kluba. Ima največ zaslug, da se je klub kmalu povezal z lovskimi družinami in območnimi zvezami v matični domovini Sloveniji. Tako se je razvilo in utrdilo plodno sodelovanje, ki še vedno prispeva k negovanju pristnih stikov med matičnim narodom v domovini in slovensko manjšino na avstrijskem Koroškem.

Karel Prušnik - Gašper, 16. februarja 1944

Foto: Arhiv Koroškega pokrajinskega muzeja Sloveni Gradec

Prušnika tudi slovenska lovska javnost pozna po njegovi odmevni knjigi *Gamsi na plazu*. V njej je opisal dogajanje na Koroškem med drugo svetovno vojno in trpljenje slovenske manjšine na okupiranem Koroškem. Posebno zanimivi so njegovi opisi partizanskega življenja, ki vsebujejo tudi doživeto pisanje o lovu na gamse in srnjad, brez katerega partizanski borci marsikdaj ne bi mogli premostiti hude lakote. Čeprav so posamezniki lovili, je bil lov še vedno etičen in lovsko pravičen. Leta 2019 je izšel že peti ponatis omenjene knjige. V njej avtor, ki se je kot nezakonski sin rodil leta 1910 pri Pečniku v Lepeni 16 in se je tri leta pisal Kelih, piše tudi o svojem otroštvu in mladosti, o času, v katerem je živel, še posebno pa o boju Slovencev na Koroškem za njihov obstanek. Precej strani namenja letom nacistične okupacije, ko je igral sam kot partizan in pozneje partizanski poveljnik pomembno vlogo. Po vojni, ko je bil prepričan v mir in svobodno življenje Slovencev na Koroškem, so ga Angleži kot zagovornika priključitve Koroške k Jugoslaviji zaprli kar dvakrat.

Izid njegove knjige leta 2019 je bil že peti. Kot je povedal njegov sin **Danilo**, čas izida ni bil izbran naključno, saj je bila izdaja knjige simbolično povezana s stoletnico koroškega plebiscita¹, ki je zaznamoval tudi življenje njegovega očeta Karla. Knjiga je prvič izšla leta 1958, nato pa v letih 1974, 1981 in 1985. Po zaslugi **Florijana Lipuša** in **Petra Handkeja** je bila prevedena v nemščino. Pri opremi knjige je sodelovala Prušnikova vnukinja, akademska slikarka **Tanja Prušnik**. Prušnik s knjigo *Gamsi na plazu* argumentirano dokazuje in zelo jasno sporoča, da so se koroški Slovenci med vojno borili predvsem za svoj obstoj ter proti poniževanju in nasilju, ki so ga bili deležni. Ob njegovi smrti je **Andrej Kokot** v žalno knjigo napisal naslednje verze:

»Če bi nas videl, bi Gašper vsakemu dejal:

Čemu taka žalost na tvojem obrazu?

Poglej stopinje gamsov na plazu,

to gre moja pot, tam sem večkrat postal!«

Prušnik je bil pošten slovenski lovec, ki je z osebnim zgledom pripomogel, da se je KPL Celovec razvil v močno organizacijo slovenskih lovcev ter navezal trdno sodelovanje z mnogimi lovci in lovskimi družinami v matični domovini. Vzgajal je generacije mlajših slovenskih lovcev, med njimi tudi svojega naslednika na mestu predsednika, pokojnega **Mirka Kumra - Frica**.

Pripravil: **dr. Marjan Toš**

¹ Koroški plebiscit, ki je potekal 10. oktobra 1920, je določil državno mejo med leta 1918 ustanovljeno Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev in Avstrijo po prvi svetovni vojni.

OKUSI NARAVE

**Fazan
s sladkim
janežen**

Za dve do tri osebe potrebujemo:

- ☒ gomolj sladkega janeža (130 g)
- ☒ 250 g fazanjega mesa
- ☒ rdečo papriko v prahu
- ☒ žlico tekočega medu
- ☒ žlico olja
- ☒ 25 g surovega masla
- ☒ sol in poper

Za omako:

- ☒ dl sladke smetane za kuhanje
- ☒ večji strok česna
- ☒ rumenjaki
- ☒ sok ene limone
- ☒ noževno konico muškatnega oreščka
- ☒ 125 g sira gauda
- ☒ sol in poper

Meso, ki smo ga zrezali na trakove, začimimo z rdečo mleto papriko, dodamo med in olje, solimo, popramo in dobro premešamo. Skledo pokrijemo, meso naj počiva eno uro. Na nižji temperaturi na mešanici olja in masla prepražimo fazanje meso, da postane zlato rjave barve. Meso preložimo na krožnik in ga pokrijemo.

Sladki smetani vmešamo zdrobljen strok česna, limonin sok, muškatni orešček, solimo in popramo. Gomolju sladkega janeža odstranimo trdi del sredice, preostalo zrežemo na trakove. Prelijemo s smetanovo omako in premešamo.

Na dno pekača ali ognjevarne posode zlijemo tekočino, ki je ostala pri praženju mesa, dodamo koščke fazanjega mesa in prelijemo z omako. Po vrhu potresemo nariban sir gauda. Pokrijemo in pečemo v popreji ogreti pečici pri 200 stopinjah Celzija 20 minut. Zraven lahko ponudimo široke rezance.

O sladkem janežu: Uporabljali so ga že v antiki. Gojimo ga zaradi odebeljenih in med seboj stisnjenih listnih pecljev, to je zelenkasto belih gomoljev. Uporabljamo tudi liste, semena in korenine. Vsebuje učinkovine, ki krepijo organizem, ugodno učinkujejo na prebavo in pomirjajo. Prevretek, ki ga pripravimo iz žličke plodov in dveh žličk korenine, zmanjšuje občutek lakote. ☺ Pri nakupu bodimo pozorni, da so glavice gomoljev povsem bele; izbiramo manjše, sicer pa jih pred kuho obrežemo do belega.

Ponudimo z veliko žlico ljubezni in spoštovanja do hrane in živali!
Žan in Eva

Plemenito srce **Maksa Garmuta**, člana Lovske družine (LD) Boč na Kozjaku, se je ustavilo 26. maja 2021.

Maks se je rodil 8. aprila 1944 in je izhajal iz

znane družine Druljkovih na Kapli. Najpogumnejši člani so mu rekli Druljkov Maks ali Drulek. Seveda nihče izmed njih ni mislil s tem nič slabega, domača imena se pač včasih bolj »primejo« kot uradni priimek.

V lovske vrste je stopil leta 1967, in to v lovsko družino s sedanjim imenom Boč na Kozjaku. Bil je velik lovec in bil je tudi kinolog. Najraje je lovil lisice in kune. Pri tem je uporabljal lovske pse, nazadnje je bil njegov spremljevalec zvesti Cule, nemški terier, ki je Maks vedno opozoril na prihod lovca na dvorišče. Kot je pripovedoval Maks, je Cule naznanil prihod lovca na Maksov dom s posebnim laježem. Cule ga je zapustil pred enim letom; v visoki starosti je odšel za mavrico.

Po lovskem izpitu se je Maks redno udeleževal usposabljanj za usposobljeno osebo za pregled uplenjene divjadi in bil dolga leta njen prevzemnik. Skrbel je za zbiralnico uplenjene divjadi, bil je tudi gospodar lovskega objekta. Pri gradnji lovskega doma je opravil ogromno delovnih ur, skupaj s še nekaterimi lovci je iz stare zgradbe pri Zgornjem Kovaču nastal lovski dom, ki stoji še dandanes.

V naši lovski družini je opravljal skoraj vse naloge: začel je kot strelski referent, bil je gospodar, starešina je bil kar 12 let, opravljal je naloge blagajnika, bil član različnih komisij in član upravnega odbora. V organih lovske družine je bil aktiven vse do leta 2020, ko ga je načela bolezen in se ni več počutil sposobnega za delo v organih. Vsi smo ga razumeli in spoštljivo sprejeli njegovo odločitev.

Za svoje delo v lovski organizaciji je prejel več odlikovanj: znak za lovske zasluge, red za lovske zasluge III. in II. stopnje ter jubilej na znaku za 40 in 50 let članstva v lovski organizaciji. Pri tem je za svoje delo prejel več družinskih priznanj. Po izgradnji lovskega doma je skupaj z drugimi lovci poskrbel za dostojno odprtje doma in za nepozabno obeležitev takrat 50-letnice lovske družine. Ob tisti obletnici je tudi poskrbel za izdajo Zbornika, ki mi ga je v surovi različici predal ne dolgo nazaj in ga hranimo v arhivih lovske družine.

Še lani je aktivno kosil z navadno koso pri Garbu na skupni delovni akciji. Bilo bi čudno, če bi bila delovna akcija brez njega, sodeloval je namreč tudi pri postavitvi večine prež v lovišču. Ni vedel, kaj je težko, vedel pa je, kaj je treba narediti. Najraje je lovil s svojim »drilingom«, bil je hiter strelec. Nekateri so mu zato dali tudi ime po znamenitem filmu, ki izhaja iz njegovega imena, z ustreznim pridevnikom, ki pa v tem zapisu ni najprimernejši za navedbo.

Največkrat je lovil s preže pod Krmotom, ki se je poimenovala kar po njem, Maksova preža. Tam so bili lovska njiva, koruzni valj, solnica in kozolec. Temu primeren je bil tudi obisk divjadi. Lisica in divji prašič sta bila zanj divjad, pri kateri je zastrigel z ušesi. Veliko noči je predsedal na tisti preži. Sam je večkrat dejal, da je »prezumal noč«, ko pa se je zbudil, so bili prašiči tam.

Narislal: Milan Samar

Veseli se je lovskih uspehov drugih lovskega tovarišev. Prav zato je bil zelo vesel, če je bil kdo z njim na preži in če je kaj uplenil. Večkrat je gostil svoja nečaka, ki sta, tako kot je bil Maks, tudi velika lovca.

Kot prevzemnik divjadi se je vedno veselil z uplenitljem ne glede na to, ali je šlo za gumbarja oziroma kaj večjega ali kaj manjšega. Oboževal je zimsko idilo in love na kune. Lovce je rad povabil pod svojo brajdo in jih z ženino pomočjo pogostil s pijačo in jedačo. Starejši lovci se zagotovo spomnijo večernih srečanj v lovskem domu, kjer je sodeloval pri petju.

Stare fotografije bodo ohranile spomin na našega lovskega tovariša Maksa. Preža bo ohranila njegovo ime, lovski dom bo še naprej nosil njegov pečat, njegov glas bo ostajal med zidovi lovskega doma. In če velja pregovor, da lovec umre še le takrat, ko je zadnjič izgovorjeno njegovo ime, potem bo naš Maks nesmrten. In verjamemo v to nesmrtnost. Naj

počiva v miru, hvala mu za vse, naj mu boginja Diana v večnih loviščih nameni primerno stojišče. Mi lovci pa smo si, v njegov spomin, za klobuk zataknilo vejico, tisto na tri ...

LD Boč na Kozjaku – S. F. K.

Po navadi lovcev Lvske družine (LD) Gabrovka da nekaj centimetrov snega upanje, da bomo izsledili divje prašiče in bomo odšli na skupni lov. Na tovrstnih dogodkih prejšnjo zimo smo še zadnjič videli našega **Milana Petjeta**.

Skupaj smo se dogovarjali o organizaciji lova, pri čemer je Milan, kot eden izmed najbolj izkušenih lovcev v naši lovski družini, predlagal načine postavitve lovcev na stojiščih in smeri pogona. Njegovo znanje in izkušnje

so bile za nas lovce zagotovilo o dobri presoji in možnosti za lovski blagor. Navkljub vsemu smo na pogonih na divje prašiče opazili, da njegov korak ni več tako lahkoten, kot je bil včasih. Na vprašanje o njegovem šepanju je odgovarjal: »Ah, mau me noga matra.« Bilo pa je veliko hujše, kot si je mislil in tudi kot smo mislili mi, preostali lovci. V začetku marca smo izvedeli, da je odšel v bolnišnico, kjer so mu vsadili kostno opornico in po posegu je odšel domov v domačo oskrbo. To je bilo za nas olajšanje. Konec marca nas je dosegla vest, da se je Milanovo zdravstveno stanje poslabšalo. Kot strela z jasnega pa nas je 21. aprila 2021 zvečer zadnjič presunila vest, da nas je Milan za vedno zapustil in odšel v večna lovišča.

Milan se je rodil 6. januarja 1954 v Gabrovki. Že kot mlad fant je vzljubljen naravo in se včlanil v Ribiško družino Sevnica, kjer je bil aktiven član. Zaradi oddaljenosti ribolovnih voda je iz ribiške družine izstopil in se leta 1983 včlanil v LD Gabrovka. Nalogo mentorja sta opravila Jože Zavrl in Martin Dušak, ki sta bila izkušena lovca in tako prava izbira za mentorja nadobudnemu zelencu. V letu 1985 je uspešno opravil lovski izpit in se samostojno vključil v delo lovske družine.

Velik prispevek je dal na področju društvene dejavnosti, še posebno pri gradbenih delih lovskega doma. Na področju lovske dejavnosti je bil v preteklosti izredno dosleden pri udeleževanju na posamičnih lovih. V zadnjih letih je del lovskega društva izstopil postavil na stranski tir zaradi nesebične skrbi za mamo, priklenjeno na invalidski voziček. Družinsko lovsko tradicijo nadaljuje sin Damijan, ki gre po njegovih stopinjah in že več let opravlja funkcijo gospodarja družine. V lovski družini je Milan opravljal različne funkcije, med drugim je bil več let blagajnik in član disciplinske komisije. Slednje je opravljal do smrti.

Za delo na področju lovstva je od Lvske zveze Slovenije prejel znak za lovske zasluge.

Milana bomo pogrešali in ohranili v najlepšem spominu. Ravnali se bomo po njegovem motu, da nam je narava dana v izposojajo, mi pa jo moramo čim bolj ohranjeno predati našim zanamcem.

Lovci LD Gabrovka

Iz lovske vrste so za vedno odšli:

Josip Miloš Turk, LD Kranjska Gora,
* 18. 6. 1929, † 8. 4. 2021.

Ivan Čevnik, LD Libeliče,
* 1. 4. 1931, † 10. 5. 2021.

Elemer Kovač, LD Grad Kuzma,
* 27. 10. 1944, † 23. 9. 2020.

Alojz Sabo, LD Grad Kuzma,
* 12. 6. 1945, † 11. 11. 2020.

Slavko Štravs, LD Trdinov vrh,
* 7. 5. 1960, † 29. 4. 2021.

Janez Reter, LD Mala Nedelja,
* 10. 12. 1943, † 10. 4. 2021.

Franc Sever, LD Mala Nedelja,
* 23. 7. 1942, † 25. 4. 2021.

Ludvik Zajc, LD Logatec,
* 7. 8. 1925, † 24. 3. 2021.

Franc Makuc, LD Logatec,
* 14. 5. 1936, † 18. 4. 2021.

Ivan Imperl, LD Zabukovje,
* 31. 8. 1934, † 8. 5. 2021.

Maks Garmut, LD Boč na Kozjaku,
* 8. 4. 1944, † 26. 5. 2021.

Anton Pleško, LD Škofja Loka,
* 18. 5. 1940, † 18. 5. 2021.

Anton Hrušvar, LD Raka,
* 12. 6. 1923, † 3. 5. 2021.

Stanko Povšič, LD Grgar,
* 21. 9. 1935, † 19. 4. 2021.

Maks Moličnik, LD Luče,
* 18. 9. 1952, † 18. 4. 2020.

Peter Pečovnik, LD Luče,
* 23. 4. 1948, † 22. 4. 2021.

Albert Ajster, LD Krško,
* 20. 1. 1935, † 16. 12. 2020.

Franc Škofljanc, LD Krško,
* 1. 6. 1924, † 14. 9. 2020.

Stanislav Hartl, LD Janžev Vrh,
* 21. 12. 1952, † 13. 5. 2021.

Ivan Mihelič, LD Janžev Vrh,
* 13. 7. 1934, † 20. 5. 2021.

Franc Ojsteršek st., LD Podsreda,
* 13. 1. 1934, † 22. 4. 2021.

Peter Pečovnik, LD Luče,
* 23. 4. 1948, † 22. 4. 2021.

Ivan Podkrižnik, LD Ljubno,
* 27. 11. 1955, † 28. 4. 2021.

Jože Škoberne,
LD Bojansko Štore,
* 6. 4. 1943, † 7. 5. 2021.

Zvonimir Golobič,
LD Kajuh Šmartno v Rožni dolini,
* 14. 7. 1959, † 10. 5. 2021.

Umrlim časten spomin!

Franci Svetec – lovská legenda iz dolenjskih Benetk

»Ves, Franci bo imel 31. maja 2021 75 let. 75! Franci je toliko naredil za slovensko lovsko kinologijo, pa to ni nikjer omenjeno. Napiši članek v imenu nas, njegovih prijateljev, lovskih kinologov,« mi je rekel **Danko Pungeršič**, vzreditelj nemških lovskih terierjev. »I mene štej zraven,« je po belokranjsko dodal vzreditelj nemških lovskih terierjev **Martin Kraševac**. »Franci je bil moj vzornik in učitelj že od mojih mladih nog. Kasneje pa tudi mentor, ko sem bil pripravnik za kinološkega sodnika, veliko me je naučil o kinologiji, dajmo se dobiti in pripravimo članek,« je pristavil kinološki sodnik **Dejan Poljanšek**.

Ideja je padla. Bil je ponedeljek, 26. aprila 2021, ko smo se dobili pri mednarodnem kinološkem sodniku **Franciju Svetcu** v dolenjskih Benetkah – Kostanjevici na Krki. Intervjuvanec Franci Svetec, kinološki sodnik Dejan Poljanšek in jaz. Vse z namenom, da bi se pogovorili in lovski kinologi pripravili članek ob Francijevi 75-letnici, ki bi bila, kot sem že omenila, 31. maja 2021. Kinološki pogovor je tekel, ure so minevale.

Nihče ni pomislil, da je bilo to naše zadnje druženje. Bil je ponedeljek, 10. maj 2021, ko je po lovskih krogih zaokrožila žalostna vest: »Franci Svetec je umrl.«

Zapisan kinologiji

Franci je bil mednarodni kinološki sodnik, član vzrejne komisije za pse jamarje in vzrejne komisije za nemške prepeličarje, predavatelj lovske kinologije na lovskih izpitih v **Zvezi lovskih družin (ZLD)** Posavje in **ZLD Novo mesto**, strasten lovec in ribič ter velik ljubitelj taroka.

Svojo lovsko pot je začel v **Lovski družini (LD) Krško**, nato pa ga je ljubezen odpeljala v Kostanjevico, kjer je postal član **LD Kostanjevica**. Malokdo pa ve, da je bil Franci tudi športnik: kar 12 let je igral roket, tekmoval je s kanujem dvosedom na mirnih vodah, ukvarjal se je s smučarskimi skoki. Ob vsem tem je pisal tudi pesmi. Sam je kot velik šaljivec sicer rad povedal, da po navadi ljudje pišejo pesmi, ko so v stiski. Sam je največ lovskih pesmi napisal, ko je bil v vojski v Štibu pri Zrenjaninu v Srbiji, kjer je bil bolničar. Tudi tam je vmes hodil na lov.

Francijeve pripovedi so bile

Foto: Janez Srpič

Franci Svetec (1946–2021). Po prvotnem načrtu bi v tem članku slavili Francijevih 75 let, tako pa se je zaradi njegove nepričakovane smrti članek prelevil v spominskega. Francijeva življenjska zgodba je žal končana, a vse, kar je naučil druge, ostaja, da se bo plemenitilo in raslo naprej. Franci, nikoli te ne bomo pozabili!

vedno polne humorja in zanimivih lovskih doživetij. Zanimivo je, da si je tudi po dolgih letih zapomnil imena vseh psov, svojih in drugih. Tudi to je eden od izrazov ljubezni do lovske kinologije.

Francijeva oče in dedek (oba Pavla) sta bila prav tako lovca. Franci je že od malih nog poslušal očeta, kako »fajn je jaga s psi«. Mali Franci je komaj čakal, da bo imel svojega psa. Prvega je izšolal pri svojih dvanajstih letih; to je bila črna kokeršpanjelka **Bistra**, njen lastnik je bil učitelj **Lenko Riedl**. Franci ji je delal vlečke, naučil jo je prinašati divjad, predvsem sta lovila jerebice. Vmes je priznani posavski lovski kinolog **Franc Škofljanc**, ki je živel na Bregah, Franciju pogosto posodil nemškega lovskega terierja **Ciga**, da je šel Franci jamarit na Golek. »Pravzaprav bi lahko rekel, da me je Franci Škofljanec najbolj navdušil za kinologijo in v meni pustil posebni pečat,« je povedal naš Franci. Pozneje je svojemu očetu izšolal istrskega kratkodlakega goniča **Rika**, ki ga je slednji pripeljal iz Trbovelj. Ta pes je imel smisel za prinašanje, bil je ubogljiv, na jagi je bil prosto vodljiv. Franci je Rika izšolal tako, da je obvladal vse, kar obvlada tudi ptičar. Ob tem je Franci povedal zanimivo anekdoto, kako na nekem lovu ptičarji niso našli ranjenega fazana, toda Riko ga je. Rika je naučil tudi dela po krvni sledi, Riko pa je meh, ki je bil na koncu sledi, kar prinašal (takrat je bil na koncu sledi meh, srnina

koža, natlačena s slamo). Sodil je (zdaj že pokojni) kinološki sodnik **Alojz Brva** iz Zagorja (sicer tudi vzreditelj posavskih goničev). Toda prvi Francijev pes, ki ga je kupil, ko je dopolnil 18 let in postal lovec, je bil brak-jazbečar. Kupil ga je od **Jožeta Jurečiča** iz Velikega Mršavega, starega očeta **Dejana Poljanška**.

V vseh letih je imel Franci več kot 156 mladičev različnih lovskih pasem (nemški prepeličar, nemški lovski terier, resasti jazbečar, nemški gonič in istrski kratkodlaki gonič). Prav tako je izšolal več psov. Uporabnostno preizkušnjo po krvni sledi je naredil kar s šestnajstimi psi različnih pasem, medtem ko je vsestransko uporabnostno preizkušnjo (VUP) naredil kar 18-krat, in tudi to s psi različnih pasem. Zato ne preseneča, da je bil med ustanovnimi člani **Lovsko-kinološkega društva (LKD) Posavje**, kjer je bil kar 25 let podpredsednik (v času, ko je bil predsednik tudi **Alojz Arko**), nekaj časa pa je bil tudi predsednik strokovnega sveta LKD Posavje. Vmes je bil več kot 14 let tajnik **Kluba ljubiteljev psov jamarjev**. Ob vsem tem se je ukvarjal še s streljanjem na glinaste golobe.

Pot do kinološkega sodnika

Franci je večkrat poudaril, da se je samoiniciativno odločil in postal kinološki sodnik. O svojem delu s psi pa je povedal, da je bil v večini samouk. Priznani mednarodni kinološki sodnik **Jože Vester** je dal Franciju telefonsko številko **Lasla Knehta** iz Bečeja v Srbiji, sicer priznanega vzreditelja in vodnika nemških lovskih terierjev (*Psarna Rokafi*) ter specialista za lovstvo in poklicnega lovskega čuvaja, od katerega je Franci kupil mladiča **Falka** iz takrat vrhunske kombinacije **Falk vom Goldenensteig-Ola vom Metzenberg**. Sledila je izmenjava kinoloških izkušenj in mnenj, nato pa je, zdaj že pokojni, Kneht Francija povabil v Vojvodino (Srbija), da bi pomagal pri sojenju na tekmi v Rumenki pri Novem Sadu. To je bilo leta 1978, na tekmovanju pa je bilo kar 42 nemških lovskih terierjev, od katerih so samo štirje opravili preizkušnjo. Psi povečini niso znali izvleči lisice iz rova, bili so strelaplahi ali niso bili odločljivi. Takrat je spoznal očeta **Siniše Vukanovića** iz Novega Sada v Srbiji, kinološkega sodnika, vzreditelja in vodnika nekoč nemških lovskih terierjev, sedaj pa nemških žimavcev. Vse do Francijeve smrti sta bila z Vukanovičem zelo dobra

prijatelja in sta se obiskala večkrat na leto, da sta izmenjala kinološke izkušnje.

Naslednje leto, torej leta 1979, je Franci ponovno sodil v Vojvodini. Takrat je imel po tekmi še predavanje o delu z nemškimi lovskimi terierji. Prijateljske kinološke odnose je vzpostavil tudi s kinološkimi sodniki iz drugih držav, predvsem z **Bernardom Hausom** iz Nemčije in **Zlatkom Radićem** iz Hrvaške. Iz takratnega obdobja izhaja tudi njegovo tovaršтво z vodnikom nemških lovskih terierjev **Karlom Kišem**, vodnikom nemških lovskih terierjev **Borbandijem Belo** ter kinološkim sodnikom in vzrediteljem nemških lovskih terierjev (*Psarna Sandis*) **Milovanom Vitomir**.

Med pogovorom s Francijem smo nekaj slišali tudi o njegovih učencih – Dejanu Poljanšku, Siniši Vukanoviću, **Bojanu Habjanu** in **Janiju Srpiču**. Lovska kinologija mu je bila vedno na prvem mestu in se je vedno zavzemal za ideje, ki so bile v korist slovenske lovske kinologije. Zato ne preseneča, da je bil izvoljen za prvega predsednika lovske kinološke zveze. Čeprav zveza ni nikoli zaživela, je bil Franci zelo ponosen na »izvolitev«.

Svetovalec pri izbiri psov

Po bližnjih (in daljnih) krajih je bil Franci znan kot priznan kinolog, zato se je nekoč nanj obrnila tudi neka gospa in ga vprašala, kakšnega psa ji priporoča. Gospa je Franciju povedala, da sicer nima veliko časa za ukvarjanje s psom, da pa ima velik vrt, in si želi takšno pasmo psa, ki bi ji to ustrezalo. Franci je na njeno vprašanje hudo mušno odgovoril: »Nagačenega!«. Resnicoljubnost in odkritost sta bili odliki, ki sta od nekdaj spremljali Francija in je zaradi njiju pogosto dobil »po nosu«. Sploh, ko je opozarjal na težave v slovenski lovski kinologiji.

Ko sem Francija vprašala, kaj ga najpogosteje vprašajo slušatelji na predavanjih, je hudo mušno odgovoril: »Kdaj bo konec?« Franc je pripravnik tudi okrcal, če je bilo potrebno: »Kaj vam predavam, če nimate psa?« In ko mu je eden od slušateljev nekoč omenil, da si želi rodezijskega grebenarja, ga je Franci vprašal: »Si šel v Rodezijo vprašat, koliko je tam istrjancev?« Tako je hotel povedati, da ni vsak pes primeren za naš način lova in naša lovišča.

Težave v slovenski lovski kinologiji

Na vprašanje, zakaj misli, da je v slovenski lovski kinologiji toliko

težav, pa je odkrito odgovoril: »Kriv je vsak posameznik, ki misli, da je najpametnejši.« Pogosto je poudarjal, da je treba ceniti »prave jagre«. Predvsem tisti, ki so imeli manj kinološkega znanja kot Franci, so se ga bali. Po drugi strani pa marsikomu ni bilo všeč, da je Franci pri sojenjih venomer opozarjal na težave, ki so bile povezane predvsem z enotnostjo sojenja, v smislu uporabe enotnih meril pri ocenjevanju.

Franci je večkrat izpostavil, da če psu oceniš nos z oceno 3, mu ne moreš dati za sledoglasnost 4, lahko pa je obratno. Prav tako je menil, da nekdo, ki ima jazbečarje, ne more ocenjevati dela terierjev; jazbečar na preizkušnjah namreč nima prinašanja (aporta). Pes ima lahko različne mane (hibe), toda sodniki ne upoštevajo, da niso vse izključujoče. Opozoril je, da so že pred več kot tridesetimi leti sprejeli sklep, da so nemški lovski terierji rjave (čokoladne) barve prepovedani in da takšen sklep velja še vedno. Zato je bil, kot je sam dejal, pogosto označen kot »konfliktna osebnost«; prejel ni nobenih odlikovanj. V pomenu, da na napake pač ne smeš opozarjati; bodi tiho in priden. To pusti človeku kar nekoliko grenak preizkus, sploh ko je Franci odkrito povedal, da se je vse življenje trudil, da ne bi nikogar prizadel.

In ko sem ga povprašala, kako naj bi delali s psi, je modro poudaril: »Psu moraš biti kot bog, ki dobro nagraduje in slabo kaznuje. Od psa nikoli ne zahtevaj tistega, česar ga nisi naučil.« Kot je sam povedal, je kot sodnik pri ocenjevanju vedno upošteval tisto, kar pes zna, in ne tisto, česar ga vodnik ni naučil. Ko imaš kot kinološki sodnik pri ocenjevanju psa pomisleke, moraš ravnati »vedno v korist psa«. Če so pa pomisleki po tehtnem premisleku še vedno prisotni, potem naj pes opravi preizkušnjo še enkrat.

Na večno vprašanje o odločitvi za nakup psičke ali psa, je bil Francijev odgovor: »Psički lahko na dušo popihaš, psu pa ne.« Ob vsem pripovedovanju se je Franci zamislil in dodal: »Lahko je bilo mojim psom, ki so z menoj jagali.« Povedal je, da psom ni nikoli učil zaradi neke preizkušnje, temveč je vse pse šolal izključno za lov. Praksa je bila vedno glavno Francijevo vodilo. Ob tem je povedal anekdoto, kako je na neki preizkušnji v LD Jošt tekmoval s svojo terierko Beso. Sodial je tudi mednarodni kinološki sodnik Jože Vester, ki mu je iz žepa padla medalja, ki jo je en dan prej osvojil na tekmi v Celovcu s svojim

Foto: Maja Brunskele

Franci Svetec (desno) na posnetku skupaj s Sinišo Vukanovičem (Futog, Srbija) (levo) in Dejanom Poljanškom (spodaj).

jazbečarjem. Vester ni vedel, da je izgubil medaljo. Našel jo je (že pokojni) kinološki sodnik **Alojz Mlakar**. Na koncu preizkušnje, po podelitvi pokalov, pa je Franci rekel sodnikom, naj malo počakajo. Vestrovo medaljo, ki so jo poprej našli, je nesel za vogal, se postavil pred sodnike in rekel: »Besa, išči izgubljeno.« In Besa je prinesla medaljo. Franci je Beso namreč izšolal, da je iskala izgubljeno (na primer uro ali pa cokel) tudi 1,5 kilometra ali celo več daleč stran.

Psu je treba pokazati, zakaj je prišel na svet

Lenoba, neznanje in pretirana zaverovanost vase so glavne težave pri vodnikih, je bil prepričan Franci. Po njegovem mnenju je bila to vsesplošna težava in ne samo slovenska. Problematično se mu je zdelo, če je bil pes v slabih rokah. Psu je treba pokazati, zakaj je prišel na svet, je bil prepričan Franci, ki je verjel tudi, da pes ni kriv, če tega ne ve.

Francijeva najljubša pasma je bil nemški lovski terier. Pojasnil je, da je terier žimavec, ki gre tudi v rov. Njegov najljubši lov je bil lov na sloke oziroma tako imenovane šnefe in srnjake, sicer pa je dodal, da je vsaka »jaga« lepa. Povedal je tudi, da če bi on

organiziral lov, bi ga po gričevju okoli Kostanjevice; to bi bil zajčji lov. Povabil bi Bojana Habjana, Dejana Poljanška, Martina Kraševca, Marjana Kotarja, Ota Sevška, Darka Pungeršiča, Maksa Maršika, Antona Vakslija, Zmaga Brajdiča, Vojka Pirherja, Janeza

Srpčiča, Sandija Hernausa, Jožeta Zagrajska, Sinišo Vukanoviča, Željka Radiča, Daneta Namestnika ... »No, da ne bo kdo jezen, da sem ga pozabil. Saj vas je dosti, kdo bo pa tuk poganjal?« je opravičeval svoj izbor. Čez nekaj časa me je pogledal: »Maja, si sebe napisala?« Odgovorila sem mu: »Jaz bom itak Kraševca pripeljala ...« Čez dva dni sem na telefonu opazila obvestilo o neodgovorjenem klicu. Klical me je Franci, zato sem vrnila klic takoj, ko sem lahko. »Maja, muno napiši še Staneta Krainerja. Njega bi tudi na jago povabil. Pa še koga, da ne bo kdo jezen,« mi je naročil Franci.

Ko višja sila prekrži načrte

Po prvotnem načrtu bi se članek moral končati s čestitko, sedaj pa se bo moral nekoliko drugače. Sama ga končujem z mislijo Francija Svetca, ki naj lovskim kinologom služi kot vzpodbuda: »Ni dovolj, da s psom opravimo samo preizkus naravnih zasnov in ničesar več. Pes jamar je vsestransko uporaben pes in nam lahko služi kot pomoč pri delu na planem, v vodi, v rovu in za delo po strelu, le pravilno ga moramo izšolati.«

Morebiti je prav, da članek končam tudi z besedami Francijevih najbližjih lovskih tovarišev. Bojan Habjan je dejal: »Franci, še pokopan nisi, pa te že pogrešam.« Dejan Poljanšek je napisal: »Prva misel, ko sem izvedel, da nas je Franci zapustil, je bila: 'Kaj bom pa sedaj ...? Zdaj pa res nimam več kaj početi na Dolenjskem!' Vedno je vsakemu pomagal, kolikor je

Franc Svetec je bil znan, da se je skoraj vedno odzval na določene teme, povezane z lovom in lovsko kinologijo.

Zanimiv je bil Francijev odziv na članek, ki je bil objavljen v *Lovcu* in se je očitno nanašal na lov na divje prašiče z bulterijerji. Takrat je na uredništvo *Lovca* naslovil pismo z naslovom *Bulterier k nam da ali ne?*, v katerem je zapisal: »Nikakor ne moremo mimo dejstva, da je v tem članku opis dela bulterierja v nasprotju s strategijo našega načina lova divjih prašičev in je za naše razmere popolnoma nesprejemljiv. Še posebno nesprejemljiv pa je, če to gledamo iz etičnega zornega kota.«

Pogosto je stopil v bran zeleni bratovščini. V nekem svojem članku je zapisal:

»Zakaj smo nekateri ljudje še lovci? Izvajati lov je prastari nagon človeka, za ohranitev svoje vrste. V nekaterih ljudeh je nekaj tega nagona še ostalo. Tisti, ki je ta čut popolnoma izgubil, ni pošten, če sramoti tiste, ki so lovci. Nikogar ne silimo, naj bo lovec, nekaj jih je celo preveč. Kajti vsi ljudje ne morejo biti igralci, mehaniki, čevljarji, pisatelji in politiki ... Bistveno je, da vsak opravlja svoje poslanstvo, kot se spodobí. To pa priznam, da se nam lovecem vedno ne posreči, a ne smemo gledati le dejanj tistih lovec, ki so nam v sramoto.« Zapisal je še: »Veselite se do lova pomeni veselje do žetve. Zakaj ne bi bili ponosni na svoje trofeje? Nikakor pa se ne sme želja po lepih trofejah izroditi v tekmovalstvo.«

Nekatere članke in tudi literaturo o nemških lovskih terierjih mi je izročil z besedami: »Ti boš to vse naštudiral in kaj pametnega napisala.« Franci je nekatere članke hranil tudi 30 ali 40 let.

mogel. Poznan je bil po tem, da ni imel dlake na jeziku in je vsakemu povedal resnico, česar pa marsikdo ne more sprejeti. Poznan je bil po svoji gostoljubnosti in z veseljem je pripravljaj ribji paprikaš (Francijev slavnj fišpaprikaš). Kot sodnik pa je bil resnično vrhunski, saj je že na oko točno izmeril psa in se ni nikoli zmotil. Sojenje je imel prirojeno. Pridružujem se misli Janeza (Janija) Srpčiča: »Bilo mi je usojeno, da sem spoznal velikega poznavalca lova in lovske kinologije.« Kot je dejal Poljanšek, se je od Francija naučil predvsem, da je treba opozarjati na napake in si prizadevati za tisto, kar je prav.

Foto: Osebnj arhiv Francija Svetca

CACIB Beograd, 2. 6. 1979 (od leve proti desni): Milan Zlokolica s Čili, Siniša Vukanović z Eto in Franc Svetec s Falkom

Tako Poljanšek kot tudi Habjan in Srpčič sta poudarila, da jima je bil Franci mentor in prijatelj ter da bosta oba pogrešala skupne love in ribolove.

Članek končujem z besedami Dejana Poljanška: »Franci, naj te v večnih loviščih spremljajo tvoji najboljši psi Riko, Besa, Falk, Cigo in Mačo.«

Francijevi lovske tovariši bomo naslednje leto, v času pred 31. majem (datum Francijevega rojstva), organizirali Memorial Franca Svetca v uporabnosti preizkušnji po krvni sledi.

Francijevi lovske tovariši, zapisala Maja Brunskole

Telesno ocenjevanje psov vseh lovske pasem LKD Celje

Ukrepi Vlade Republike Slovenije (RS) za preprečevanje covida-19 so v letih 2020 in 2021 tudi na Celjskem oziroma na širšem savinjsko-kozjanskem območju terjali številne prilagoditve ne samo v vsakdanjem življenju, pač pa tudi v lovske kinološkem. Tako smo 4. julija 2020 organizirali *telesno ocenjevanje psov vseh lovske pasem Lovsko-kinološkega društva (LKD) Celje*, čeprav smo sprva nameravali dogodek izvesti 16. maja 2020. Zato je tisti dan veliko vodnikov privedlo svoje mlade pasje spremljevalce na prvo oceno zunanosti. Razporedili smo jih v skladu z ukrepi po ocenjevalnih krogih kinoloških sodnikov za pasemske skupine.

Prireditve, ki se je začela ob osmi uri, se je udeležilo 26 lovske pripravnikov, za katere je poskrbela Jožica Metelko Kraševac in jim ob lovske domu na Rinki na dvorišču gostiteljice **Lovske družine (LD) Žalec** predstavila pasme in delovni namen psov posamezne pasemske skupine ter jih popeljala na ogled ocenjevanja v »krogih« po pasemskih skupinah. Vsak pripravek je prejel zaščitno masko in se seznanil z navodili o varnostni razdalji. Za veterinarsko dežurstvo je poskrbela **Veterinarska postaja Podlog**.

Oceno zunanosti III., IV., VI., VII. in VIII. skupine FCI so opravili kinološki sodniki: **Milan Krajnc** – jazbečarji, terierji, **Janez Nahtigal** – goniči, **Janez Šumak** – brak-jazbečarji, hanovrski in bavorski barvarji, **Anton Selinšek** – šarivci in **Vlado Bogdanovič** – ptičarji. Sodeloval je tudi sodniški pri-

Foto: Osebnj arhiv Janeza Šumaka

Ob lovske domu na Rinki na dvorišču gostiteljice LD Žalec smo se zbrali 4. julija 2020. Vodniki so na oceno zunanosti privedli 51 lovske psov.

pravnik za ocenjevanje šarivcev **Ljubo Vaupotič**.

V začetku prireditve je zbrane pozdravil predsednik LKD Celje **Janez Šumak**, jih opozoril na ukrepe Vlade RS za preprečevanje širjenja covida-19 in predstavil tudi delovanje LKD Celje. Predstavil jim je še sodniški zbor in opisal potek ocenjevanja. Vodja sodniškega zbora je bil kinološki sodnik Bogdanovič. Predsednik gostiteljice LD Žalec **Janko Stebernak** je vsem obiskovalcem zaželel obilo užitkov tudi pri nadaljnjem delu s štirinožnimi tovariši in da bi kinološki sodniki objektivno ocenili njihove pse. Kako potekajo vaje šolanja

lovske psov po programu VP-1 in -2, je praktično predstavil vodja šolanja v LKD Celje **Anton Savorgnani** s svojo mlajšo vajmarčanko **Divo Golavsko**.

Delo kinoloških sodnikov je potekalo brez težav, opis oziroma ocene so zapisniško vpisovali zapisnikarji in okoli 13. ure zaključili s svojim strokovnim delom. Na oceno zunanosti so vodniki privedli 51 lovske psov. En vodnik se ni strinjal z oceno svojega psa, eden pa je bil še premlad (devet mesecev) za izrek dokončne telesne ocene, saj je bil očitno še nedorasel. Med ocenjenimi psi so prednjačili goniči, ki jih je bilo 23 (sedem alpske

brak-jazbečarjev), sledili so ptičarji, ki jih je bilo devet (štirje vajmarčani, dva nemška žimavca, dva nemška kratkodlaka ptičarja, en angleški seter), nato jamarji (jazbečarji in terierji), ki jih je bilo skupaj osem (štirje resasti jazbečarji, dva nemška lovske terierja, en jack russel - parson terier in en kratkodlaka jazbečar). Pasemska skupina šarivcev je bila zastopana z osmimi psi (en angleški koker španjel, en angleški špringer španjel in šest nemških prepeličarjev), dogodka pa se je udeležil tudi en predstavnik barvarjev (bavorski barvar).

Ob zaključku prireditve so kinološki sodniki napisali predpisana poročila **Kinološke veze Slovenije** o ocenjevanju in opravili strokovno analizo, ki je pokazala, da je bil obisk privedenih psov na oceno zunanosti velik kljub negotovi zdravstveni situaciji v državi. Velik obisk lovske pripravnikov je dokaz za zanimanje novih lovcev za lovske kinologijo, zato upamo, da smo katerega izmed njih navdušili za nabavo štirinožnega tovariša in pomočnika pri lovu.

Lovska kinologija na savinjsko-kozjanskem območju je še vedno v rahlem vzponu, za kar so zaslužni predvsem odlični stiki našega LKD s članicami (47 lovske družin z 2100 člani) ter po potrebi s slehernim lovcom, kinologom oziroma vzrediteljem. Žal pa se rahlo zmanjšuje domača vzreja mladičev določenih lovske pasem. Ugotavljamo večjo nabavo pasemskih mladičev predvsem iz »južnih« držav ...

Na koncu je prav, da se zahvalimo vodstvu LD Žalec, njenemu predsedniku Stebernaku in ekipi njihovih lovcev za vso izkazano gostoljubje ob tem dogodku.

Janez Šumak, predsednik LKD Celje

Vzrejna preizkušnja za nemške prepeličarje in španjele v Braslovčah

Lovska družina (LD) Braslovče je 3. oktobra 2020 gostila in izvedla tradicionalno Vzrejno preizkušnjo za nemške prepeličarje in španjele, ki jo je organiziralo Lovsko-kinološko društvo (LKD) Celje.

Na preizkušnjo je pse privedlo devet vodnikov, ki so vodili osem nemških prepeličarjev in enega angleškega špringer španjela. Vodniki so upoštevali ukrepe Vlade Republike Slovenije in navodila Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) glede preprečevanja širjenja covida-19.

Zbor je bil ob osmi uri pred lovskim domom v Braslovčah. Vodja prireditve Vinko Otorepec je odprl preizkušnjo, pozdravil vse zbrane in predstavil kinološka sodnika Ljuba Vaupotiča in Antona Selinška. V imenu LKD Celje in LD Braslovče jih je pozdravil predsednik v obeh društvih Janez Šumak, ki je predstavil še družinskega kinologa Mateja Gubenška, ki je skrbel za logistiko. Nato je besedo predal vodji sodniškega zbora Selinšku, ta pa je vodnikom

opisal discipline in sodniška merila za ocenjevanje psov v delu, kjer ocenjujejo nos, glasno gonjo, voljo za delo po sledu, šarjenje, prinašanje pernate divjadi (vlečka), prinašanje zajca (vlečka), veselje do dela v vodi (brez divjadi), prinašanje pernate divjadi iz vode, splošno poslušnost in preskus strelomirnosti. Selinšek je povedal, da se vedno rad spominja časov izpred skoraj 40 let, ko je hodil ocenjevati delo nemških prepeličarjev na savinjsko območje, ko je sodil še v družbi cenjenih, zdaj žal že pokojnih kinologov Slavka Kovača in Jožeta Pangerla.

Na dan preizkušnje je bilo vreme značilno jesensko, nekoliko oblačno, kar pa je ugodno vplivalo na delo psov. Najprej je bil na vrsti preizkus strelomirnosti, nato preskus veselja do dela v vodi ter prinašanje pernate divjadi iz vode, kar smo opravili pri jezeru Žovnek. V bližnjem gozdu smo opravili še preizkus šarjenja, iskanja, gonjo poljskega zajca ali parkljaste divjadi, sledilo je delo po vlečki ter prinašanje pernate divjadi in zajca. Okrog 14. ure se je ulilo, kar sta kinološka sodnika izkoristila, da sta iz svojih zapiskov prenesla vse podatke in ocene ter jih vnes-

Foto: Janez Šumak

Začetek prinašanja pernate divjadi iz vode

la v uradne ocenjevalne obrazce. Organizator je to preizkušnjo organiziral tudi kot tekmovalje, zato smo prvim trem uvrščenim parom izročili pokale.

Trije pari so opravili preizkušnjo z II. nagradnim razredom, en par s III., dva para pa preizkušnje nista opravila. Kinološka sodnika sta v sklepnem komentarju poudarila, da sta z rezultati preizkušnje zadovoljna, zato smo vodnikom predlagali, naj pse čim več vodijo v lovišče ter utrjujejo tiste dejavnostne specialnosti štirinožnega tovariša, za katere delo je šarivec

izšolan in bil ne nazadnje tisti dan tudi preizkušan!

Prireditve je v celoti odlično uspela, saj je sedem psov in vodnikov opravilo preizkušnjo. Le en pes ni pokazal dovolj delovnih veščin, za kar je vodnik samokritično priznal, da ga je premalo šolal in vodil v lovišče. Za še enega negativno ocenjenega špringer španjela pa je njegov vodnik priznal, da imata oba zdravstvene težave in se v vajah posameznih disciplin nista mogla dovolj posvetiti.

Za dobro organizacijo in uporabo lovišča se zahvaljujemo LD Braslovče in kinološkemu referentu Gubenšku. Hvala tudi Martinu Medenjaku za pripravo okrepčila za vse udeležence kinološke prireditve.

Janez Šumak,
predsednik LKD Celje

Rezultati:

David Guček z nemško prepeličarko **Didi** (164,5 točke, I. nagradni razred).

Fredi Cizej z nemškim prepeličarjem **Aronom** (162,5 točk, I. nagradni razred).

Peter Petrovič z nemškim prepeličarjem **Artom** (161 točk, I. nagradni razred).

Predvidena legla lovskih psov

Nemški lovski terier (SLRLt):

O: 5/I, m: 5/I, 31. 5. 2021.
Laura Garmut,
Sp. Kapla 35, 2362 Sp. Kapla.
Tel.: 051/249-245.

O: 5/I, m: 5/I, 3. 6. 2021.
Zdravko Garmut,
Sp. Kapla 35, 2362 Sp. Kapla.
Tel.: 041/346-914.

O: 5/I, m: 5/I, 27. 6. 2021.
Bojan Pajk,
Velika Račna 5 a, 1290 Grosuplje.
Tel.: 031/204-878.

Resasti jazbečar (SLRJr):

O: 5/I, m: 4/II, 4. 7. 2021.
Vladimir Pavec,
Šukljjetova ulica 1,
8000 Novo mesto.
Tel.: 041/385-692.

Kratkodlaki istrski gonič (SLRGik):

O: 5/I, m: 5/II, 16. 7. 2021.
Anton Tominc,
Lokovica 10 a, 2391 Prevalje.
Tel.: 041/204-451.

Posavski gonič (SLRGp):

O: 5/I, m: 5/I, 14. 7. 2021.
Štefan Lah,
Glina 8, 1385 Nova vas.
Tel.: 041/876-676.

Beagle (SLRBig):

O: 4/II, m: 5/I, 16. 6. 2021.
Andrej Puželj,
Lipovšica 14, 1317 Sodražica.
Tel.: 040/354-590.

Brandl brak (SLRBrb):

O: 4/I, m: 5/I, 22. 6. 2021.
Damjan Purg,
Breg 35, 2322 Majšperk.
Tel.: 031/248-507.

Brak-jazbečar (SLRBj):

O: 5/II, m: 4/I, 21. 6. 2021.
Miha Juršič,
Spodnje Gorče 4,
3314 Braslovče.
Tel.: 041/382-301.

O: 5/I, m: 5/I, 22. 6. 2021.
Anton Komidar,
Krvavčji Vrh 27, 8333 Semič.
Tel.: 040/303-064.

Hanovrski barvar (SLRHb):

O: 5/I, m: 5/II, 18. 6. 2021.
Franci Očepek,
Naselje na Šahtu 9,
1412 Kisovec.
Tel.: 031/228-811.

Vajmaranec (SLRWpk):

O: 5/JZP, m: 4/JZP, 21. 6. 2021.
Mojca in Luka Poklečki,
Vreclova 19,
2311 Hoče.
Tel.: 041/971-496.

Angleški seter (SLRAS):

O: 5/PPA, m: 4/PPA, 3. 7. 2021.
Pija Rep in Matjaž Roter,
Gradiška 2 a,
2211 Pesnica pri Mariboru.
Tel.: 031/831-738.

Kinološka zveza Slovenije

MALI OGLASI

Orožje in lovška optika

Prodaj dobro ohranjeno lovsko kombinirko Sabatti, kal. 12/7 x 65 R, s strelnim daljnogledom. Tel.: 031/553-035.

Prodaj češki bokarici, prva je kal. 12/7 x 65 R, z menjalnimi cevmi 12/12 in s strelnim daljnogledom Zeiss, druga je kal. 16/7 x 65 R s strelnim daljnogledom Kahles. Cena po dogovoru. Tel.: 041/518-394.

Prodaj strelni daljnogled Swarovski, 8 x 50, z rdečo piko in Bushnell Legend Ultra HD 3-9 x 50. Tel.: 031/675-989.

Ugodno **prodaj repetirno risanico** (kopito skrajšano za 2 cm), kal. 8 x 57 IS, s strelnim daljnogledom Swarovski, PF 6 x 42 S, in tok za prenašanje. Tel.: 040/552-947.

Prodaj več pušk: repetirno risanico Mannlicher model M (Steyr), kal. 7 x 64; kombinirko

Poldi Special-Steel, kal. 12/7 x 57 R, in **MK-risanico** Anshütz, kal. 22. Tel.: 031/433-997.

Ugodno **prodaj strelna daljnogleda** Docter 8 x 56 (290 €) in Meopta 4 x 32 (190 €) ter **nočni daljnogled** Dedal za opazovanje v temi (300 €). Tel.: 031/016-276.

Prodaj repetirno risanico CZ M70, kal. 308 Win., z montiranim strelnim daljnogledom Swarovski Habicht 6 x 42 (Suhlova montaža), podarim še naboje (približno 50). Tel.: 041/923-567.

Prodaj boroveljsko tricevko, kal. 16-16/7 x 65 R, s strelnim daljnogledom Carl Zeiss ZF4/N (Suhlova montaža). Puška je lepo ohranjena. Cena: 1.050 €. Tel.: 031/791-444.

Lovski psi

V Psarni Prvenski bodo po 17. 7.

Mali oglasi

Male oglase (besedilo in dokazilo o vplačilu) sprejemamo na elektronski naslov: lovec@lovska-zveza.si ali na naslov uredništva revije.

Cene malih oglasov: do 15 besed 4 €, od 15 do 25 besed 5 €, od 25 do 30 besed 6 €, za vsako nadaljnjo besedo 0,2 €.

Male oglase je treba plačati vnaprej. Položnic ne pošiljamo. Preštejte besede in ustrezno vsoto nakažite na TRR Lvske zveze Slovenije: Nova Ljubljanska banka, d. d., št.: SI56 02010-0015687097; SWIFT oz. BIC koda: LJBAS12X. Sklic naj se glasi: SI 00 in zaven datum plačila. Primer za nakazilo 18. 9. 2015: SI 00 18092015.

Pod namen plačila morate obvezno napisati: MALI OGLAS.

JULIJ					
Datum	Luna	Sonce	zora/mrak (navt.)	vzide	zaide
1. Če	0:50	12:37	5:15	20:57	3:45 22:26
2. Pe	1:09	13:42	5:15	20:56	3:46 22:26
3. So	1:27	14:46	5:16	20:56	3:47 22:25
4. Ne	1:46	15:50	5:17	20:56	3:47 22:25
5. Po	2:08	16:54	5:17	20:55	3:48 22:24
6. To	2:32	17:58	5:18	20:55	3:49 22:24
7. Sr	3:02	19:01	5:19	20:55	3:50 22:23
8. Če	3:38	20:00	5:19	20:54	3:52 22:22
9. Pe	4:23	20:53	5:20	20:54	3:53 22:21
10. So	5:17	21:39	5:21	20:53	3:54 22:20
11. Ne	6:19	22:17	5:22	20:52	3:55 22:19
12. Po	7:26	22:48	5:23	20:52	3:56 22:18
13. To	8:37	23:14	5:24	20:51	3:58 22:17
14. Sr	9:49	23:37	5:25	20:50	3:59 22:16
15. Če	11:01	23:59	5:26	20:50	4:00 22:15
16. Pe	12:15	—	5:26	20:49	4:02 22:14
17. So	13:29	0:21	5:27	20:48	4:03 22:13
18. Ne	14:47	0:43	5:28	20:47	4:04 22:11
19. Po	16:06	1:09	5:29	20:46	4:06 22:10
20. To	17:26	1:40	5:31	20:45	4:07 22:09
21. Sr	18:44	2:20	5:32	20:45	4:09 22:07
22. Če	19:51	3:10	5:33	20:44	4:10 22:06
23. Pe	20:47	4:13	5:34	20:42	4:12 22:04
24. So	21:30	5:25	5:35	20:41	4:13 22:03
25. Ne	22:04	6:42	5:36	20:40	4:15 22:01
26. Po	22:30	7:58	5:37	20:39	4:16 22:00
27. To	22:53	9:11	5:38	20:38	4:18 21:58
28. Sr	23:12	10:21	5:39	20:37	4:19 21:56
29. Če	23:31	11:28	5:41	20:36	4:21 21:55
30. Pe	23:50	12:34	5:42	20:34	4:23 21:53
31. So	—	13:38	5:43	20:33	4:24 21:51

AVGUST					
Datum	Luna	Sonce	zora/mrak (navt.)	vzide	zaide
1. Ne	0:11	14:43	5:44	20:32	4:26 21:50
2. Po	0:34	15:47	5:45	20:30	4:27 21:48
3. To	1:01	16:50	5:47	20:29	4:29 21:46
4. Sr	1:35	17:51	5:48	20:28	4:31 21:44
5. Če	2:17	18:47	5:49	20:26	4:32 21:42
6. Pe	3:07	19:35	5:50	20:25	4:34 21:40
7. So	4:07	20:16	5:51	20:23	4:36 21:39
8. Ne	5:14	20:50	5:53	20:22	4:37 21:37
9. Po	6:25	21:18	5:54	20:20	4:39 21:35
10. To	7:38	21:42	5:55	20:19	4:40 21:33
11. Sr	8:52	22:04	5:56	20:17	4:42 21:31
12. Če	10:05	22:26	5:58	20:16	4:44 21:29
13. Pe	11:20	22:48	5:59	20:14	4:45 21:27
14. So	12:37	23:12	6:00	20:12	4:47 21:25
15. Ne	13:54	23:40	6:01	20:11	4:48 21:23
16. Po	15:13	—	6:03	20:09	4:50 21:21
17. To	16:30	0:16	6:04	20:07	4:51 21:19
18. Sr	17:39	1:01	6:05	20:06	4:53 21:17
19. Če	18:38	1:58	6:06	20:04	4:55 21:15
20. Pe	19:25	3:05	6:08	20:02	4:56 21:13
21. So	20:01	4:20	6:09	20:00	4:58 21:11
22. Ne	20:31	5:35	6:10	19:59	4:59 21:09
23. Po	20:54	6:50	6:12	19:57	5:01 21:07
24. To	21:15	8:02	6:13	19:55	5:02 21:05
25. Sr	21:34	9:11	6:14	19:53	5:04 21:03
26. Če	21:53	10:18	6:15	19:51	5:05 21:01
27. Pe	22:13	11:23	6:17	19:49	5:07 20:59
28. So	22:35	12:29	6:18	19:48	5:08 20:57
29. Ne	23:00	13:34	6:19	19:46	5:10 20:55
30. Po	23:31	14:38	6:20	19:44	5:11 20:53
31. To	—	15:40	6:22	19:42	5:13 20:51

Obvestilo

Zaradi negotovih razmer, povezanih s COVID-19, vas prosimo, da se glede ažurnega stanja izvedbe dogodkov obračate neposredno na organizatorja dogodka. Uredništvo ne bo imelo podatkov o izvedljivosti organizacije dogodka zaradi morebitnih poostrenih ukrepov v povezavi s COVID-19. V reviji zaradi natančno načrtovanega urnika oddaje gradiva v tiskarno tudi ni mogoče objaviti zadnjih informacij. Mogoče je, da bodo dogodki odpovedani. Na dogodkih poskrbite za svojo varnost in varnost drugih udeležencev. Ostanite zdravi.

Uredništvo

LOVSKA DRUŽINA PREBOLD

priraja

TRADICIONALNO LOVSKO

STRELSKO TEKMOVANJE ZA ČLANE IN VETERANE,

ki bo v nedeljo, 18. julija 2021, pri Lovskem domu na Golavi z začetkom ob 9. uri.

Prijave tričlanskih ekip iste lovske družine in posameznikov ter veteranov bomo sprejemali do 12. ure na mestu tekmovanja. Najboljše ekipe in posamezniki bodo prejeli pokale in bogate praktične nagrade.

Ekipno in posamezno:

- 15 golobov (lovski stav),
- 5 strelav (MK; tarča smjaka),
- 5 strelav (MK; tarča gamsa, ob kolu).

Veterani (55–65 let) in superveterani (od 65 let naprej):

- 15 golobov (lovski stav),
- 10 strelav (MK; tarča sede, ob fiksne kolu).

Za dober smjakev golaž in prijetno počutje bo tradicionalno dobro poskrbljeno.

Pot do strelišča bo primerno označena s smerokazi PULL.

Vse dodatne informacije dobite na telefonskih številkah 051/312-590 (Benjamin Novak) in 041/737-453 (Marko Rehar).

Vabljeni!

Strelski referent Benjamin Novak

Telefon za psihološko podporo ob epidemiji COVID-19

Ker pogovor daje moč.

080 51 00

Vsak delavnik od 8.00 do 22.00.
Klic je brezplačen.

Termini predvajanja julijske oddaje Dober pogled

VTV VELENJE: 29. 7. 2021 ob 21.20.

TV IDEA MURSKA SOBOTA: 27. 7. 2021 ob 19.00 in 20.45.

GTV GORENJSKA TELEVIZIJA: 27. 7. 2021 ob 19.35 in 28. 7. 2021 ob 18.00.

VAŠ KANAL NOVO MESTO: 29. 7. 2021 ob 22.00 in 30. 7. 2021 ob 10.00.

ATM KRANJSKA GORA: 31. 7. 2021 ob 20.00.

TV PTUJ: 7. 8. 2021 ob 21.00 in 8. 8. 2021 ob 10.00.

ETV HD: 5. 8. 2021 ob 20.00.

Navedeni termini objav so predvideni. Ker lahko nastanejo spremembe, vas prosimo, da spremljate aktualne TV-sporede posameznih TV-postaj.

Če želite, da je v oddaji predstavljeno tudi delo vaše lovske družine, nas lahko pokličete na telefonsko številko 031/273-825 (Erika).

Termini predvajanja avgustovske oddaje Dober pogled

VTV VELENJE: 26. 8. 2021 ob 21.20.

TV IDEA MURSKA SOBOTA: 31. 8. 2021 ob 19.00 in 20.45.

GTV GORENJSKA TELEVIZIJA: 31. 8. 2021 ob 19.35 in 1. 9. 2021 ob 18.00.

VAŠ KANAL NOVO MESTO: 26. 8. 2021 ob 22.00 in 27. 8. 2021 ob 10.00.

ATM KRANJSKA GORA: 28. 8. 2021 ob 20.00.

TV PTUJ: 4. 9. 2021 ob 21.00 in 5. 9. 2021 ob 10.00.

ETV HD: 9. 9. 2021 ob 20.00.

Navedeni termini objav so predvideni. Ker lahko nastanejo spremembe, vas prosimo, da spremljate aktualne TV-sporede posameznih TV-postaj.

Če želite, da je v oddaji predstavljeno tudi delo vaše lovske družine, nas lahko pokličete na telefonsko številko 031/273-825 (Erika).

Zaradi preprečevanja okužbe z novim koronavirusom poskrbite za varno prodajo/nakup.

2021 **pripravljeni za oddajo mladički nemških kratkodlakih ptičarjev** rjavo-seraste barve. Na voljo je pet samčkov in tri samicke. Oče je Justus von Neuarenberg, nemški plemenjak z odlično telesno oceno, odlično delovno oceno in več zmagami na kinoloških prireditvah. Mati je Kala Lovrenška, po očetu iz priznane nemške linije, z odlično telesno oceno, opravljena ŠPP, VUP in UP za delo po krvni sledi. Tel.: 041/470-393 (Ivan).

Oglašajo se lektorirani.

Denarna nagrada za najditelja v višini 10.000 evrov!

Iz lovske hiše na avstrijskem Koroškem v bližini Železne Kaple so bile odtujene tri lovske puške, katerih tržna vrednost je nizka, imajo pa za lastnika posebno čustveno vrednost.

Gre za repetirne puške sistema Mauser K98 z osmerokotno cevjo v kalibrih 9,3 x 64, 6,5 x 65 in 7 mm Remington Magnum ter s strelno optiko Kahles. Izdelane so bile v Borovljah in so prilagojene lastniku.

Lastnik za vračilo navedenega orožja nudi nagrado v višini **10.000 evrov**.

Stik – Slovenija: 041/498-833 (Franci).

Stik – Avstrija (Gostilna Kovač, Železna Kapla):

0043 4238 8417 (Franc Haderlap).

Majica Wildzone drevo/diavlji pralšč 14,00 €

Majica Wildzone drevo/jelen 14,00 €

Majica Wildzone drevo/srnjak 14,00 €

Majice s kratkimi rokavi z lovskimi motivi

www.avantura.info

Avantura Trade d.o.o. Ljubljanska c. 44. 6230 Postojna
05 736 40 70 | info@avantura.info

Prodam mlade istrske goniče
(psičke), skotene 25. 5. 2021. Oče:
5/I, mati: 5/I (potomka evropskih
prvakov). Tel.: 040/624-078 (Jurij).

Kupim ali zamenjam lovsko literaturo od leta 1910 do 1946 in vse lovske knjige, ki so izšle do tega leta. Tel.: 051/611-377.

Prodaj več povojnih vezanih letnikov revije Lovec: pet evrov

Prodam kakovostno **navadno jele-
njad** iz obore za nadaljnjo rejo. Mož-
nost dostave. Tel.: 051/ 652-682.

**LOVSKA
OBLAČILA**

IZDELANA PO MERI

**KROJASTVO
ROŽMAN**

KROJASTVO ROŽMAN -
Rožman Branko, s.p.
Erjavčeva ulica 5,
8250 Brežice

031 544 808; 041 436 417
info@krojastvo-rozman.si
www.krojastvo-rozman.si

foto: studio MIT

DOG
TRACE

PROFESIONALNA KVALITETA
DOSTOPNE CENE
EVROPSKI IZDELEK
3 LETA GARANCIJE

ovratnice za učenje psa, ovratnice
proti lajanju, nevidne ograje,
GPS ovratnice

M-NET d.o.o., TEL.: 040 760 760

www.dogtrace.si
e-mail: info@dogtrace.si

TEHNOOPTIKA

SMOLNIKAR d.o.o.
 Brmčičeva ulica 13,
 1231 Ljubljana-Crnuče
 tel./fax: 01/426 32 72
 e-mail: tehnooptika@siol.net
 www.tehnooptika-smolnikar.si

**NIKON Prostaff5
8x42**
 Akcijska cena:
199,00 €

**NIKON Monarch5
8x42**
 Akcijska cena:
319,00 €

Servis dvogledov in strelnih daljnogledov!

Prodaja vrhunskih izdelkov

Optike: Swarovski, Kahles, Zeiss, Delta, Aimpoint, MTC, Pard

Puške: Merkel, Haenel, Blaser, Sauer, Steyr Mannlicher, CZ, Heym, FXAirgunsin Mauser, pištole Glock

Strelivo: RWS, Geco, Blaser, KJG, Sellier&Bellot, Rottweil, Sax, LFB, Nobel Sport Italia, GGG

Oblačila: Chevalier, Sitka, Merkel Gear

Razno: 3HGR jermeni, Niggeloh

gsm 041 399 307 ali 031 393 664

email puskarstvo@siol.net

trgovina <http://guns-spendal.com/shop/>

**Puškarstvo
Špendal**

Izvajamo
vsa
puškarska
dela.

NOVO

DETEKCIJA ↔ 1380 m

THERMO Clip-on NITEHOG VIPER

SPECIFIKACIJE + Dimenzija 130 x 58 x 45 mm + Teža 260 g + Velikost senzorja 320 x 240 + 60 Hz + Resolucija zaslona 1024 x 768 Microoled

PROIZVAJALEC www.nitehog.eu

DEDAL DVS-8

DEDAL T2.380 LRF/5.1

ZASTOPA IN PRODAJA:

DEDAL storitve d.o.o. | Pod smrekami 7
3311 Šempeter v Savinjski dolini
marko.rehar@gmail.com | 041737453
www.nocna-optika.com

DEDAL storitve d.o.o.

**VUTE
PUŠKARSTVO**

Kremplova ulica 2, 2000 Maribor
lovskaoprema.si | info@lovskaoprema.si
Tel: 059 108 495

Hlače Fjallraven Lapland Hybrid

Lahke, trpežne hlače za aktiven lov iz raztegljivo tkanine in ojačitvami iz G-1000 Silent Eco.

Cena: 229,95 €

Flis Fjallraven Sten

Ima visok ovratnik, ki ščiti pred vetrom in dva prostorna stranska žepa.

Cena: 129,95 €

Fjallraven Helags

Kapa je v celoti narejena iz materiala G-1000 in ob ustreznem vzdrževanju vodoodbojna.

Cena: 39,99 €

Optika6 1-6x24 RD SFP - 4C
REDNA CENA: 494,10 €
CENA S POPUSTOM: 444,70 €

Optika6 2,5-15x44 RD SFP - BDC-3
REDNA CENA: 549,00 €
CENA S POPUSTOM: 494,10 €

MeoStar B1 7X42
REDNA CENA: 805,20 €
CENA S POPUSTOM: 695,20 €

MeoStar B1 PLUS 8X56
REDNA CENA: 1.244,40 €
CENA S POPUSTOM: 1.094,40 €

MeoStar R1r 3-12X56 - 4D dichro
REDNA CENA: 994,30 €
CENA S POPUSTOM: 894,30 €

MeoStar R1r 3-12X56 - 4
REDNA CENA: 854,00 €
CENA S POPUSTOM: 768,60 €

ANCEĽJ d.o.o.

Lebanova ulica 3
8000 Novo mesto
tel: ++386 (0)7 / 33 21 081
e-mail: ancelj@siol.net

Delovni čas: pon - pet: 8.30 - 12.00, 13.00 - 16.00

www.ancelj.si

Poiščite nas na
facebooku!

zastopstva in distribucija: - Browning - Winchester - Kite Optics

- Česka zbrojovka - Sellier&Bellot - Meopta

- Alfa Proj - Noblex - ATN - Niggeloh

- Norica - Huglu - Schmidt&Bender - MAK

- Sightmark - Swarovski Optik - STV Group

* Akcija velja za izdelke iz zaloge od 01.07.2021 do 31.08.2021 oz. do razprodaje zalog. Slike so simbolične.

CZ

*For those
who know*

CZ 455 Evolution Varmint GG, .22LR
REDNA CENA: 524,60 €
CENA S POPUSTOM: 461,65 €

CZ 455 Thumbhole Grey, .22LR
REDNA CENA: 634,40 €
CENA S POPUSTOM: 551,40 €

CZ 457 LUX, .22LR
REDNA CENA: 664,90 €
CENA S POPUSTOM: 594,90 €

CZ 527 Varmint MTR M18x1, .223 Rem.
REDNA CENA: 1.037,00 €
CENA S POPUSTOM: 933,30 €

CZ 557 Ranger Synthetic, .308 Win.
REDNA CENA: 1.055,30 €
CENA S POPUSTOM: 945,30 €

CZ P-10 F, .45 AUTO
REDNA CENA: 573,40 €
CENA S POPUSTOM: 513,40 €

CORE-T4

VZDRŽLJIV - VODOODPOREN - ODPOREN

X-POWER
ZUNANJA BATERIJA
5000 mAh

X-DOCK
POLNJENJE IN
PRENOS PODATKOV

X-RIDE
POLNILEC IN
NOSILEC

CROSSCALL predstavlja tablični računalnik CORE-T4, ki združuje tehnologijo, trajnost in design. Trije trdni razlogi, da verjamete v učinkovitost te tablice, ki ima 3 letno garancijo in vas bo spremljala pri vseh dejavnostih na delu in v prostem času. V DNK francoske znamke Crosscall so zapisani vzdržljivost in odpornost proti tekočinam ter padcem. CORE-T4 ima vgrajeno tudi tehnologijo X-LINK™, ki omogoča uporabo inovativne dodatne opreme CROSSCALL.

VEČ NA: **CROSSCALL.COM**

DISTRIBUTER: VAMA TRADE PDVŠIČ & CO. D.O.O., Industrijska cesta 7b, 5000 Nova Gorica

SlovArMS

Lovska trgovina SloVArMS d.o.o.

www.slovarms.si

DIVAČA, Kraška cesta 67, Pon.-Pet.: 14:00 - 19:00

Tel.: 05 620 22 08 Sobota: 09:00 - 13:00

E-mail: info@slovarms.si

**NA ZALOGI ŠIROK IZBOR OROŽJA VRHUNSKIH ZNAMK!
MOŽNOST PLAČILA NA OBROKE! HITRO IN ENOSTAVNO!**

RÖWA
Röbber | AUSTRIA

TITAN 6

J.P. SAUER & SOHN

ESTABLISHED 1751

Verney-Carron

STEEL ACTION

DD Optics
Präzisions Optik

Aimpoint

SWAROVSKI
OPTIK

HAWKE

STEINER
GERMANY

sako
FINLAND

ShooterKing

Seeland

Vixen

TIKKA HÄRKILÄ

Blaser

Niggeloh

GRS

GunCoating

AREX Delta

LIEMKE
THERMAL OPTICS